

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ז | ראש השנה ופר' האזינו | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
בניית השבת	איגרת השבת	דבני חם	בניית השבת	איגרת השבת	דבני חם	בניית השבת	איגרת השבת	דבני חם	בניית השבת	איגרת השבת	דבני חם
17:47	18:55	19:36	18:02	18:57	19:33	18:17	19:20	19:42	18:20	19:17	19:40

זמני כניסת החג ויציאת השבת

השבוע בגליון:

- חשיפה:** מי מגדולי הראשונים נהג לברך שהחיינו בליל ב' דראש השנה על תפוח אדמה? | עמ' ב'
- סגולה:** סגולה ללמוד בכל יום שירת האזינו והוא סגולה להנצל מאפיקורסות ומדעות כוזבות | עמ' ג'
- אקטואליה:** תפוח בדבש - פרטי דינים האם צריך לקחת תפוח מתוק ועוד | עמ' כ"ב

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' ל"ב

פניני אביר יעקב עמ' י"ד

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

"אח, איזה יהודי מתוק אתה, מתוק כדבש, והתפוח - תפוח בדבש!"

מסופר ששנה אחת לא היה להרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' מראדומסק זי"ע דבש בליל ראש השנה. קידש ובצע על הפת, התפוח לפניו ודבש אין.

הביט סביבו וראה יהודי יושב בסוף השולחן. יהודי שכל יהדותו מתבטאת בכך שהוריו יהודים. ה' ירחם. לא תורה ולא יראה, לא מצוות ולא מעשים טובים, הסתפח, כדי לאכול...

ה'תפארת שלמה' נטל את התפוח וקם, רץ אל היהודי. נטל ידו וחפץ אצבעותיו סביב התפוח, וקרא: "אח, איזה יהודי מתוק אתה, מתוק כדבש, והתפוח - תפוח בדבש!" והעתיר: "יהי רצון לפניך שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה כדבש!"

גודל העת רצון בשעת תקיעת שופר

הרה"ק מרוז'ין זי"ע אמר פעם: אילו היו יודעים איזה עת רצון היא בשעת תקיעת שופר, היינו מחזיקים את הזמן הזה בשתי ידיים כדי שלא יעבור! (מקור ברוך, ראש השנה)

מרוזז עצה להתגבר על היצר הרע

אדם יסודו מעפר וסופו לעפר (פיוט 'ונתנה תוקף').

לשמים, כמו שנאמר אצל חנוך (בראשית ה, כד) "ויתהלך חנוך את האלקים ואינו כי לקח אותו אלקים", ותיבת חלו"ם עולה בגימטריא כמנין חנוך" חושבנא דדין כחושבנא דדין (84=) כי חנוך עלה לשמים ונעשה מלאך מט"ט הנקרא "עוף" (ראה בתיקו"ז ב, ב) וזה כחלו"ם יעוף דייקא, כי "כל איש מזורע ישראל הגם שהוא בשפל המדרגה יוכל בזמן מועט על ידי מעשים טובים להיות בשמי מרום כמלאכי מעלה", וצריך להחזיק תמיד בשתי מידות אלו. עכ"ד.

(אמרי נועם)

בספה"ק ה'אמרי נועם' (על המועדים ח"ג מאמרי ר"ה ד"ה בפיוט וכחלו"ם יעוף) מרמז בנוסח הפייט (לימים נוראים) "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר" שיש כאן עצה טובה להתגבר על היצר הרע ולא להיכשל בעבירה ועון, והוא על ידי שיוכיר לעצמו שישודו מעפר וסופו לעפר, אך מחשבה זו יכולה לגרום לאדם לחשוב שאף אם יעשה כל המצוות שבעולם לא יחשב למאומה ולעולם יהיה שפל ונבזה, וזה יגרום לו ליפול ממדרגתו ולהתייאש, לפיכך מסיים "וכחלו"ם יעוף" - היינו שאם ייטיב דרכו יוכל לעלות במסלה העולה בית א-ל ולעוף

הפשרה שעשה הפריץ...

שח הגה"צ רבי גדל אייזנר זצ"ל: האדם צריך לדעת למשול ביצרו, ולא להניח ליצר לעשות בו כרצונו.

המעשה העממי מספר על שניים שבאו לדין לפני הפריץ הגוי, וכל אחד מהם בקש להיות 'בעל תוקע' בימים הנוראים. הפריץ עשה 'פשרה' ביניהם, האחד יתקע בראש השנה, והשני ביום הכפורים, הלה ניסה להתקומם נגד זה, שהרי בראש השנה כל יום תוקעים מאה תקיעות, ואילו ביום הכפורים אין אלא תקיעה אחת.

אך הפריץ השופט הסביר לו, אין בכך כלום כי כשהשופר בידך כבר תוכל לתקוע הרבה ככל שתרצה, ניצול הבחירה כדי לעשות כפי תאוות הלב הוא סברת פריץ גוי, אך יהודי המושל ביצרו יודע שאף אם השופר בידו, הוא לא תמיד תוקע גם אם יש לו כח בחירה אינו משתמש בו כרצונו, אלא לפי רצון התורה.

(ממשנתו של ר' גדל - עמ' קמז)

המהרי"ל היה דרכו לברך שהיין על ערד עפיל

בחידושי ר' עקיבא איגר הביא בשם מהרי"ל שהיה דרכו לברך שהיין בליל ראש השנה על ערד עפיל (תפוח אדמה), משמע דלא סבירא לה האי סברא דמגן אברהם [דברכת שהיין לא נתקן אלא בדבר הבא מזמן לזמן], ואפשר דבזמן המהרי"ל לא נתפשט עדיין כל כך זריעת זה המין בארץ ולא היו זורעין אותו אלא מעט מן המעט, ולא היו צריכין להטמינו בחורף בקרקע, כמו בימינו שהוא מעיקרי מיני מזון, וחפשו עצה להעמידו שלא יכלה.

(משנה ברורה - שער הציון סימן רכה ס"ק כג)

שנה טובה בזכות אי אמירת הלל

בטעם אי אמירת הלל ברה"ה, אמר בזה הרה"ק בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל טעם מתוק מדבש, עפ"י דברי הרה"ק בעל התפארת שלמה על ענין 'ויעבור מרדכי' שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה טו.) שהעביר בתענית הג' ימים והלילות שהיה בתוכם ליל פסח וביטל מכל ישראל מצות מצה ומרור וד' כוסות בליל ההוא, לכאורה הוא ליה לחשוב אולי בזכות המצוות האלו יגאלו ממות נפשם, ולא לבטל את ישראל מעשייתם. אולם ונהפוך הוא כוונתו היתה לטובה שאדרבה בבוא 'ליל הסדר' שבכל שנה ושנה עולה למעלה הריח ניחוח מסיפור יציאת מצרים ומצה וכו', ועתה שיתענו ישראל ולא יערכו את 'ליל הסדר' יהיה חסר הריח ניחוח, ועי"ז נהיה רעש גדול בשמים, והראו עי"ז למקטרגים כי אין באפשרי לכולת עם ישראל ח"ו, כי יחסר למעלה הנחת רוח מהם, ועי"ז ניצולו ממיתה עכ"ד.

וכמו"כ י"ל ברה"ה ויו"כ ציוו לנו חז"ל שלא יאמרו ישראל הלל ברה"ה, ושישאלו מלאכי השרת למה אין ישראל אומרים הלל כי יחסר להם הריח ניחוח מהלל של ישראל שבשאר יו"ט. וזהו יהיה זכות נגד המקטרגים בעת המשפט, שאין ישראל אומרים אז

בתורה, ואותו ת"ח ביאר לו הענין באריכות ובטוב טעם ודעת, אמנם הוא עצמו לא הבין בשעת מעשה ולא ידע מאי קאמרו רבנו, אבל כללות הענין לפי הבנתו היתה, שהקב"ה כתב בתורתו 'יום תרועה יהיה לכם', ובאמת לא ציווה לתקוע אלא תקיעה אחת, ומתוך שאין יודעין מה היתה כוונתו, ונסתפק לנו בצורת הקול, אזי תוקעין כל סוגי ומיני התקיעות שיכולים להיות, כדי לרצות את הבורא ב"ה.

הוסיף אותו עם הארץ ואמר: הנה הקב"ה דיבר ברמיזה ובסוד, ומתוך כך אין אנו יודעים מהו רצונו בדקדוק, וע"כ אנו עושים כל טצדקי שבעולם לרצותו ולפתותו בתקיעות, ותוקעים בכל הקולות ובכל האופנים לעשות רצונו ית"ש, ואילו אנו מבקשים ג"פ בכל יום 'תקע בשופר גדול לחרותנו', ואין אנו מבקשים ברמז ובחשאי אלא בקול גדול, ואין אנו מבקשים ממנו אלא רק בקשה אחת, שיתקע תקיעה אחת לחרותנו, ומאחר שאנו עמלים ומתייגעים כ"כ לעשות רצונו יתברך שמו בתקיעות, א"כ ראוי שגם הקב"ה ישמע לבקשתנו הפשוטה והמבוררת, ויתקע בשופר גדול לחרותנו! - - -

ואותם דברים פשוטים שיצאו מן הלב, עוררו רעש גדול בשמים, עד שכבר סברו להביא הגאולה בזכות התעוררות הרחמים שנתעוררה בפמליא של מעלה, אבל אותם בני העיירות הגדולות, תלמידי החכמים יודעי דת ודין, אשר יודעים דיני התקיעה וכל ההלכות, הם אלו שעכבו את הגאולה, בגאוותם וברדיפה אחר כבודם - - - חתם האמרי יוסף ולא יסף - - -

(יין ישן - ר"ה)

מה עושים בזמן שהחזן מאריך בניגונים?

שעת התפילה והשירה היתה אצל הרה"ק רבי יצחק מנחם זי"ע, בעל העקדת יצחק מאלכסנדר, שעה של התעלות ודביקות בבורא יתברך שמו.

הלל מפני שספרי חיים ומתים פתוחים, וזוחלים מאימת הדין, וק"ו אם יתחייבו במשפט ח"ו ויענשום, איך יוכלו אח"כ להודות ולהלל, ויחסר הנחת רוח למעלה, ועי"ז יוכרחו כולם להסכים ולכתוב את ישראל בספר חיים יעו"ש.

(שערי יששכר - תשרי אות ל"ו).

מליצת העם הארץ שהביא שנה טובה לכלל ישראל

סיפור הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא זי"ע סיפור נורא הוד, שפעם בראש השנה נהיה רעש גדול בשמים של לימוד זכות עצומה עבור בני ישראל, וביקשו צדיקי הדור לשמוע בשל מי הרעש הגדול הזה, ומי גרם למליצת יושר גדולה כזאת עבור עם בני ישראל, וגילה האמרי יוסף שהיה כפר אחד שדרו בו אנשים עמי הארצות נבערים מדעת וחכמה, ובכל שנה היו שוכרים מן העיר הגדולה איזה תלמיד חכם שיהיה עמם בראש השנה, וידרוש דרשות קודם התקיעות כמנהג ישראל, וינהג מעשה רבנות באותו הכפר.

באותה השנה נחלה אותו ת"ח שהיה רגיל לבוא עליהם בכל שנה, ולא מצאו מי שימלא את מקומו, ובראש השנה קודם התקיעות טענו זקני קהל עמי הארצות הללו שמנהג ישראל לדרוש קודם התקיעות, וסברו בתומתם שאין יוצאים ידי חובת תקיעות אם אין שומעים קודם לכן דרשה מפי הרב, ונמנו וגמרו ונתנו עיניהם באחד מן העמי ארצות שהוא ידרוש לפניהם, וחברו עליו עד כי בלית ברירה עלה על הבימה ודרש דרשה קצרה אחת.

ופתח ואמר, שבאמת הוא עם הארץ כמו קהל השומעים, ואינו יודע מה ידרוש, רק יאמר לפנייהם מעשה שהיה, שלפני שנים רבות תמה למה תוקעין כ"כ הרבה תקיעות - מאה קולות, תשר"ת תש"ת ותר"ת, ובא לפני תלמיד חכם אחד ושאל אותו למה אכן תוקעים כ"כ הרבה תקיעות, וכי זה מה שכתוב

אבל בחלק הריק שהוא בלתי מוגבל, הרי זוכים על ידה לאריכות ימים בלי גבול וקצבה. וזה שאמר "כי לא דבר ריק הוא מכס", שאין ריקנות בתורה הקדושה, כי גם חלק הריק הוא מלא תורה, "ובדבר הזה תאריכו ימים", היינו בחלק הריק שבתורה שהוא בלי גבול תאריכו ימים בלי גבול. להורות נתן - להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל

כל זמן שאחד מדור המדבר היה קיים - קראו לו יהושע

הוא והושע בן נון (לב, מד).

כתב בספר כלי יקר: לפי שלא קראו יהושע כי אם על שם י-ה יושיעך מעצת מרגלים, וכל זמן שאחד מן אותו דור היה קיים היה נקרא בשם יהושע, וכאשר תם כל הדור ההוא לא היה מקום לתפילה זו וחזר וקראו הושע.

בספר כתב סופר כתב בסגנון אחר: מודקדים למה קרא אותו כאן הושע ולא יהושע. נ"ל כי שם זה נתן לו לרמוז ה' יושיעך מעצת מרגלים (במדבר יג, טז), והיינו שצריך סעד לתומכו, אבל אמרו חז"ל (אבות ה, יח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ולכן עתה שנכנס יהושע תחת משה להיות מנהיג ישראל תו לא היה צריך לסעד, והיינו הוא והושע בן נון, כנ"ל וק"ל:

כלי יקר - בפרשתנו; כתב סופר - בפרשתנו

יאמרו שהמקומות הריקים שבתורה המה ריקנים בלא ענין מכוון, אלא "כי הוא חייכם", שהרבה נשמות ישראל שאינם ראויות כל כך, המה מתדבקים באותיות אלו במקומות הריקים, עכ"ד.

והוסיף לפרש ע"ז הגה"ק מהרש"ם מבערזאן זי"ע [בהקדמה לשו"ת מהרש"ם (ח"ב ח' ע"ב)] את אמרם (ירושלמי פאה פ"א ה"א) "ואם ריק הוא, מכס הוא ריק", כי אתם הגורמים להיות כנגד מקום ריק בתורה, מפני מיעוט זכותכם שאינכם ראויים להיות דבוקים אלא במקום החסר, עכ"ד הנחמדים.

ובאמת בחלק הריק שבתורה גנוזה עוד יותר תורה ממה שיש בחלק הכתוב בהדיא, והוא עפ"י מה שמצינו בספה"ק "בית אהרן" להרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע שכתב מכתב לאחד קדוש, והשאיר ריק שתי שורות, וכתב כי יש לו הרבה מה לכתוב שאין הנייר מכיל, ולכן השאיר מקום ריק, ובריקנות יש מקום לכל, עיי"ש.

נמצא שבחלק הכתוב בתורה בהדיא יש הגבלה כפי הכתוב, אבל בחלק הריק אין גבול להשיג סודות הגנוזים בה.

ובזה יש לפרש הכתוב שלפנינו - "כי לא דבר ריק הוא מכס כי הוא חייכם" ובדבר הזה תאריכו ימים, רצה לומר כי התורה מביאה אריכות ימים, והנה החלק הגלוי שבתורה שבכתב הרי הוא מוגבל, נמצא שגם אריכות הימים הוא מוגבל,

ועל כך מספרים שפעם אחת שאל אחד מוקני החסידים את הרבי: "מה עושים בראש השנה, בשעה שהחזן והמקהלה מאריכים בניגונים?" והרבי השיבו: הן אתה כבר בא בימים ועדיין אינך יודע? מההרים בתשובה!"

(שושלת בית אלכסנדר)

פרשת האזינו

מדוע השאיר הרה"ק הבית אהרן מקרלין ב' שורות ריקות במכתב

פי לא דבר ריק הוא מכס פי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים וגו' (לב, מז).

ראיתי להגה"ק בעמח"ס חוות דעת זי"ע שפירש הפסוק "כי לא דבר ריק הוא מכס כי הוא חייכם", דהנה בתורה יש מקומות הכתובים באותיות, ויש ששים רבוא אותיות לתורה כדאיתא בקדמונים, ויש גם מקומות פנויים וריקנים בתורה, כמו בין חומש לחומש ובין פרשה לפרשה, ובין תיבה לתיבה ואת לאות, אבל באמת לא ריק הוא, כי גם זה מלא אותיות נסתרים וגנוזים שאינם נראים לעין החומרי, ויש נשמות ישראל הראויות להתדבק באותיות הכתובות, ויש שאינם ראויות להתדבק באותיות, ומכל מקום נמשכת חיותם ממקום הריק שבתורה, וזהו שאמר הכתוב "כי לא דבר ריק הוא מכס כי הוא חייכם", היינו שלא

סגולת השבוע

סגולת פרשת האזינו

האזינו השמים וגו' (לב, א).

גדולי החסידות רבותינו הק' היה אצלם לימוד פרשת האזינו ענין גדול וחשוב בפני עצמו, ובספר התולדות - מהר"ש מלובאוויטש זצ"ל (עמ' ע"ד) מביא מהמגיד ממזריטש זצ"ל שאמר ללמוד פרשה זו בעל פה ע"ש. ובספר הזכרונות - מהרי"צ מלובאוויטש זצ"ל (פרק כ"ט) מביא שיש מסורה שהמהר"ל מפראג זצ"ל ראה בקריאת פרשה זו סגולה לטהרת המוח והלב והוא גם סגולה להצלחה ולאריכות ימים.

ובספר אגרא דפרקא (אות קט"ו): "נ"ל בסגולה ללמוד בכל יום שירת האזינו והוא סגולה להנצל מאפיקורסות ומדעות הכוזבות וכו' ושם מביא שהיעב"ץ תמה על כך שמסדר המעמדות סידר פרשת האזינו במעמדות, אך הבני יששכר כתב שם דהדין עמו כי הוא סגולה לאמר פרשה זו עכ"ד.

וראה בספר נהרי אש להרה"ק רא"ש ענגיל זצ"ל - הי"ד מזעליחוב (עמ' קנ"ו) הכותב שהזהיר ללמוד שירת האזינו ולזמרה בנעימות כי הוא כמו שיר לאומי של בני, ועל זה קאמר בפסוק (לעיל ל"א, י"ט): וְלַמְדָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְחָה בְּפִיהֶם וגו' ע"ש בדבריו היקרים, וממנו למד תלמידו, הגאון ר' נתן לוברט זצ"ל והיה משנן הרבה פרשה זו ראה בתולדותיו שבסו"ס שארית נתן (עמ' שפ"ג) שהיה משנן בע"פ כל יום ג' פעמים פרשת האזינו ע"ש. (פרדס יוסף החדש - בפרשתנו)

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

ברכת שנה טובה ומתוקה

החווה מלובלין: הקב"ה עונה לחש אחר הברכות שיהודי מברך לחבירו • תפילה מיוחדת בשבת מברכים - שנזכה ל"ונאמר אמן" • הגרעק"א: מטוב שאהיה הדיט משתסלף דברי חז"ל • ברכת הדיט - ברכה על גשמיות • כתיבה וחתימה טובה גם עם הפני יהושע • יריעה מרתקת בגודל מעלת הברכות שמברכים איש את רעהו • אל תהי ברכת הדיט קלה בעיניך

נהגו ישראל עם קדושים לברך איש את רעהו בליל ראש השנה בברכת "לשנה טובה", והמהדרין נהגו לחתום בכל איגרת שלפני ר"ה בברכת "כתיבה וחתימה טובה". דבר בעתו מה טוב להביא מפי ספרים וסופרים גודל מעלת המברך את חבירו והתועלת בזה.

אל תהי ברכת הדיט קלה בעיניך

חז"ל אומרים (מגילה טו.) "לעולם אל תהי ברכת הדיט קלה בעיניך". ומביאה הגמרא ראי' לדבר: "שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן, ואלו הן דוד ודניאל, דוד שבירכו ארונה דכתיב (ש"ב כד, כג) 'וַיֹּאמֶר אֲרֹנָה אֶל הַמַּלְאָךְ ה' אֲלֶיךָ יְהוָה', דניאל שבירכו דריוש דכתיב (דניאל ו, יז) 'אֲלֶיךָ דִּי אֲנִי פִלַח לָהּ בְּתִדְרָא הוּא יִשְׁיַבְבְּךָ' עד כאן.

בענין זה מסופר, באב מבוהל שהגיע אל הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע, ילדו חלה אנושות וזקוק לישועה. להפתעתו החל הרבי לחקרו: "מתי נולד הילד?" השיב האב, בעיצומה של מלחמת תש"ח, הערבים ירו מיפו על תושבי דרום-תל אביב, היתה תקופת בהלה וחרדה. האם ערכו את סעודת השלום זכר' בליל שבת לאחר שנולד? והאב השיב: לא, הכדורים שרקו ברחובות. אנשים הסתגרו בבתיים!

"מבין אתה" אמר הרבי. "מנהג ישראל תורה. אנשים עולים, מברכים את האב בלב שמח שיזכה לגדל את בנו בנקל לתורה לחופה ולמעשים טובים. והברכות מועילות, מגוננות על הילד בשלבי גידולו. הן חסרות לבגד ברכות אלו... לך לבית הכנסת, תבקש מהמתפללים שיברכו את בנך..." (שלום רב עמי' תרפח).

כן ידוע המעשה, פעם בא אבי בת בוגרת לפני בעל הקהילות יעקב זצ"ל ושפך בפניו קבל על כך שעברו מספר שנים מאז שהגיעה בתו לפרקה ועדיין לא מצאה את זיווגה. כששמע הקה"י את דברי האב, שאלו האם ערך לבתו קידושא רבה לאחר לידת בתו כנהוג, והשיב האב שבאמת לא נתן לה שם בבית הכנסת ביום הקריאה, נענה אליו הרה"ק ואמר לו: בשבת הקרובה תהנה את חבריך וידיך בקידושא דרבה, והם יברוך כנהוג בהולדת הבת. ולאחר שעשה כן נושע בעזרת ה'.

שהוא עונה לחש"

בזה פירש הרה"ק החווה מלובלין זי"ע מה שאנו אומרים (תפילת ימים הנוראים בפיוט וכל מאמינים) "וכל מאמינים שהוא עונה לחש" היינו מה שמלחשים בני ישראל זה לזה, ומברכים אחד את חבירו, הקב"ה "עונה" ומושיע כפי דברי ברכתם. (ד"ת מונקאטש ח"א אות קו). ולבל יחסר המזג יש להוסיף דברי הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זצ"ל במה שאנו מברכים בברכות החודש (בשבת מברכים את החודש) "יחדשוהו הקב"ה", שאחר כל הברכות אזי אומרים "ונאמר אמן". אמר הרה"ק, שגם זו היא ברכה בפני עצמו, היינו שיהיה חודש מבורך כזה, שיהיה בין ישראל רק שמחות וכל טוב וסעודות מצוה, וכל אחד יברך את חבירו שיזכה עוד לשמחות, והוא יענה אמן, וכמו כן חבירו יברך

הדיוט הכוונה לגוי

פירוש מחודש במאמרם ז"ל "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך" כתב הנציב מוולוז'ין בספרו מרומי השדה: ז"ל: אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, פי' גוי, אבל ישראל שמברך לא נקראת ברכת הדיוט, ויכולין ללמוד מברכות נשים הזקנות שברכו לנעמי ולרות. אבל דבר ישראל ידוע בלא זה, ועי' במדרש רות בסופו פי"ז אות ט"ו מברכותיהן של נשים לא נתקעקה ביצתו של דוד בימי עתליהו, ואפילו אוה"ע יודעים שברכת ישראל ברכה כו' כדאיתא ביומא ד' נ"ד ע"ב עכ"ל.

אמנם בשו"ת הרשב"א (ח"ה סי' נ' ד"ה עיני ענותנותך) ביאר שהדיוט הכוונה כי כל הירוד מחבירו בדבר, נקרא הדיוט כנגדו, באותו דבר. כגון דוד המלך ע"ה, נקרא הדיוט בעבודת בית המקדש, לענין אחד מהכהנים הקטנים. וכן, כל הכהנים נקראו הדיוטים, בערך הכהן הגדול, לפי שאינן ראויים להיות כמוהו. וכן, אפי' בעיני המלאכה, הגדול שבישראל נקרא הדיוט, כנגד אחד מן האומנים. באומרים: ההדיוט תופר כדרכו, והאומן מכליב. וכן בכל ענין וענין, כפי מה שהוא. וכ"ש במי שהוא ירוד מחבירו במעלה, כי כל ישראל כהדיוטות לפני המלך. ע"כ אמרו: אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך עיי"ש.

ברכת האבות את הבנים בליל שבתות

כתב בספר "בשמים ראש" (מובא בסידור "אוצר התפילות"), שלפעמים בימות החול קורה, שהאב והאם כועסים על בניהם משום איוו סיבה - שהיא, ובבוא ימי שבת ומועדים, משכחת השמחה כל כעם ומכאוב, והזמן מסוגל שתחול הברכה. ומסיים ה"בשמים ראש" את דבריו:

- נראה בעליל, איך הוא מנהג שטות מכמה פתאים שנמנעים לברך את יוצאי הלציהם בשבת קודש, והלא אמרו רבותינו ז"ל (מגילה טו.): "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך..." על כן מי שיראת אלקים בלבבו, יברך לבניו ויוצאי חלציו. והעיקר שיברך לבניו שיזכה לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים, והיו יראי ה' באמת לאמיתו, בלי שום פניה, רק בלבב שלם, וייריכו ימים בעבודת ה' ובתורתו לשמה לאמיתיה של תורה, ויזכה לראות מהם בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות באמת, ויזכו לשתי שולחנות כרוב רחמי וחסדיו...

ברכה בלי קל וחומר

מסופר על הגאון הרוגוט שאווער זצ"ל שבהיותו בבית החולים בוינא קודם הסתלקותו, באו רבים לבקרו, ולשוחח עמו בדברי תורה, שהיתה משוש כל חייו. ברם הרוגוט שאווער היה חריף גדול, וכאשר הבחין בבן שיחו שאין משנתו סדורה בפיו, לפעמים היה גוער בו ומטיח בו דברים, ואורייתא קא מרתחי ביה.

פעם אחת נכנס לפני הגאון זצ"ל תלמיד חכם אחד שהחשיב את עצמו ל"גדול"

בתורה, ברם הגאון הבחין עד מהרה במידת חכמתו וידיעתו בתורה. עודם מדברים ולחדר נכנסה אשה מרת לב. וביקשה והתחננה בפני הרוגוט שאווער שיברכה בישועה.

דחה הגאון זצ"ל את מבוקשה ואמר: "וכי רבי אני?! ומה תבקשי הימני, הן איש חולה אנכי!" לא הואילה האשה לעזוב את החדר, בהתחננה אל הגאון שיבטיח לה ברכה בענינה, ולעומתה הוא עמד בסירובו, ולא ניאות לברך אותה.

ראה זאת אותו מבקר תלמיד חכם, והביע תמיהתו בפני הגאון זצ"ל: "וכי מה איכפת לכם לברך אותה, והיא מרת נפש, הרי אמרו חז"ל 'לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך', קל וחומר ברכתו של אדם גדול כמותכם!"

השיב לו הרוגוט שאווער בשנינותו: "אם כן ברכוה נא אתם, הרי אתם אינכם צריכים ליקל וחומר, ולא תהא ברכתכם קלה, כדברי חז"ל 'משמ'! (מפי הגרי"ש אונגוואר גאב"ד חוג חת"ס - רשומים בשמך עמי' תנג).

מוטב שאהיה הדיוט משתלף מאמרם ז"ל

עוד מסופר, על איש אחד שביקש מהגה"ק רבי עקיבא אייגר שיעניק לו "ברכה", ובתוך דבריו התבטא בחוסר תשומת לב, ואמר לרב: "הרי אמרו חז"ל שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך"
הדברים אך יצאו מפיו, ותיכף עמד משמעותם וביקש לבלוע את לשונו, הרי לפני גדול הדור עומד הוא, ואיך ניתן להבין מדבריו שחלילה בהדיוט הדברים אמורים.

על כן מיהר לתקן שגגת לשונו, ופירש דבריו: "כוונתי לפרש את דברי חז"ל שהברכה שמברכים את האיש ההדיוט, לא תהא קלה בעיניך".

אבל הגרעק"א איש האמת הצרופה, לא חיבב את הפירוש המחוכם הזה, ויען ויאמר: ידידי אהובי! "ליבער בלייב איך א הדיוט, זאג נישט א פאלשע פשט!" [מוטב א שאר אנכי ה"הדיוט", ואל תאמר בדברי חז"ל פשט מזויף!].

ברכה על גשמיות

מאיך גיסא מסופר, על יהודי פשוט שניגש אל הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע, ואמר לו: רבי, ברכני, כי כבר אמרו חז"ל "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

החסידים שנכחו במקום ביקשו לקרעו כדג, אך ה'חוזה' הק' עצר בעדם כשהוא מסביר ומליץ זכות בדברי היהודי:

"כאשר מבקשים מאדם גדול את ברכת קדשו, הרי הוא מאחל התעלות והתרוממות בתורה וביראה, תשוקה וגעגועים לעבודתו יתברך. לא כן כאשר באים לאדם הדיוט, אזי הוא מאחל פרנסה בריאות ונחת מהילדים, כדי שיוכל ללמוד ולהתפלל בהרחבת הדעת, ויהודי זה ביקש

שאברכהו גם ב'בברכת הדיוט', שיהיו לו פרנסה ברווח וכל טוב". (שרפי קודש עמ' תרח).

בענין זה סיפר המגיד רבי שלום שברון זצ"ל: פעם אחת בא בחור אל הגאון רבי מרדכי פרוגרמנסקי זצ"ל ואמר לו שהוא מתכוון לנסוע לארץ ישראל. שאל אותו רבי מרדכי מה הוא מתכוון לעשות שם. והבחור ענה, כי בדעתו להיכנס ללמוד בישיבת "דמשק אליעזר" שייסד אז האדמו"ר בעל הדמשק אליעזר מויזניץ זצ"ל. בירך אותו ר' מרדכי בברכה חמה להצלחה.

כאשר יצא הבחור ממנו, אמר לעצמו, מן הברכה השתמע רק הענין

של הרוחניות זו ברכה "ליטאית", כי כאשר רבי חסידי מברך, הוא מברך גם על גשמיות...

בדיוק באותו רגע, קרא לו ר' מרדכי בחזרה ואמר לו: לא התכוונתי רק לרוחניות, אלא גם לגשמיות, אבל הרוחניות היא העיקר! (שאל אביך ויגדך ח"ב עמ' נ).

כתיבה וחתימה טובה גם עם הפני יהושע'

שח הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל: "הגאון רבי שמואל שמעלקא זצ"ל אב"ד סעליש ובעמח"ס צרוור החיים, היה דרכו לברך בימים קדושים אלו "א כתיבה וחתימה טובה מיט אלע מפרשים אויך מיט דעם 'פני יהושע'...".

"הדיין מקאסוב" (בספרו בית פנחס לקוטים אות כא) פירש דבריו עפ"י דברי הרה"ק השר שלום' מבעלזא ז"ע על מאמרם ז"ל (ברכות ז). "אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך" שאף שהעיקר הוא לברך את ישראל שיושעו בהשפעות קדושות ברוחניות בתורה ובמצוות שזהו עיקר תכליתו של האדם, עם כל זה 'אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך' כלומר גם ברכה על גשמיות לא יהיה קל בעיניך לברך עתוד"ק, והנה ידוע שהאדם הזוכה לקדש רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו לעבודת השי"ת אזי ממילא נעשה בריכה עליונה להשפיע לאחרים השפעות לרוב, והוא בבחינת דוכרא, ואז זוכה לשפע טוב גם בגשמיות ובעניני העולם הזה שהיא בחינת נוקבא, והנה ידוע שהלבנה מקבלת אורה מהשמש.

וזהו שבירך "כתיבה וחתימה טובה עם כל המפרשים" וכמו שכתבו הספה"ק שמה שאנו מתפללים לכתב בספר חיים ברכה

ושלום ופרנסה טובה וכו' היינו ברוחניות, שניוושע בכוח"ט בענינים רוחניים, ועל זה הוסיף אפילו עם הפני יהושע' על פי מאמרם (ב"ב עה). "פני יהושע כפני הלבנה" כלומר שנקבל שפע ברכה והצלחה גם בגשמיות ואז יהיה הכתיבה והחתימה עם כל המפרשים בגוף ובנפש על כל ישראל אמן.

הוסיף הגרא"ד: עוד י"ל עפ"י דברי הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ע שאמר, שלימוד בספר 'פני יהושע' מסוגל לשמחה. ולכן בירך שיהיה שנה טובה בכל הענינים אפילו עם הפני יהושע' שיהא שנת ששון שמחה אכ"ר.

לעולם ישתדל אדם שיברכהו בברכות

וראוי לאדם להשתדל תמיד שיברכהו, ויברח מאד מלהתקוטט עם שום אדם ולהיות גורם קללה לעצמו, שהרי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז א, מגילה טו א) אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך ואל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, ומיתי שם מגויים שברכו או קללו לגדולי הדור ונתקימה בהם, לפי שהכל הולך אחר העת והרגע, יש שעת רצון ויש רגע באפו, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (רות רבה ז טו) אלמלא ברכתך של זקנות לנעמי נתקעקעה ביצתן של בית דוד. לכן יהיה כל אדם חפץ בברכה, ובפרט לברכת תלמידי חכמים וצדיקים יתאוה לה, ויהא מחזר אחריה, שברכתן קרובה להתקיים. ועל כל פנים ישא ברכה מאת ה' על היותו מחשיב התורה וצדקת ה', והרי זה בכלל מכבד התורה ולומדיה. וגם התלמיד חכם יהיה טוב עין הוא יברך, וכל החפץ בברכתו הוא יברכנהו ברכות רבות, כי מאי אכפת לה לגרם טובה ושיהא חברו נהנה והוא אינו חסר, ולמצוה תחשב לו.

פלא יועץ (ערך ברכה)

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מי האיש החפץ חיים:

יריעה מיוחדת לרגל השנה הבאה לטובה
סיפורים נפלאים ישועות ונחמות בזכות הזהירות מלשוחח בשעת התפילה

סגולה נפלאה להיכתב ולהיחתם לאלתר לחיים

נפתח בדברים מלהיבים מדברי הרה"ק מסאטמאר זצ"ל בספרו ברוך משה: "כמה צריך האדם לשמור פיו ולשוננו מלדבר דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש, וחופץ מענין מורא מקדש שהוא דבר חמור ונורא וכדאיתא בזה"ק (תרומה דף קלא) מאן דמשתעי בבי כנישתא [מי שמדבר בבית הכנסת] במילין דחול ווי ליה דאחזי פרוודא ווי ליה דגרע מהימנותא ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל [אין לו חלק באלקי ישראל].

עוד זאת חידוש לנו קדושת זקיני בייטב לב שיש בזה סגולה נפלאה לחיים טובים ואריכות נאמרה לכל ימים, והנה אף שאזהרה זו נאמרה לכל השנה בכל עת ובכל זמן, מכל מקום ביותר צריך לזרז ביום ראש השנה יום הדין והמשפט שבו אנו מפילים תחנונינו וזכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים, והרי שמירת הפה והלשון הוא סגולה לחיים טובים ואריכות ימים ועל כן מי האיש החפץ חיים יתעורר בנפשו בימים אלו לזיהר ביותר שלא לשיח שיחת חולין בבית הכנסת, ובשכר זאת יזכה להיכתב ולהיחתם לאלתר לחיים ולשלום, ויזכה להאריך ימים בקרב ישראל, עכ"ד.

לא דיבר בשעת התפילה וניצל מתאונה (accident)

ביום בהיר אחד קיבל מגיד המישרים רבי מאיר מיכאל גרינוולד שליט"א שיחת טלפון מיהודי שגר בחו"ל. "אתה לא מכיר אותי", פותח היהודי החוצניק, ואומר, "אבל אני חייב לך הכרת הטוב גדולה! בזכותך לא דיברתי במשך 7 שנים בשעת התפילה! ובזכות זה גם זכיתי לסייעתא דשמיא גדולה".

"איך בזכותי?" שואל הרב גרינוואלד, "האם שמעת אי פעם דרשה שלי?"

"לא שמעתי אותך", משיב האיש, "אבל קראתי עלון, שיצא לאור לאחר שדיברת בעניין זהירות מדיבור בבית הכנסת. ראיתי את העלון הזה בבית הכנסת, לפני התקיעות, והוא עשה עלי רושם גדול"

"מה היה כתוב שם, שכל כך עורר אותך?"

"היה כתוב כך", אומר האיש שמעבר לימים: "הזוהר הקדוש כותב [תיקוני זוהר, תיקון י"ח דף לג עמוד ב'] ששלושה ספרים נפתחים בראש השנה. ספרן של צדיקים, ספרן של בינוניים וספרן של רשעים. שואל רשב"י: מי המה האנשים הנכתבים בספר רשעים? והוא עונה: אותן המבזין כבוד השכינה ומדברים בשעת התפילה. רק תפילותיהן של צדיקים נכנסות להיכל, תפילותיהן של הבינוניים נשארות מחוץ להיכל, ואלו שמדברים בשעת התפילה נכתבים בספרן של רשעים, רחמנא ליצלן".

המשיך אותו יהודי, וסיפר: "בשעה שקראתי קטע זה, החילתי לבכות. חשבתי עלי ועל אשתי וילדי, שאנו שייכים לקטגוריה של ספר רשעים, ה' ישמור! אנחנו מתאמצים לעסוק בתורה ובמצוות כל השנה, ונדמה שאם איננו צדיקים, לפחות בינוניים אנחנו... ופתאום מתברר שבגלל שיחה בטלה בשעת התפילה אנחנו עלולים לאבד את הכל! אנחנו עלולים להיכתב בספרם של רשעים גמורים! מיד קיבלתי על עצמי בבכיות שלא לדבר בשעת התפילה, ומאז ועד היום, שבע שנים, שאיני מדבר.

"כעת, ברצוני לספר לך גם על סיפור מופלא שאירע עימי, ואני תולה אותו בכות הזאת שלי, שהיא גם זכות שלך... וזה דבר הסיפור:

"בחול המועד פסח נסעתי עם בני משפחתי. לפתע התרחשה תאונה והרכב שלי פגע במכוניתו של גוי אחד ומחץ את הרכב שלו כליל. בחסדי שמים הצליח הגוי להיחלץ מהרכב ההרוס כמעט ללא פגע. כל בני משפחתי יצאו מהתאונה הקשה בשלום, לא אירע לי אש דבר. זו היתה סייעתא דשמיא אדירה.

"לאחר ששבו אלינו עשתונותינו, הצעתי לגוי שאתן לו את סכום הכסף הדרוש לקניית רכב חדש, ועוד אוסיף אלפיים דולר, ונסגור כך את העניין בינינו מבלי לערב את המשטרה בסיפור. הגוי לא מיהר להסכים לעסקה. 'הרכב לא שלי', הוא אמר, 'אני צריך לדבר עם הבעלים ולשאול אותו האם זה בסדר מצידו'.

"הוא התקשר לבעל הרכב וסיפר לו את כל אשר התרחש. בעל הרכב לא הסכים להצעה והתעקש שיזמינו משטרה כדי שיוכל לקבל פיצויים מחברת הביטוח. הגוי הזמין משטרה, ואני התחלתי להתפלל: ריבוננו של עולם, כבר שבע שנים אני לא מדבר בשעת התפילה. אני מבקש ממך בקשה - אנא, שהשוטרים לא ישמעו ולא יראו את מה שקורה כאן. 'מכונית משטרה מתקרבת לעברנו. הדופק שלי נעשה מהיר יותר

יותר. הי, השוטר העיף מבט קצר לכיוון שלנו, ו... המשיך לנסוע! הגוי מתעצבן. הוא מתקשר שוב למשטרה ודורש שישלחו ניידת. שוב אני מתפלל ומבקש מהקב"ה שהשוטרים לא יבחינו במה שקורה כאן ולא יתערבו. ושוב, מכונית משטרה מתקרבת לעברנו, השוטר מציץ בנו, ו... מסתלק!

"שלוש פעמים התרחש התהליך הזה - הגוי מזמין ניידת, אני מתפלל, וגם מזכיר את הזהירות מדיבור בתפילה, הניידת מגיעה סמוך אלינו,

ובגלל סיבות עלומות מסתלקת. הגוי ראה שאין לו ברירה והחליט שנסתדר בינינו.

"תוך כדי דיבור אנחנו רואים ניידת משטרה מתקרבת. אני שוב מתפלל. הפעם נראה שהכוונות של השוטרים רציניות. הם מתקדמים לעברנו. ופתאום אנחנו שומעים במכשיר הקשר שלהם הודעה דחופה, שאירעה תאונה מחרידה ברחוב הסמוך ושני אנשים נהרגו בה. השוטרים שוכחים אותנו לחלוטין ויוצאים במהירות לכיוון האירוע.

"סבלנותו של הגוי כבר פקעה לחלוטין. האמת היא שגם אני לא יכולתי להבין את האירועים הללו ע"פ דרך הטבע. הבן-אדם התקשר למוקד המשטרה שוב ושוב, הסביר, התחנן, צעק ונזף, אבל כל המילים שלו כאילו התאדו... לא היתה להן שום השפעה. אני שמרתי על מילותי, שלא תצאנה מפי בתי הכנסת, וכמין מידה כנגד מידה היתה לי שמירה מופלאה ממילותיו של אותו גוי!

קיבל על עצמו שלא לדבר בשעת התפילה - והבורג (Screw) יצא מבטן בנו בלי ניתוח

עוד מספר מגיד המישרים רבי מאיר מיכאל גרינוולד שליט"א:

אדם תיקן ארון בביתו, והחזיק בפיו בורג (Screw). ראה הילד שלו, שאביו מחזיק בורג בפה, ועשה כמותו. הבעיה היתה, שהילד בלע את הבורג!

אף אחד לא שם לב, אף אחד לא הבחין בכך. זמן מה לאחר מכן, התחיל הילד להשתעל.

השיעולים הלכו והחמירו. לקחו אותו לקופת חולים, ומשם הפנו אותו בדחיפות למיון. בבית החולים עשו צילום, וגילו את הבורג. ניסו להוציא את הבורג ע"י וואקום, אבל אז קרה כשל, כשהבורג נדחף לנקודה מסוכנת מאד. הילד היה בסכנת חיים.

הרופא הבכיר צעק, שחייבים לנתח מיד. חבריו לצוות נלחצו גם הם, והחלו להכין את הילד לניתוח בחיפזון ובלחץ גדול. אמרתי לאבא "תקבל על עצמך מהר, לפני שיהיה מאוחר מדי, לא לדבר בתפילה, ולא להביא פסל (פלאפון) לבית מקדש מעט!" מתוך הבהלה הגדולה היה ליבו של האב פתוח כאולם, והוא קיבל על עצמו לשמור על קדושת בית הכנסת באופן הטוב ביותר.

בינתיים יצא האדם שהסיע אותם לבית החולים, ונסע להתפלל על קברו של האדמו"ר מלעלוב, שהבטיח שמי שיתפלל על קברו, הוא ימליץ בעדו בשמיים.

הגיעו שני מנתחים, עשו שוב צילום כדי לוודא באופן המדויק ביותר את מיקומו של הבורג. ומה ראו? - אין בורג. בתחילה חשבו, שמדובר באיזו בעיה טכנית, שמפריעה לראות את הבורג המסוכן. על כן חיפשו שוב, אבל לא מצאו. הבורג נעלם. זמן מה אחר כך יצא הבורג באופן טבעי. בלי ניתוח, בלי

נס ופלא בזכות קבלה שלא לדבר בשעת התפילה

בני בן העשר חזר מהת"ת באמצע היום בגלל חום גבוה וכאבים חזקים בעצם של הרגל. רופא המשפחה שבדק אותו אמר שהוא שולח אותנו למיון ילדים בבית החולים שערי צדק, כי זה נראה לו זיהום שיש בו סכנה. ואכן תוצאות הבדיקות בביה"ח גילו שזה חיידק מסוכן וצריך להתחיל באופן מיידי בטיפול אנטיביוטי מסיבי דרך הווריד שימשך כשמונה שבועות, והטיפול כרוך באשפוז ממושך מאוד. והרופאים אמרו שנתפלל טוב שיליד לא תהיה פגיעה בעצם, שעשויה לגרום לצליעה ולנכות לכל החיים ח"ו.

בלילה הראשון נשארתי אני להשגיח על בני ולאחר שנרדם בשעה 2:00 לפנות בוקר לערך, עלייתי לקומה 8 בבית חולים, שם בית המדרש ואמרתי תהילים וכו'. ביציאתי ראיתי מודעה, ובה כתוב שהמתפלל במניין בקביעות והעונה אמן ויהא שמייה רבא בכוונה, וכן הנוהר שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, זוכה שהגזירות נעצרות, ושקורעין גזר דינו וזוכה לבנים חיים וקיימים, וכן ינצל הוא וכל יוצאי חלציו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וכו'.

אני, שידעתי לצערי הרב, את מצבי הרוחני בכל מה שקשור לתפילות במניין ולנושא של מורא מקדש. ובפרט בכך שהייתי מדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, נשברתי לרסיסים. ניגשתי לארון הקודש שהיה נעול, הזזתי את הפרוכת ופרצתי בככי נוראי, דבר שלא קרה לי מעולם. פשוט בכיתי ובכיתי... הדמעות זלגו ללא הרף, זה בכי ללא שליטה, בכי שמטרה את הנשמה לחלוטין.

כמוכן שכשבכיתי גם התחרטתי ועשיתי תשובה מכל הלב על העבר, שזה כולל תשובה על חילול ה', ביזוי ה', פורש מהציבור, כפיות טובה להקב"ה על כל החסדים והרחמים שהשפיע עלי, ועשה אתי ועם כל בני ביתי עד עכשיו, וגם קיבלתי על עצמי בקבלה גמורה שבל"ג אין יותר חברים ודיבורים בשעת התפילה וקריאת התורה, אין יותר תפילות בלי מניינים, אין יותר לאחר לתפילות ולהפסיד בלי סוף אמן ויהא שמייה רבא, אין יותר לקרוא עלונים בשעת התפילה וחזרת הש"ץ, אין יותר להסתובב בחוץ בשעת התפילה, אין יותר להתעסק עם הפלאפון בשעת התפילה...

זה אולי נשמע הרבה דברים ונראה קשה מדי, אבל זה רק ענין של החלטה, וזה קל מאוד, בפרט כשרואים את התוצאות. בקיצור, הכיוון היה שכל דבר שאני לא יעז לעשות כשאני נכנס לאדמו"ר שלי עם קוויטל - אותם דברים אני גם לא אעשה בשעת התפילה. לדוגמא: תאר לעצמך שאתה בתוך החדר הפנימי בו האדמו"ר שלך מקבל אותך עם קוויטל, ותוך כדי שיחתך עם האדמו"ר אתה קורא ומעיין בעלון תורני שנמצא על שולחנו של האדמו"ר, או שאתה בודק מי מתקשר אליך, או סתם אתה מתעסק עם הפלאפון, או שהחלטת שעכשיו אתה מדבר עם חבר, איך זה נראה לך? היש חוצפה ועזות מצח גדולה מזה! חשבת איך הגבאים או החסידים היו מגיבים לאחר מכן.

זה הקו שהנחה אותי באותן דקות גורליות, מול ארון הקודש, בהן קיבלתי על עצמי לשנות את דרכי בכל הנוגע לתפילות, ולהתחיל להתנהג בתפילות, לפחות כמו בזמן שאני נמצא בחדרו של האדמו"ר. עם הקבלה החזקה הזאת הלכתי לישון בהרגשה טובה ומרוממת.

למחרת בצהריים, עשו לבני בדיקות דם שגרתיות לראות אם התרופות התחילו להשפיע במשנהו, וכשהגיעו התוצאות ראיתי שהרופא מזעיק עוד רופא, והרופא הנוסף לאחר עיון בתוצאות מזמין את מנהל מחלקת ילדים, והמנהל מזמין פרופסור... נבהלתי מאוד ושאלתי מה קרה. הרופא קרא לי בצד והסביר לי שהתוצאות מראות שאין חיידק, וזה לא מסתדר להם בשום פנים ואופן. כי בכל הבדיקות הקודמות רואים בבירור חיידק, וכזה נס לא ראה מעולם, כשהוא כבר 30 שנה רופא, וגם בספרות הרפואית אין לזה כנראה תקדים.

תכליס, הם החליטו שהיות שהיום ערב שבת, הם שולחים אותנו הביתה עד מוצאי שבת, ושהילד יקח ליתר בטחון אנטיביוטיקה דרך הפה בשבת, ושנחזור במוצאי שבת והם יחליטו מה לעשות.

חזרנו הביתה לשבת הילד הרגיש טוב ב"ה, ואפילו הלך לתפילות בבית המדרש, ובמוצאי שבת חזרנו לבית חולים ועשו שוב מיפוי עצמות וכו' והתוצאות הראו בבירור שהחיידק נעלם כלא-היה וגם שאין שום נזק לעצם ב"ה. ושיחררו אותנו הביתה בלי כדורים ובלי תרופות, כשהרופאים ההמומים שואלים אותנו איזו סגולה עשינו שזכינו לכזה נס.

לסיכום, הילד ב"ה בריא ושלם, ואני נהייתי מקדש השם...

א.ב.ח. ירושלים.

ג.ב. הבטחתי לפרסם את הנס, כדי לחזק אנשים נוספים הזקוקים לישועות ומנסים כל מיני פטנטים וקיצורי דרך להושע. נסו לקבל על עצמכם לכבד את הקב"ה ובודאי שלא לבזותו, ויתקיים בכך הפסוק כי מכבדי אכבד ובחרת בחיים וכו'.

(גיליון 'קדושת בתי מקדש מעט')

סכנה.

יום לאחר שהתרחש המאורע המופלא הזה, נסע הרב גרינוואלד לאחת מנסיעות-השליחות שלו. הפעם היתה זו נסיעה לארצות הברית. הוא הגיע לדרוש בקמפ, וסיפר את הסיפור הזה, שהיה אז ממש 'טרי'. "רוצים לראות את התמונה של הבורג?" הוא שאל את הבחורים.

מאתיים בחורים צעקו ביחד "כן!!" "טוב", הוא אמר, "אבל זה לא בחינם." אחד הבחורים מיהר והושיט לו שטר של מאה דולר. "כסף?!" אמר הרב גרינוואלד, "לא, מובן שאין כוונתי לתשלום בכסף. אני רוצה חתימות!" (בחודש סיון תש"פ יש כבר יותר מ-150 אלף חתימות) מיד החתימו את כולם.

כאשר שב הביתה היו בידו אלף ושבע מאות חתימות. זה היה בז' באב. עד צום גדליה כבר נאספו כארבעת אלפים חתימות. הלך הרב גרינוואלד עם כל החתימות אל קברו של רבינו בעל "תוספות יו"ט",

שחיבר את ה'מי שבירך' שלא לדבר בתפילה. זכותו וזכות כל המקבלים על עצמם לשמור קדושת בית הכנסת תעמוד להם ולכל עם ישראל. (גליון מעדני מלך)

הגיע כמעט לפשיטת רגל וברגע האחרון ניצול מתרמית והונאה - בזכות שקיבל על עצמו לא לדבר בשעת התפילה

סיפור מוזר התרחש אצל יהודי יקר, בעל צרכנייה גדולה בפלטבוש. היו לו 10 קופאים ומנהל חשבונות, שעבדו עבורו בצרכנייה, וברוך ה' הייתה לו פרנסה ברווח.

יום אחד קיבל לעבודה קופאית חדשה. הקופאית עבדה רק בחודש ניסן, ולאחר מכן לא הגיעה שוב לחנות, אבל גם לא הגיעה לקבל משכורת על החודש שעבדה. בעל הצרכנייה תמה על כך, אך לא עשה דבר.

זמן מה לאחר מכן, צנחו רווחי החנות בפתאומיות. את החודש שלאחר מכן סיים בעל החנות בהפסדים, וכך גם את החודשיים הבאים. במשך שמונה חודשים היו ההוצאות גדולות מההכנסות, והחנות צברה עוד ועוד גירעונות.

היהודי לא הבין מה קורה. המכירות התנהלו כסדרן, ולא היו הוצאות מיוחדות, מהי אפוא הסיבה להפסדים הבלתי פוסקים? הוא חשש, שהוא עומד בפני פשיטת רגל, ושקל לסגור את הצרכנייה.

מאחר שהיה אדם ירא שמים, פשפש במעשיו, והחליט לקבל על עצמו שלא לדבר בבית הכנסת, מתחילת התפילה ועד סופה. הוא התפלל בשיברון לב, וביקש שיימצא בהקדם פתרון לבעיה הקשה והמוזרה, לפני שעסקיו יתמוטטו כליל.

את אשר אירע לאחר מכן הוא מספר בעצמו: באותו יום, לאחר שקיבלתי על עצמי את הקבלה, התקשרה לחנות אישה שלא הכרתי. היא ביקשה להיפגש איתי ועם אשתי, אך לא הסכימה לתת שום פרטים בטלפון.

חששתי, שאולי מדובר במאפיה, בעולם תחתון - אנשי דלא מעליא. האישה הבחינה בהיסוס שלי, ונתנה לי סימן - "בחודש ניסן עבדה אצלך קופאית, ולא באה לקבל משכורת?"

הבנתי, שמדובר בעניין אמיתי, וסיכמנו שאבוא יחד עם אשתי להיפגש איתה בשעה 9:00 בבוקר, בחנות מסוימת ב-13 אבניו. הבאתי איתי שומרים, כי עדיין חששתי. בשעה 9:00 בדיוק נכנסה לחנות אישה חרדית, ופנתה אלינו.

"העסקתי מנקה בבית שלי", היא אמרה, "ושמעתי אותה אומרת בטלפון, 'למה לא שיתפתם אותי ברווחים של החודש הזה? היינו אמורים להתחלק, לא?'"

זה נשמע חשוד, ולכן המשכתי להקשיב. התברר לי, שהם עשו איזשהו

'עוקץ' דרך המחשבים שבחנות שלך. הם גונבים מההכנסות שלך, בלי שתוכל לראות את הנתונים.'

התקשרתי מיד לטכנאי המחשבים שלי, והזמנו מומחה לאבטחת מחשבים, כדי לבטל מיידית את העוקץ ולמנוע גנבה נוספת. התברר, שהם גנבו יותר מ-300,000 דולר. פיטרתי את כל הקופאים, ובהתחלה הבנים שלי עבדו ליד הקופות, עד שהשגתי קופאים חדשים, נאמנים וישרי דרך. מאז אני רואה ב"ה ברכה בפרנסה.

(ספר כבוד בית ה')

ניצל מליפול לתהום בזכות הקבלה שלא לדבר בשעת התפילה

בחופשת בין הזמנים האחרונה, יצאתי לטיול רכיבת אופניים (Bikes) עם חברים. באחת הירידות התקלקלו הבלמים, והאופנים צברו תאוצה וטסו במהירות עצומה. צעקתי בקולי קולות, הצילו!! הצילו!! אני עומד להתרסק לתהום, בכיתי ואמרתי וידוי, פשוט ראיתי את המוות מול העיניים.

ופתאום עולה לנגד עיני התמונה מהשבת האחרונה, כשהגבאי הממונה לדאוג שלא ידברו בשעת התפילה ניגש אלי פעם אחר פעם ומפציר בי: "נו, נו, תפסיק לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, זה חילול ה', אתה מבזה את ה', אתה חוטא ומחטיא", ואני רק מחכה שהגבאי יעזוב אותי ואוכל להמשיך בדיבוריי.

אלו היו המחשבות שחלפו בראשי באותן שניות קריטיות. כמובן שאת הרמו הבנתי מיד. צעקתי בקול בכוחותיי האחרונים: ריבוננו של עולם, אני מקבל על עצמי לקדש את שמך בעולם, ברבים, ולא לדבר יותר בשעת התפילה וקריאת התורה, בשום פנים ואופן, אנא ריבוננו של עולם, בזכות קבלה זו שקיבלתי על עצמי ברגע זה, תציל אותי שאצא ללא שום פגיעה מהאירוע הזה.

ישועת ה' כהרף עין, והקב"ה קיבל את תפילותיי, ומרחוק אני מבחין

צמרמורת, הלא ו' אלול הוא יומא דהילולא של בעל התוספות יום טוב! האם זה מקרה?! אז הובהר לי עד כמה עמדה לי הזכות, שנים רבות נמנעתי מדבר בתפילת וקריאת התורה, ועכשיו אני רואה בעיני שנתקיים בי ה"מי שברך".

ואם לא די בזאת, נזכרתי שגם הכלה הינה מצאצאי התוספות יום טוב. רבותי! אפנה גם אליכם בקריאה של חיבה. כשלא מדברים בתפילה לא צריך למופתים, הדבר פשוט, כשבאים אל היכל המלך ומדברים אליו בדרך כבוד, בלי הפסקות ושיחות חולין, התפילות נשמעות ורואים ישועות. (גליון נקדישך)

מי כאן בעל הבית?!

סיפר ת"ח אחד שנקלע פעם במסעיו לביהכ"נ מסוים, והיה זה בשעת התפילה, והנה הוא רואה שחלק מהציבור מדברים בתפילה ללא שום מעצור.

תיכף לאחר התפילה ניגש לרב ביהכ"נ ושאלו לפי תומו מי בעל הבית בביהכ"נ הזה? הרב הביט בו בעיניים תמוהות. לאחר שתיקה קצרה ענהו הרב: אני כאן הבעה"ב!

אזר הת"ח אומץ ואמר לרב ביהכ"נ: מחילה מכבוד הרב, אבל לא מר הוא בעה"ב. כעת ישנו בעה"ב אחר לגמרי!

משבהיט בו הרב בתימהון וחשבו למשוגע, לקחו הת"ח לאחד מכתלי ביהכ"נ והראה לו מודעה תלויה על הקיר ובה מובא מהשל"ה הקד' ומהת"ס, שביהכ"נ וביהמ"ד שמדברים בהם בשעת התפילה הס"מ תופס שם את שלטונו ונעשה שליט ובעה"ב על המקום.

רב ביהכ"נ ברוב ענוותנותו אכן הודה לו מאוד על כך שהאיר את עיניו, והתנצל בפניו על שכבר כמה שנים תלויה מודעה זו וכלל לא הרגיש בה. ואכן מאותו היום הקפיד הרב לעמוד על המשמר שלא יזלזלו בקדושת ביהמ"ד ובכבוד התפילה.

(כבוד בית ה')

בגבעה ענקית של חול מעורב עם אבני חצץ שהחברה שסוללת את הכניסה והכביש החדש לירושלים הכינה למילוי או לאספלט וכו'. כיוונתי את האופניים לעליה הנ"ל וכך נעצרתי וניצלתי, יצאתי מהאירוע הנ"ל ללא פגע וללא שריטה ב"ה.

כמוכן שאת הבטחתי אקיים במלואה בעזרת השם יתברך, ולקוראים הנכבדים אני מציע לא לחכות לרמזים!!!
(שתקתי ונושעתתי, הובא בגיליון 'מקדשי תיראו')

החופה ביום ו' אלול - ביומא דהילולא של רבינו

עומד אני כעת באמצע ימי ה"שבע ברכות" לבני היקר שיחי, ואני חש חובה לשתף את הקוראים עם תחושותיי וההשגחה הפרטית שראיתי.

אני מתפלל בבית המדרש "אמונת ישראל" בבורו פארק, בכל שבת לאחר קריאת התורה אומר הרב ה"ה הגה"צ רבי משה וואלפסון (שליט"א) [זצ"ל], את ה"מי שברך" של ה"תוספות יום טוב", עבור כל אלו שאינם מדברים בתפילה וקריאת התורה.

לפני כמה שנים היתה לי תקופה קשה של צער גידול בנים ה"י עם בני הבחור, ותמיד קויתי וצפיתי בליבי אימתי יתקיים גם בי את הנאמר שם: "וַיִּזְכֶּה לְרֵאוֹת בָּנִים חַיִּים וְקָיָמִים וַיַּגְדֵּלֵם לְתוֹרָה וְלַחֲפָה וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים", ואזכה גם אני לרוות רוב 'אידיש נחת' מבני.

וכעת שאני עומד בימי ה"שבע ברכות", לאחר שזכיתי להכניס בני זה תחת החופה בשעה טובה ומוצלחת, עם כלה צנועה וחסודה, אומר אני בפה מלא: "הודו לה' כי טוב", כשאני מסתכל על העבר איך לאט לאט מבלי משים התייצב הבחור, ושב לדרך הישר.

מתי שמתי לב כי זכותו של התוספות יום טוב עמדה לי, כאשר כתבו את הכתובה, והגה"צ רבי משה וואלפסון שהיה מסדר קידושין, התלבט האם לכתוב ה' לחודש או ו', לבסוף התיישב בדעתו והחליט היות וזה יכול להימשך, עדיף לכתוב ו'.

בעמדי תחת החופה כשקראו את הכתובה ו' יום לחודש אלול, אחזני

בסד

לענת בקצה המטה של תורתנו הטהורה של הרה"ק רבי ישראל דוב בער טוילערניק זצ"ל

ה'קלאמקעי'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטראקלין החסידית

ליבמתיקתיהם

הספר הקדוש 'מאיר עינים' המבואר להרה"ק רבי מנחם נחום זצ"ל טשערנאביל בעריכת טפאראת עם ביאור בחדר ומזוקק

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

מי יחיה:

תפילות ראש השנה של בני המשפחה על אמם בקעו רקיעים, באופן פלאי ובהשגחה מופלאה נתבשרו שבימים אלו יצא תרופה חדשה למחלתה, הסכיתו ושמעו:

הבינו כי ביום הזה יוכרע מחדש אם אמם תוסיף ותעמוד בפני דילמת הניתוח המורכב או רופא כל בשר יפליא לעשות...

שלושה כוכבים נצצו בשמים. ראש השנה חלף. גם בימים הבאים הוסיפו בני המשפחה תפילות ותחנונים, ובד בבד - נערכו לניתוח שהיה אמור להיערך במהלך חג הסוכות. באחד הבקרים של עשרת ימי תשובה, בשעת בוקר מוקדמת, צלצל הטלפון הנייד של אחד מבני המשפחה.

הרופא שהיה על הקו, אפילו שכח להזדהות מרוב התרגשות. הוא רק

יודא שהוא מדבר עם בנה של האישה, ומיד אמר: 'אתה לא תאמין למה שאני אבשר לך עכשיו...' הלה עשה אוזנו כאפרכסת, והרופא החל לצטט מהודעת דואר אלקטרוני שקיבל באותו לילה מרופא אמריקאי: 'בתום מחקר מקיף שנמשך על פני עשר שנים ושלוש יבשות, אישר הלילה ה-A.D.F. - מינהל התרופות האמריקני, תרופה חדשה לשימוש נגד מחלת ה-... הליך ייצור התרופה מתחיל בימים אלו, וזו בשורה לאלפי אנשים בכל רחבי הגלובוס שסובלים מהמחלה, שעד היום הוגדרה כחשוכת מרפא...'

הבן לא הבין את כל המושגים והאותיות באנגלית, אך הרופא חזר והסביר לו בקצרה ובשמחה גלויה: 'תבין, אדוני, יש תרופה למחלה! יש תרופה! עשר שנים חקרו אותה, ובדיוק השבוע היא אושרה. בדיוק השבוע, בדיוק עבור אמך! איך ידעתם לדחות את הניתוח בשבועיים? מי גילה לכם כי בעוד שבועיים תתגלה תרופה חדשה?' תמוה הרופא.

הבן לא השיב אלא קם ויצא בריקוד של הודאה. 'לא ייאמן כי יסופר', הוא אומר עד היום, כיצד בדיוק ראש השנה בו התפללנו לרפואתה - הוא שהביא את המזור; הוא שהחיש את אישור התרופה. עשר שנים חקרו אותה, ובדיוק בעקבות ראש השנה המכריע - התרופה אושרה, ואמא ניצלה מניתוח מיותר ומסוכן!'

את הסיפור הזה שמעתי מדודי הרה"ג רבי אליעזר טורק שליט"א, וכדאי כל כך לזכרו ולהפנימו: יהודים מתמודדים מול קשיים מתמשכים עם ילדיהם. שנה אחר שנה הילד לא מצליח בלימודיו, אינו מרוכז, סובל מבעיה רפואית חלילה. אחרים ממתנינים שנים ארוכות לשמחות - הוא לזיווג, הוא לילדיו, שופכים דמעות כמים והישועה מבוששת לבוא. אחרים גוררים מינוס מעיק כבר שנים ארוכות, וכל פתרון לא נראה באופק. קשיים אלו נראים כגזירת גורל קבועה, נטולת תקווה. כבר שנים המצוקה כאן, לא הולכת ולא נעלמת, לא נפתרת ולא מתקדמת!

ההנחה הזו אולי נכונה במשך 363 ימים בשנה, אך לא כן בימיים שלפנינו, בארבעים ושמונה השעות של ראש השנה! אלו שעות המהפך, יממות של הכרעה גם בחזיתות הקשות ביותר, גם במצוקות המלוות שנים. ראש השנה הוא יום של מהפכה. צריך להצטרף אליה, לתפוס אותה בכל הכח, לאחוז ביום הזה ולנקוש ללא

הפסקה בדלתות אבינו שבשמים, כי ביום הזה ניתן להפוך הכל לטובתנו! הבה נאמץ את היום הזה. הבה נבין מה הפוטנציאל הגלום בו. הבה נקיש על שערי שמים בחזקה, נתחנן ונבקש ללא הרף. הישועה קרובה, החיים הטובים כבר כאן. לשנה טובה נכתב ונחתם, בלי שום קשר לחזיונות השנה הקודמת. לאלטר ניכנס כולנו לשנת חיים, שפע, אושר ושלוש!

(פניני פרשת השבוע)

היה זה כשבוע ימים לפני ראש השנה, בחדר ההמתנה בבית החולים 'תל השומר'. בני המשפחה שיצאו זה עתה מהפגישה עם הרופא נראו כאילו חרב עליהם עולמם, ולא בכדי. זה עתה שמעו בשורת איוב איומה, ולא ידעו כיצד להתמודד עמה.

המיחשים מהם סבלה אימם בשבועות האחרונים התבררו כמחלה איומה ונוראה, נדירה למדי. בתום סדרת בדיקות שאוששו את החשש, היו הרופאים תכליתיים למדי: 'הצילומים אינם מותירים מקום לספק, מחלה נוראה משתוללת בגופה של האם, מחלה נדירה וחשוכת מרפא.

עד היום לא הומצאה כל תרופה שיכולה לטפל במחלה המסוכנת הזו, ואין ברירה אלא...'

כאן עצרו הרופאים לרגע את דיבורם, מאפשרים לבני המשפחה לקלוט ולהפנים, ורק אז המשיכו: 'להכניס את אמכם לניתוח מורכב ומסוכן שאורכו כחצי יממה. ניתוח מורכב ומסוכן כל כך טומן בחובו סיכונים לא פשוטים. אי אפשר לדעת מראש לאן הוא יוביל ואיך תיראה אמכם אחריו...'

הדברים הללו הספיקו בהחלט. בני המשפחה יצאו מהרופאים אפופי חרדה, מלאי דאגה. המחלה קשה כל כך וחשוכת מרפא, אין לה תרופה או טיפול, וגם הניתוח המוצע - אחריתו מי ישרונו. הם החליטו להיכנס אל הגאון רבי חיים גריינמן זצ"ל ולשאול בעצתו. רבי חיים שמע, נאנח עימם בכאב והאזין לצדדים השונים, ולפתע ניעור ממהשבותיו וקרא: 'רגע, האם הניתוח דחוף כל כך עד שאי אפשר לחכות שבועיים?'

'שבועיים?' תמחו בני המשפחה לעומתו. 'מה נרויח מלהמתין שבועיים? הרי המחלה קשה ואכזרית כל כך! אם נעשה את הניתוח - מוטב נעשה אותו מיד, ואם לאו - הבה נחליט על כך עכשיו!'

'לא כך', השיב רבי חיים, ופתח אלומת אור ליום שבפניו אנו עומדים: 'בעוד כמה ימים יחול ראש השנה. ראש השנה הוא יום בו החיים מחולקים מחדש. כולנו עומדים לדיון מחדש. כל מה שקרה השנה - אינו מוכיח דבר על השנה הבאה, כי בראש השנה הכל יכול להשתנות. זהו יום דרמטי שמשנה את החיים. אין לדעת איך, אי אפשר לדעת כיצד, אבל מה שברור - שבתפילה מעומק הלב בראש השנה אפשר להפוך את המציאות, אפשר לשנות את המצב. הבה נקדיש את ראש השנה לתפילות נרגשות למענה, ונמתין כשבועיים...'

בני המשפחה ביקשו את אישור הרופאים להמתין כשבועיים ימים, ומשהאישור התקבל - הורה רבי חיים להמתין, תוך שהוא חוזר ומעודד את בני המשפחה: 'אנו עומדים בפני יום גורלי לכולנו, על אחת כמה וכמה לאמכם, המוטלת בעומק מחלה קשה וחשוכת מרפא. הבה נקדיש את ראש השנה לתפילות בעבורה.

הבה נפעל בשמי מרומים שביום הזה יתהפך העולם, ואין לדעת כיצד, אך ישועתה בוא תבוא!'

בראש השנה, לצד התפילות הנרגשות הנאמרות בפי כל, החרידו זעקות השבר של בני המשפחה את שערי השמים. שוב ושוב חזרו על השם של אמם, ובדמעות שליש סיימו את ספר התהילים כמה וכמה פעמים לרפואתה. היטב זכרו כי ביום הזה יכול העולם כולו להתהפך מהקצה אל הקצה. היטב

הרופא שהיה על הקו, אפילו שכח להתגרות מרוב התרגשות. הוא רק יודא שהוא מדבר עם בנה של האישה, ומיד אמר: 'אתה לא תאמין למה שאני אבשר לך עכשיו...' הלה עשה אוזנו כאפרכסת, והרופא החל לצטט מהודעת דואר אלקטרוני שקיבל באותו לילה מרופא אמריקאי: 'בתום מחקר מקיף שנמשך על פני עשר שנים ושלוש יבשות, אישר הלילה ה-A.D.F. - מינהל התרופות האמריקני, תרופה חדשה לשימוש נגד מחלת ה-... הליך ייצור התרופה מתחיל בימים אלו, וזו בשורה לאלפי אנשים בכל רחבי הגלובוס שסובלים מהמחלה, שעד היום הוגדרה כחשוכת מרפא...'

משול כחרס הנשבר:

כך פעל מרן ה'בית ישראל' זי"ע ישועה לאברך אחד, הסכיתו ושמעו את השתלשלות הדברים עם המסר המאלף ביצדו:

מצערים היו לו עם שניים מילדיו, ומתחרט היה שלא ביקש גם שיזכו לחיים ארוכים.

ר' יצחק שכטר שידע על אותה קירבה מיוחדת שזכה אביו אצל האמרי אמת, קם ונסע לירושלים. בבואו אל ביתו של הרבי, לאחר הנסיעה הארוכה בה חשב אך ורק על הדברים אותם יאמר לרבי, הוא ביקש מיד לשפוך את אשר על ליבו. אלא שנכונה לו הפתעה, ה'בית ישראל' לא נתן לו כלל לעשות זאת והסיתו לדברים אחרים.

הרבי פתח בחביבות יתירה ושאל אותו: יצחק, האם אכלת היום? ור' יצחק עונה בשלילה: לא אכלתי היום, וגם אין רצוני לאכול. חסר סבלנות היה ר' יצחק, וענייני אכילה ושתייה כלל לא העסיקו אותו. הוא ביקש לגשת תיכף אל העניין אודותיו הגיע אל הקודש בירושלים. אבל הרבי קבע בפסקנות: לא ולא, קודם כל עליך לאכול ולהטיב את ליבך.

בית של הכנסת אורחים מופלאה ניהל הרבי. עיניו וליבו היו על רעבים וצמאים והוא עומד עליהם ומשרת אותם בנאמנות. מגיש כוסות שתייה חמה כרצון איש ואיש, ורבים היו מקבלים מיני תרגימא ואפילו סעודות שלמות. מפה לאוזן עברה השמועה כי לעתים הרבי הקדוש מסתיר בכך את תעניותיו המרובים. מכינים לו את ארוחתו, ואילו הוא עצמו נותן זאת למאכלו של אדם אחר, באופן שייראה כאילו הוא עצמו אכל.

הרבי ניגש והביא מגבת לבנה, והורה לר' יצחק: לך תטול ידיים. הארוחה כבר הובאה אל החדר, מונחת על שולחן הקדוש, והרבי מורה לר' יצחק, תוך כדי שהוא עצמו גם מתיישב על יד השולחן: שב ותאכל.

למותר לציין איך הייתה נראית אכילה זו כשהרבי נועץ בר' יצחק את עיניו הבעורות כלפידי אש. האוכל כלל לא נבלע בגרון, וכי מי מסוגל לאכול על שולחן גבוה, כשהרבי אינו מפסיק להתבונן בו ובמעשיו. ר' יצחק אכל את הארוחה פירור אחר פירור, אך לא הייתה לו ברירה והוא נאלץ לסיים את האוכל עד תומו. גם כוס שתייה הובא לפניו, ואף אותה היה עליו לשתות.

כשהיה ר' יצחק מתאר לימים את המאורע הנורא ורב ההוד היה ממשיך את הברכה הראשונה והאחרונה שבירך באותה סעודה לתפילת כל נדרי ונעילה גם יחד. חרדת קודש אחזה בו, ולמרות שמעולם הוא לא בירך כך - הרי שמול הרבי הנועץ בו את עיניו היוקדות, לא הייתה לו אפשרות אחרת. הוא הוציא מפיו כל מילה כמונה מעות, ככוונה שלמה וביראת שמים מוחלטת.

עם סיום ברכת המזון היה ר' יצחק משוכנע כי הנה עתה הגיע זמנו לספר לרבי את הסיבה שהביאה אותו הלום. הרי הוא לא הגיע הנה כדי לאכול, אלא שהרבי כפה אותו בעל כרחו. עתה, עם סיום ארוחה זו שבקושי לא נבלעה בגרונו, באה השעה שהרבי יאזין למבוקשו.

אולם, למרבה הפלא, הרבי נעמד בסערה מהשולחן, כשר' יצחק ממהר לקום בעקבותיו, והרבי קורא בקול: יצחק, היית רעב וצמא. לא אכלת ולא שתית מהבוקר. הנה עתה ב"ה אכלת ושתית, "פאר געזונטער הייט" - יכול אתה לנסוע לחיים ולשלום ולחזור לבינתך. הרבי הושיט לו את ידו כמי שנפרד ממנו ומצפה שיעזוב את החדר.

במר לבבו החל ר' יצחק להתחנן על נפשו ולומר לרבי שכלל לא עלתה על דעתו לבוא הנה בכדי לאכול ולשתות. הרי אכילה ושתייה מזומנים לו גם בביתו. בא הוא בשביל עניין אחר לחלוטין ומבקש מהרבי שיאיל להקשיב

היה זה בשנות ההנהגה הראשונות של הרה"ק הבית ישראל מגור זי"ע, א, כשר' יצחק שכטר הרגיש כי הוא נקלע לתקופה מורכבת ומאתגרת בחייו.

ר' יצחק היה בטבעו איש חזק ועז נפש, ולמרות כל הדברים המתרגשים ובאים בעולמו של כל אדם ואדם, מעולם הוא לא נשבר. בגוו הזקוף הוא עמד בוטח מול הגלים שמפעם לפעם איימו לשטפו, ותמיד ידע להיחלץ ולצאת מכל צרה וצוקה.

אך הפעם זה היה שונה לחלוטין: היה כאן שילוב של קושי רגשי ונפשי שאיים למוטט את חייו הרוחניים והגשמיים גם יחד. משבר מהסוג שלוכד את האדם בזרועותיו ומאיים להפילו לבור תחתיות. כמו אדם המגלה שקירות הבית הבטוח בו הוא מתגורר סוגרות עליו ומאיימות ליפול עליו ולקברו חיים.

שמו של הרבי הבית ישראל שמצודתו הייתה פרוסה מסוף העולם ועד סופו, הגיע לאזניו של ר' יצחק, כרופא נפשות אומן ופדגוג מומחה. הרבי,

עוד בטרם החל להנהיג את עדתו, כבר הקדיש את כל זמנו למלאכת החינוך, בפרט של ניצולי השואה וילדיהם. "עם שרידי חרב הלך להרגיעו ישראל". הייתה לרבי אחריות כלל ציבורית וכלל עולמית, ועיניו היו צופיות על הנעשה בכל מקום ומקום.

ר' יצחק חשב לעצמו: הרבי מגור הוא האיש שיוכל להטות אוזן קשבת למצבי. אוכל לשטוח בפניו את לבטי נפשי וסערות רוחי ובוודאי יוכל לתת לי עצה ותושיה, לברכני מברכות קדשו ולעמוד לימיני בשעתי הרוחנית והגשמית הקשה. אמנם לא מחסידי גור המובהקים היה ר' יצחק, אך עם זאת היה לו קשר עם בית גור, וזאת הודות לסיפור מופלא שהיה לאביו, רבי יעקב שכטר, עם אביו של הרבי, הרה"ק האמרי אמת זי"ע.א.

מתוך שמבקש היה רבי יעקב שכטר להדבק בחכמים ובתלמידיהם היה רבי יעקב נוסע להסתופף בצילים של רבים מגדולי וצדיקי הדורות, כשהכלל זה השים את פעמיו אל ראש גולת אריאל הרה"ק האמרי אמת זי"ע.א. היה זה מקרה נדיר במיוחד כשהרבי פנה מיוזמתו אל רבי יעקב ואמר לו שהוא זקוק לסכום כסף גדול במיוחד עבור עניין חשוב שהוא עוסק בו.

רבי יעקב אמר לרבי, כי אין לו תחת ידו סכום כסף גדול שכזה, אך הוא נכון לפנות תיכף למכריו כדי ללוות את סכום הכסף הנדרש עבור הרבי. האמרי אמת שמע את דברי רבי יעקב אך לא הסכים לכך. הוא נענה ואמר: אין רצוני שתלווה כסף עבור כך, אם יש ברשותך סכום זה - יכול אני לקבלו ממך.

רבי יעקב, שהיה איש משכיל וחכם לב לקחת מצוות, הבין היטב את אשר לפניו. הוא חזר לביתו ואסף את כל הכסף המזומן שהיה בביתו. פתח אוצרות חבויים בהם שמר את כספו, הוציא את חסכונוותיו ליום סגריר, ולאחר טרחה רבה הצליח להגיע אל הסכום שביקש הרבי.

כשהכסף בידו הוא חזר אל האמרי אמת שנענה אליו בשאלה: אמור נא לי באיזה ברכה אתה חפץ? ורבי יעקב, תפילתו שגורה בפיו, משיב על אתר: שאלתי ובקשתי לילדים טובים עד ביאת גואל צדק בב"א. והרבי, מביט בו ואומר: את זה כבר יש לך; יכול אתה לבקש בקשה אחרת. ורבי יעקב משיב ואומר: אם כך, רצוני שיהא זאת יחד עם עשירות, כך שתורה וגדולה יתאחדו על שולחנם. האמרי אמת ניאות לכך ואמר לו: ברכתי נתונה לך, עד כמה שעשירות זו לא תזיק להם ללכת בדרכי היהדות.

רבי יעקב שכטר עצמו סיפר זאת כשדמעות שליש זולגות מעיניו והוא כמבכה: מדוע לא היה לי שכל לבקש גם על אריכות ימים לילדיי. שכן מקרים

בעיניו שטופות הדמעות לא הצליח ר' יצחק לראות האם האיש אינו חומד לו לצון. אך עד מהרה הוא הצטלל ושמע מהאיש את דבר הרבי במלואו: הרבי ציוה עלי ללכת בעקבותיך ולעלות אחרריך אל האוטובוס שאתה נוסע, שם עלי לראות אם אתה בוכה. והיה אם אראה אותך בוכה, לגשת אליך אחרי הנסיעה ולהזמין שוב אל הרבי, שהפעם יש ברצונו לשוחח עימך ולעזור לך

הלכתי אחריו חרש, המשיך שליחו של הרבי, עליתי בעקבותיך אל האוטובוס ללא שחשת בכך, ואף ישבתי כמעט מאחוריך. לא רק אני, אלא עוד מיושבי האוטובוס ראו אותך בוכה. ולכן עלי למלא את בקשת הרבי ולהזמין לחזור אליו.

המום כולו מהתפנית הבלתי צפויה עלה ר' יצחק חזרה אל האוטובוס הנוסע לירושלים, הגיע אל ביתו של הרבי והדלת כבר הייתה פתוחה לפניו. הרבי קבלו ברחימיות ובאהבה רבה, הקשיב לכל דבריו של ר' יצחק, וניחם אותו בדברי פיוס ועידוד. בהמשך הכתיב הרבי לר' יצחק רשימה של עשר קבלות שאותם עליו לקבל על עצמו לכל חייו. בין הקבלות התחייבות לקביעת עיתים לתורה בכל יום, תפילה בציבור, שמירת העניינים כהוגן, ועוד. את הקבלות הללו ביקש הרבי מר' יצחק שיעלה על הכתב בצורה מסודרת ויחתום עליהם בפניו.

לאחר שלשים וחמש שנה בערך, כשר' יצחק סיפר את סיפורו הוא הוסיף שלמרות כל השנים הרבות שהוא עבר, הוא שמר וקיים את כל הקבלות הטובות ולא עבר עליהם. דבריו החמים של הרבי ועצותיו הטובות, סייעו בידי לצאת מהמשבר שחוויתי ולבנות במשך השנים בית נאמן בישראל.

ועוד גילה ר' יצחק חלק נוסף בסיפור זה: לאחר שנים אירע ששהיתי בקודש פנימה, לפני ולפנים אצל הרבי, וחשתי שזו עת רצון נדירה ומיוחדת. הרשיתי לעצמי לאזור עוז ולשאלו: הרבי בוודאי זוכר את תחילת ההתקשרות שלי; מדוע נהג אז הרבי כפי שנהג?

והרבי לא הסתיר דבר: זוכר אני היטב את כל מה שהיה. דע לך שראיתי שאתה 'א הארטער ניס' [=אגוז קשה לפיצוח], וזו הייתה הסיבה לחוסר ההצלחה שלך. היית חזק ועקשן ולא נכנעת והתכופפת באמת בפני הגדולים ממוך. גם כשהיית מקבל תוכחת מוסר, היה זה לזמן מסוים, כשתיכף חזרת לסורך. אמנם ראיתי שכבר קרוב אתה לבוא לידי מעלה זו של הכנעה, וכמעט שבאת לזה. לכן דחקתי בך עוד מעט, כדי שתבוא לידי הכנעה בשלמות, ואוכל להטיל עליך הנהגות טובות וראויות שתקבלם בשלימות. והרבי סיים בחיור: הנה רואה אתה שזה עוז, ואת הקבלות טובות קבלת בשלימות והנך מקיימם כדבעי.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

לו. אבל הרבי עמד על שלו: היית רעב וצמא. לא אכלת ולא שתית מהבוקר. הנה עתה ב"ה אכלת ושתית, "פאר געזונטער הייט". סע לחיים ולשלום. ומשר' יצחק ניסה עוד לבקש, החזיק הרבי בידו, ובלא גינוני כבוד מיותרים הוליך אותו החוצה, או ליתר דיוק, דחף אותו אל הרחוב הירושלמי.

מיואש לחלוטין עמד ר' יצחק מתחת לביתו של הרבי. כולו נרעש משטף המאורעות שהגיעו לשיאם כשהרבי שילח אותו מביתו ולא הסכים בשום אופן לשמוע את דבריו. באותם רגעים הבין ר' יצחק את ביש מצבו: גם המוצא האחרון שלו שתום. גם הרבי מגור, בו הוא תלה את תקוותיו שיסכים להוציאו מהמזיז, מסרב לדבר אתו. הוא אכן מאכילהו ומשקהו, אבל לא לשם כך הוא בא. האם גם הרבי רואה ברוח קדשו כי אבדה תקוותי?

בעצלתיים הלך ר' יצחק אל עבר תחנת האוטובוסים כדי לעלות אל האוטובוס שיוליכנו חזרה לביתו. רק כשהוא התיישב על מושב הסקאי של האוטובוס פרץ ר' יצחק בבכי מר.

מעולם, כאיש בוגר, לא בכה ר' יצחק, ולו בזמנים קשים או מרגשים ביותר. אך עתה, נפרצו מעיינות עיניו והוא מירר בבכי בכל מהלך הנסיעה. לא היה אכפת לו מכל המבטים התמהים שנעצו בו שוב ושוב מאותם הנוסעים שלא הצליחו לעכל את הסיטואציה המוזרה שנתגלתה לנגד עיניהם. היו כאלה שניסו לשאול בשלומו או להציע עזרה, אך הוא סירב לענות. משך בכתיפו והמשיך לבכות.

האוטובוס הגיע ליעדו. כל נוסעיו יורדים ממנו. גם ר' יצחק יורד מהאוטובוס כשברכיו כושלות, והוא אינו יודע את נפשו מה עליו לעשות. הוא לא הספיק ללכת צעד אחד והוא מרגיש יד מונחת על כתפו וקול אומר לו: הרבי קורא לך!

כלא מאמין, מסתובב ר' יצחק אחורנית והנה הוא רואה את אחד "מגורי הארי" - את אחד מאנשי המובהקים של הרבי, עומד על ידו ואומר לו: הרבי פקד עלי להזמין אותך לביתו ולומר לך כי יש ברצונו לדבר איתך...

בעיניו שטופות הדמעות לא הצליח ר' יצחק לראות האם האיש אינו חומד לו לצון. אך עד מהרה הוא הצטלל ושמע מהאיש את דבר הרבי במלואו: הרבי ציוה עלי ללכת בעקבותיך ולעלות אחריך אל האוטובוס שאתה נוסע, שם עלי לראות אם אתה בוכה. והיה אם אראה אותך בוכה, לגשת אליך אחרי הנסיעה ולהזמין שוב אל הרבי, שהפעם יש ברצונו לשוחח עימך ולעזור לך.

יכון בַּחֶסֶד:

יהודי היקר בעל 'לב זהב' בא לעשות שביל עבור ילדה נכה, וזכה לקיים מצוה נוספת בבחינת מצוה 'גוררת' מצוה כפשוטו:

את העבודה. אנוחנו יוצאים מהשטח לכיוון הרכב אחרי מדידות ורשימות של מה צריך לפרויקט הזה ויהודי מרחוק קורא לעברינו לעברינו ומבקש חילוץ למשאית קטנה שנתקעה בשטח.

מסתבר שהם הגיעו לחלק האחורי של בניין סמוך עם המשאית כדי לבצע עבודה באחת הדירות והמשאית נתקעה בשטח, שכן גלגליה התחפרו בעפר כאשר ניסו לצאת מהשטח. מסיבה זו בשטח צריך רכב 4x4 שכל ארבעת הגלגלים מסתובבי מסתובבים בו זמנית והרכב לא נתקע, מה שאין כן אם רק שני גלגלים מסתובבי מסתובבים כמו רוב המכוניות אז נתקעים בשטח לא סלול.

הצדיק הזה יומיים לפני ראש השנה שמח ואמר: "אם ה' מזמין לי מצווה נוספת לפני החג אז בשמחה רבה!!!" הוא נסע כמאה וחמישים מטר לעבר המשאית וחיבר כבל מיוחד לרכב השני וגרר אותו עד שהרכב המחולץ הצליח לנסוע בכוח עצמו...

ראינו בחוש שמצוה 'גוררת' מצוה כפשוטו.

(טיב ההשגחה - סוכות פ"ד)

מכרים שלנו עם ילדה מוגבלת פיזית עברו לדירה בבניין חדש. סל ההפתעות לא פסח עליהם כאשר הקבלן שהבטיח שעד המעבר המעלית תפעל מה שבפועל לא קרה, ולא היה בכוננת הקבלן להפעילה עוד שבועות ארוכים ללא כל התחשבות בנערה נכה ואישה בת שמונים פלוס שמתגוררת בקומה השלישית.

מדובר בילדה בת שמונה עשרה שצריך להעלות אותה ולהוריד אותה ארבע קומות רגלית ובידיים שהרי בכיסא הממונע המיוחד שלה ששוקל 200 ק"ג לא שייך לעלות ולרדת ללא מעלית.

בינתיים חשבנו על רעיון להגיע דרך שביל עפר קיים בגישה האחורית לבניין כך שיוכלו להכניס את הכיסא דרך שם.

אבל בשביל זה צריך לשבור חומה ולעשות יציקה וגדר. פרויקט קטן שלמענו יהודי יקר בעל לב רגיש וחם לכל דבר מצוה, רתם את חברו הקבלן בעל לב זהב. הקבלן הגיע לשטח עם רכב שטח גדול, רשם את מה שצריך להביא, ואמר: "מחר על הבוקר העבודה תבצע בעזרת השם, והגישה כבר תהיה מוכנה לשימוש עוד לפני החג של ראש השנה!!!"

שמחתי מאוד שסוף סוף משהו מתקדם ויהודי בעל לב חם הולך לבצע

זֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

מה עומד מאחורי הגוי שמחפש לעשות טובות ליהודים, סיפור מרתק ומאלף:

זצ"ל) קבע משכנו פה, והשמועות אומרות שהוא מסייע רבות לאנשים ומחלק ממון רב לצדקה, ידעתי שככל הנראה לא יתן לי מאומה, הלוא איני מאנשי שלומו ואפילו איני יהודי, אך בלית ברירה אחרת החלטתי לנסות בכל

זאת את מזלי, הלכתי אליו וסיפרתי לו את הקושי בו אני נתון, ובקשתי ממנו שילווה לי סכום של חמישים אלף דאללער, הוא האזין לי בקשב רב ועל אתר הורה לגבאים לתת לי את הסכום האמור, הגבאים ניסו להתווכח, ואני הבנתי אותם היטב, הלוא זה סכום רב ועצום, ומי ערב שאחזירו להם, אך הרבי עמד על דעתו בכל תוקף וקבלתי את כל הסכום.

יצאתי משם ולא האמנתי למזלי הטוב, באותו רגע נשבעתי בלבי שבכל פעם שאראה יהודי שזקוק לעזרה אסייע לו בכל כוחי! זה יהיה המעט שאוכל להחזיר לאותו רבי קדוש.

תקופה קצרה לאחר מכן פתחתי חנות פלייערס והצלחתי מאוד, וכעבור זמן לא ארוך החזרתי את ההלוואה במלואה, אך עם הקבלה הזאת נשארתי איתן, ואני משתדל תמיד לעזור לכל יהודי הנתון במצוקה, וזהו גם הסיבה שאני לוקח אותך עכשיו למחוז חפצך' סיכם הגוי את סיפורו המופלא.

(הג'ר מאיר צוויבל שליט"א - גליון המאיר)

סיפר לי ידידי מעשה פלא ששמע מבעל המעשה בעצמו, שלפני כשלושים שנה הוצרך פעם אביו לשהות בבית החולים עם אחד מבניו, וכאשר רצה לחזור לביתו התאחרה השעה והוא לא מצא שום קאר (-רכב) לנסוע הביתה.

בעודו עומד שם אובד עצות נעצר לידו קאר מפואר והנכרי היושב בה קורא לו ושואלו: 'להיכן אתה צריך לנסוע? אמור לי לאן אתה צריך להגיע ואקחך לשם!', היהודי נקב בשם העיר שלא היה קרוב כלל ועיקר, אך הנכרי לא נבהל, הוא הזמינו בחפץ לב ליכנס אל הקאר והתחיל לנסוע לשם.

מיודעינו לא האמין שזה קורה באמת, הוא לא הצליח להבין מה גורם לגוי לצאת מגדרו ולהתאמץ כל כך בשביל יהודי שמעולם לא הכיר, באמצע הדרך העז ושאל את הנכרי בעצמו: 'אמור לי, מדוע הנך מתאמץ כל כך לעזור לי באופן מיוחד ביותר ששום אדם אחר לא היה עושה כן, בעוד שאינך מכיר אותי כלל וכלל?!'... נענה הנכרי ואמר 'הלא יש לנו דרך ארוכה, הבה ואספר לך דברים כהויתן:

בצעירותי עבדתי בבית המדרש בקרית יואל, ושמשתי שם גם בתור גוי של שבת, בתקופה מסוימת חלה אבי והוצרך לעבור ניתוח דחוף, אך הטיפול עלה הון רב ולא היה לנו אפילו חלק קטן מן הסכום, לא ידעתי מה לעשות, עד שהחלטתי הלא זה זמן מה שהרבי ("ה"ה הרה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר

יצאתי משם ולא האמנתי למזלי הטוב, באותו רגע נשבעתי בלבי שבכל פעם שאראה יהודי שזקוק לעזרה אסייע לו בכל כוחי! זה יהיה המעט שאוכל להחזיר לאותו רבי קדוש...

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות בית המילים 'אור תורה' | 'תורת חיים' הערות, ציונים ומקורות עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים' הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחדל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

פנינים לראש השנה:

בעשיית המצוות צריך שיהיו פיו וליבו שוין

הנסתרת לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כט ט). אפשר לרמוז, דצריך האדם בעשותו המצוות או בעסקו בתורה שיהיו פיו וליבו שוין, דזהו העקר, אבל אם מעשיו משפה ולחין, לריק יגע, וזהו שאומרים בכל יום בתפלה 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ככגלוי, ועל זה צריך האדם להיות זהיר ביותר:

וזהו שאמר הנסתרת לה' אלהינו, דהינו המחשבות שאין מכיר בהם כי אם ה' אלהינו, והנגלת שהם המעשים שנגלים לנו ולבנינו, צריך האדם לשתף שניהם כדי לעשות את כל דברי התורה הזאת, דלא שיד קיום התורה והמצוות כי אם כשיהיו הפה והלב שוין:

(פיתוחי חותם פרשת נצבים)

זכירת יום המיתה תביאנו לידי תשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו' (דברים כט ט). ויש לדקדק למה אמר תבת היום, וגם תבת נצבים נראית כמזיזת, לא היה לו לומר כי אם אתם כלכם לפני ה' אלהיכם, ואפשר לרמוז, דתבת נצבים גימטריא 'קצב', ובא לומר משה רבנו עליו השלום לישראל דקיימו מה שאמר התנא (אבות פ"ב מ"י) ושוב יום אחד לפני מיתתך, דככל יום ניום יחשב שמא באותו יום הגיעה עת פקדונו, ונמצא כל ימיו בתשובה ומונע עצמו מלהטא (שבת קנג). ומי שעושה כזה הוא המקיים 'שיתיה ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח). וזהו שאמר אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, הכונה, אימתי תקראו שאתם עומדים לפני ה' ויראים ממנו, בזמן שאתם חושבים בכל יום להפטור מן העולם, וכן יום אחר יום כל ימי חייכם, דבזה נמצא כל ימיכם בתשובה ותקראו תמיד עומדים לפני ה' אלהיכם. וזהו נצבים היום, נצבים גימטריא 'קצב', והכי קאמר 'קצב היום', דהינו, כל יום שאתה חי אמר היום הגיעה הקצבה שלי ובוזה תהיה בשלמות כל ימך:

(פיתוחי חותם פרשת נצבים)

אורך הגלות האחרונה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל (דברים כט ט). אי נמי אתם נצבים, אפשר לרמוז דבאותה שעה היו כל נשמות ישראל דכל הדורות הבאים כלם עומדים שם, כמו שהוכיחו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא נצבים ג) מפסוק (להלן פסוק יד) 'כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום'. ומשה רבנו עליו השלום ראה ארך הגלות הזאת האחרונה שהיא מתארכת ביותר, ובא לו צער גדול על השכינה שהצער שלה בגלות אין לו קץ, ומשה רבנו עליו השלום ידע בצערה יותר מכל העולם, דהוא בעלה דמטרוניתא, וחרה לו עד מאד על אודות ארך צערה בגלות, ואמר שארך הגלות תלוי ביד בני ישראל, הם שגורמים בעונותיהם אריכות הגלות, שהקדוש ברוך הוא לא גזר בגלות כי אם אלה שנה, שאמר (איכה א יג) 'נתנני שממה כל היום דנה', ויומו של הקדוש ברוך הוא אלה שנה, וכל מה שנתוסף על אלה שנה בשביל עונותיהם של ישראל בעונות:

מצפים לגאולה ואינם שבים בתשובה

והנה בעונות כל ימי ארך הגלות בכל חצות לילה שהשכינה צועקת ומתרעמת על צערה בגלות, כל העולמות מזדעזעים ובוכים וצועקים עמה, והאבות והאמהות והשכטים ומשה רבנו עליו השלום וכל דורו וכל בני ישראל שבאותו עולם, כלם מתחננים ובוכים לפני הקדוש ברוך הוא באותה שעה על צערה של שכינה עד מתי הולכת ומצטערת. וזה הדבר בא להודיע משה רבנו עליו השלום לנשמות העתידות להיות באותו הדור האחרון הרואים בארך הגלות יותר מדאי ואינם שמים לתת על לב מדוע ארך הגלות הזה, והם באמת מאמינים שיבוא מלך המשיח ומקיים תשועתו בכל יום, אבל אינם מתעוררים לעשות תשובה שלמה שעל ידה יבוא, רק אומרים בפייהם 'כי לישועתך קיינו כל היום', והעקר חסר מהם שהיא התשובה:

עצות וסגולות:

ירח האיתנים (א')

ימים אלו הם חסד ה'

ואומר דוד המלך עליו השלום, שחסד גדול עשה עמנו הקדוש ברוך הוא שהורנו דרכיו לעשות תקון לעצמנו בימים הנוראים האלה כדי לכפר לנו על חטאתינו ועונותינו ופשעינו שעברנו בימות השנה, והתקון הוא על ידי מה שצונו לשוב בתשובה בימים האלה ולהתפלל תפלות כראוי, ונזכיר בתפלתנו מלכיות זכרונות ושופרות ותקיעות שופר. והנה על ידי השופר מאירים ש"ע נהורין, וכשמאירים ש"ע נהורין הויה מחילה וסליחה וכפרה כראוי.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

בכל ראש השנה אנו מקבלים מלכותו ית'

בראש השנה יוים הכפורים אנו אומרים בנוסח התפלה 'לדור ודור המליכו לאל, והכונה משום דבכל ראש השנה חוזר העולם לקדמותו למעשה בראשית, ואנו חייבים להמליך עלינו מלכנו שברא העולם ולקבל מלכותו עלינו, וזהו 'לדור ודור המליכו לאל', דהינו בכל דור ודור בכל ראש שנה צריכים להמליך לאל בכל ראש שנה.

(מעגלי צדק, אות למ"ד)

יחקור מעשיו שעשה השנה, וישוב עליהם

העקר בזה הוא, שצריך האדם לדרש ולחקר במעשיו שעבר עליהם בימות השנה ולשמר עצמו מהם מכאן ולהבא, דהשתא נעשה ככריה חדשה (מדרש תהלים קב), שעל ידי שיחקר ויידרש במה שחטא בימות השנה וישוב עליהם בתשובה כראוי, בזה מנקה ומטהר הנפש רוח נשמה שלו ולא ישאר בהם רשם. כי החטא עושה רשם ופגם בנפש, והעון עושה פגם גם ברוח, והפשע עושה פגם גם בנשמה, וכשעושה תשובה כראוי נטהרים כל הנפש רוח נשמה ולא נשאר בהם שום רשם, ונקרא חלק אלוה ממש וחבלו ונחלתו, ולא יש לסטרא אחרא תפיסת יד בו.

(מעגלי צדק שם)

גם על עבירות החמורות, הכל נסלח בתשובה

ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאוות היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, ובזה יתירש ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוזא קרי בחיל ואמר 'שובו בנים שובכים' (ירמיה ג כב), חוץ מאחר (הניגה טו), אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מהרש"א שם) אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה. (מחשוף הלכן פרשת נצבים, ד"ה אתם נצבים)

תשובה מועילה גם בעת זקנה

אף על פי שרב ימיו של אדם עברו בעברות ונתעורר ככן ששים שנה או שבעים לשוב, כל יתפק לומר שאין תשובתו מועלת, ואפלו אם תרצה לומר מועלת לא מהניא כל כך להורישו גן עדן מאחר שכבר נכתב ונתתם למעלה בספר רשעים, אל ידמה כן, כי אם בשובו בתשובה שלמה, ובפרט אם שב מאהבה, כל עונותיו וכל פשעיו לא יזכרו, ויברא, העונות שעברו עליו יחשבו לו כאילו עשה אותם מצות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו) השב מאהבה הודונות נעשות לו כזכות.

(פיתוחי חותם פרשת נח, ד"ה מן הארץ הוא)

(כב, חוץ מאחר' (חגיגה טו), אמרו רבותינו זכרונם לברכה אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה:

אין העולם עומד אלא על התשובה

ועל התשובה עומד העולם, ולא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם עד שהקדים את התשובה (וזהר ח"ג סט), ותחלת התורה היא 'בראשית, ובי"ת ד'בראשית רבתי, ואות בי"ת בה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ובי"ת זו היא בינה, והיא שימינה פשוטה לקבל השבים, וזה לך האות, כיון שבי"ת זו היא תחלת התורה והיא בינה, הרי מורה באצבע ממש ומכרזת ואמרת אני בי"ת היא ראשית הכל, שאני היא התשובה, כל שחטא והעוה ופשע ומרד יקרב לי בתשובה שאני היא הבינה המקבלת השבים, והגש אלני בתשובה שרוי לו מחול לו כל מה שעבר, שאין העולם עומד אלא על התשובה, ומשום הכי בי"ת היא תחלת התורה, ובאות בי"ת נברא העולם, והיא בינה שהיא התשובה כאמור. וזהו מלת 'בראשית, בי"ת ראשית, דהינו אות בי"ת היא ראשית הכל, שהיא בינה שהיא התשובה, ובה נברא העולם ועליה קים העולם:

הבעלי תשובה נאחזים בבי"ת דבראשית

ובזה שפיר ניחא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד): דבמקום שבצלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד, דזה מוכח ממלת 'בראשית' שהיא תחלת התורה, בי"ת ראשית, דהינו דבצלי תשובה שהם אחוזים בבי"ת שהיא הבינה והיא התשובה כאמור, הם הנקראים ראשית הכל, נמצא הם ראש אפלו על צדיקים גמורים:

(מחשוף הלכן פרשת נצבים)

והאמהות והשכטים והזקנים והנשיאים והנביאים והחסידים והצדיקים בוכים ומתחננים לפני הקדוש ברוך הוא ואומרים איה השכינה שנסעה ונדחת ממקומה והיא בצער גדול, וזהו ראשיתם שבטיכם וזקניכם ושטריכם בגלות צועקים ושואלים איה רחל שנסעה ממקומה והיא בצער גדול. וזה הדבר תלוי בדכם אתם בני הגולה, שבעונותיכם הגלות מתארך, וזה שאמר כל איש ישראל, מלת כל גימטריא 'הגולה' עם הכולל, ודהינו ישראל איש הגולה, כלומר לכם אתם ישראל בני הגולה אני אומר שתתעוררו ותדעו שהצער שמצטערת השכינה בשבילכם הוא, ותשובו בתשובה שלמה כדי שיתקם מקרא שכתוב (ישעיה א כז) 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה':

(מחשוף הלכן פרשת נצבים)

אין דבר העומד בפני התשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיתם שבטיכם וזקניכם ושטריכם כל איש ישראל (דברים כט ט). יש לדקדק אמאי משה רבנו עליו השלום הצרך לפרט כל הפרטות האלה, ראשיתם שבטיכם וכו', די באמרו אתם נצבים כלכם כל איש ישראל, ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאוות היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, ובזה יתשל ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוזא קרי בחזל ואמר 'שובו בנים שובכים (ירמיה ג

אין נכון לצפות לגאולה בלא תשובה

ואפשר כי לזה נחנן הנביא עליו השלום שאמר (הושע יא ז) 'ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראהו יחד לא ירומם, דלכאורה 'אל על יקראהו' אין לה הבנה, אמנם לפי האמור כווא על נכון, שאומר 'ועמי תלואים', הינו עיניהם תלויים ומקיים מתי אגאלם מן הגלות ואשיכם לארצם כבראשונה, ואומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', אבל אין בפיהם נכונה, כי הגאולה תלויה בתשובה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בנים שובכים ארפה משובתיכם', כי אינם נגאלים בלי תשובה (סנהדרין צז). וזהו שאומר 'ועמי תלואים למשובתי', כמו שאומרים שמקיים שאשיכם למקומם, אבל משליכים הדבר עלי, שאומרים שתשועה זו תלויה ביד השם, שהוא ירחם עלינו ויפדנו מתוך הגלות וזהו 'אל על יקראהו', ואל על תרי מלי ניהו, דהינו פעם אומרים 'אל' ה' תלויות עינינו שיגאלנו מן הגלות הזה, וזהו מלת 'אל', ופעם אומרים 'על' ה' מטל העל של הגלות הזה, כמו (תהלים נה כג) 'השליך על ה' יחבך', ואין האמת כן, שהעקר הוא שיעשו תשובה, והדבר הזה שהוא התשובה שבה תלויה הגאולה אינם מתעצזים ומסכימים יחד לעשותה, וזהו 'יחד לא ירומם', דהינו אינם מסכימים יחד לעשות התרוממות שבה יגאלו, והיא התשובה כאמור, וזהו 'יחד לא ירומם' לעשות תשובה:

האבות והאמהות והשבטים בוכים על

צער השכינה

וזהו שאמר משה רבנו עליו השלום כאן בפסוק אתם נצבים, אתם נצבים היום עם הכולל גימטריא 'בגלות' איה רחל, שאומר משה רבנו עליו השלום לגשמות של הדור האחרון שבסוף הגלות, דעו לכם שצער גדול יש לשכינה בארץ הגלות שאין לו קץ, והאבות

ישועות יעקב
דקה מתורתו של האביר יעקב'
לשמיעת השיעורים 02-803-9999

כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א: מעשה זה שמעתי לפני שנים רבות מבנו של בעל המעשה, והוא לימוד גדול בחשיבות היום השני, כי טובים דודיך מיין, להוסיף ולהתאמץ בתפילה ומעשים טובים, לזכות בדין, ליכתב וליחתם לחיים טובים בזה יום הדין, אכי"ר.

כוח ומעלת היום השני של ראש השנה

סיפר כ"ק האדמו"ר מטאלנא שליט"א: אשוח מעשה חשוב ששמעתי מבנו של בעל המעשה, שהיה רח"ל אסור בבית האסורים כאן בארה"ק, ונאמר לו שיכולים לשחררו על יום אחד של ר"ה, וביום השני יצטרך לשוב לכלאו, ונסתפק לו איזה יום עדיף, האם יצא ליום הראשון של ר"ה, וביום השני ישב בחושך ההוא, ויתפלל שם תפילות היום בלא מנין ובלא הרגשת הלב, או שמא ישהה שם ביום הראשון וביום השני יצא, ולא ידע להשית עצות בנפשו, ע"כ שלח מכתב לרב בית הכנסת בו היה מתפלל, שהיה מיראי הוראה מיוצאי הונגריה.

והשיב לו הרב שהיא תשובה מפורסמת מהרידב"ז (תשובות רדב"ז ח"ד סימן יג) במי שהיה חבוש בבית האסורים, ונתן לו השר רשות לצאת יום אחד בשנה, שעליו לבחור במצוה הראשונה שא"א לו לקיימה בבית האסורים, שמצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ואין להניח מצוה הקלה של היום כדי לעשות מצוה חמורה ממנה ביום אחר, שאין מעבירין על המצוות, והובאו דבריו במשנה ברורה (סימן צ סקכ"ח) וכמו"כ כתב בערוך השולחן (הל' מגילה סי' תרפ"ז ס"ג), וע"כ עפ"י הלכה נראה שיותר עדיף לצאת ביום הראשון שהוא מדאורייתא, ולשוב לשם ביום השני שהוא מדרבנן, אמנם כיון שבשנות חכם צבי (סי' ק"ו) חלק על הרדב"ז והביא ראיה להיפך, ע"כ ישלח את שאלתו אל כ"ק האדמו"ר בעל הבית ישראל מגור ז"ע.

אותו רב אכן שלח איגרת שאלה לבית ישראל בידי שליח נאמן, והרבי ענה לשליח ואמר מסתמא אמר הרב להעדיף את היום הראשון, אבל אני סבור שעדיף לצאת ביום השני... ובלא אומר ודברים ובלא נתינת טעם לדבריו, בירכו בכרכת השנים, ושילחו לנפשו.

כשבאה תשובת הרבי אל האסיר ניגש מיד לשלטונות הכלא, וביקש לצאת ביום השני של ר"ה. אחר כמה ימים התברר לו שבשלטון הכלא היו סמוכים ובטוחים שיבקש לצאת ביום הראשון של ר"ה, והכינו את כל הנצרך בכדי שיצא ביום הראשון, וכיון שביקש לצאת ביום השני, שוב לא נותרה להם ברירה ושחררו אותו לשני הימים...

בחול המועד סוכות של אותה השנה נכנס אותו הרב אל הרבי הבית ישראל להקביל פניו ברגל, וסיפר לרבי על דבר המופת אשר נעשה באותו יהודי, שהשתחרר ליומיים מכלאו, ואמר לו הרבי: איני יודע דבר אודות מופתים וניסים,

בחול המועד סוכות של אותה השנה נכנס אותו הרב אל הרבי הבית ישראל להקביל פניו ברגל, וסיפר לרבי על דבר המופת אשר נעשה באותו יהודי, שהשתחרר ליומיים מכלאו, ואמר לו הרבי: איני יודע דבר אודות מופתים וניסים, ידועים לי דברי חז"ל בגמרא (ע"ז לה, א) 'מאי כ'י טובים ד'דיך מ'יין (שיר השירים א, ב), כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע, ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה' (-היינו דברי רבנן יותר מדאורייתא), ועל כן אמרתי לו לצאת ביום השני שהוא מדרבנן

ידועים לי דברי חז"ל בגמרא (ע"ז לה, א) 'מאי כ'י טובים ד'דיך מ'יין (שיר השירים א, ב), כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע, ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה' (-היינו דברי רבנן יותר מדאורייתא), ועל כן אמרתי לו לצאת ביום השני שהוא מדרבנן.

מעשה זה שמעתי לפני שנים רבות מבנו של בעל המעשה, והוא לימוד גדול בחשיבות היום השני, כי טובים דודיך מיין, להוסיף ולהתאמץ בתפילה ומעשים טובים, לזכות בדין, ליכתב וליחתם לחיים טובים בזה יום הדין, אכי"ר.

(כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א - אורי וישעי)

כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א: ביום ראש השנה שעניינו הוא 'תורה שבעל פה', בכוח חידושי התורה הנרמזים בתפוח"ח, יכולים אנו לברוא עולמות חדשים. דלא שליט בהו דינא, ולפעול בהם כל טוב לישראל.

תפוח"ח ראשי תיבות ת'גלון פ'תגמין ו'תימרון ח'ידושא

הרה"ק בעל ה'צבי לצדיק' מבלאזוב זי"ע בהיותו בעיר פעסט במלחמת העולם הראשונה, הביאו לפניו תפוחים לסימנא טבא, ונענה מה טעם נהגו לאכול תפוח בליל ראש השנה, כי תפוח ראשי תיבות ת'גלון פ'תגמין ו'תימרון ח'ידושא, ובזוהר הקדוש איתא שכל המחדש חידושין הרי זה בונה עולמות. ולכן, בראש השנה, יום בריאת העולם, אוכלים אנו תפוח לרמוז על כוחם של חידושי תורה שעל ידם יכול גם האדם לברוא עולמות, ולהיעשות שותף להשי"ת בבריאת העולם.

ונראה להוסיף לזה מעשה שהגיע יהודי אל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע להזכיר שם של חולה בליל שבת, אמר לו הרה"ק מדוע לא באת לכאן לפני קידוש, הרי איתא 'כל האומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף במעשה בראשית', וקיימא לן 'שותף מה שעשה עשוי', ואז הייתי יכול לפעול לך מה שאתה צריך.

ומעתה נראה כי באכילת התפוח בראש השנה רומזים אנו גם לזה, כי על ידי חידושי תורה נעשה האדם שותף בבריאת העולם, ו'שותף מה שעשה עשוי', וממילא כיון שאנו שותפים בבריאת העולם בידינו בעז"ה להשפיע ולגזור גזירות טובות וישועות.

והנה ב'פרי צדיק' מביא מהזוהר הקדוש שחג הפסח הוא הכנה ל'תורה שבכתב' שמקבלים בחג השבועות, וראש השנה עניינו הוא 'תורה שבעל פה', וב'נועם אלימלך' מביא כמה פעמים שהצדיק מבטל גזירות רעות על ידי שהוא מחדש חידושי תורה ובורא עולמות חדשים, ובאותן העולמות לא שולטת הגזירה ההיא, וזל"ק:

"והנה איך אפשרי שיבטל (הצדיק) הגזירות שכבר נגזרו בשמים בעולמות עליונים אך הוא כאשר כתבנו כמה פעמים, בדבר ה' שמים נעשו, דהיינו הצדיק על ידי עסקו בתורה לשמה ומחדש

הביאו לפניו תפוחים לסימנא טבא, ונענה מה טעם נהגו לאכול תפוח בליל ראש השנה, כי תפוח ראשי תיבות ת'גלון פ'תגמין ו'תימרון ח'ידושא, ובזוהר הקדוש איתא שכל המחדש חידושין הרי זה בונה עולמות. ולכן, בראש השנה, יום בריאת העולם, אוכלים אנו תפוח לרמוז על כוחם של חידושי תורה שעל ידם יכול גם האדם לברוא עולמות, ולהיעשות שותף להשי"ת בבריאת העולם

בה חידושים, נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית, ונמצא ממילא הגזירות בטלין שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש", עכ"ל. ועל כן, ביום ראש השנה שעניינו הוא 'תורה שבעל פה', בכוח חידושי התורה הנרמזים בתפוח"ח, יכולים אנו לברוא עולמות חדשים דלא שליט בהו דינא, ולפעול בהם כל טוב לישראל. (ליל ב' דר"ה תשע"ז - גל' אוהל מועד)

בה חידושים, נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית, ונמצא ממילא הגזירות בטלין שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש", עכ"ל. ועל כן, ביום ראש השנה שעניינו הוא 'תורה

הגאון רבי מיכל זילבר ראש ישיבת זוועהל: כאשר אדם מבקש על חברו וחבירו מברך אותו, הרי הוא מרוויח את תפילת חברו עליו. והיא בקשה גדולה 'לשנה טובה' שהיא כוללת את כל השנה כולה שיכתב ויחתם לחיים טובים. וקמשיע לן שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך (ברכות ז, א), וכאשר הכל מאחלים לכולם שנה טובה, השטן מתערבב עוד לפני השופר, והקדוש ברוך הוא כותב וחותם את כולם לטובה.

ראש השנה - הוא יום המתקת הדינים

וַיְגַדֵּל הַיְלֵד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֵּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמֵל אֶת יִצְחָק וְגו' (קריאת היום - בראשית כא, ח).

ביום ראשון של ראש השנה קוראין בלידת יצחק, (בראשית כא, ח): "וַיְגַדֵּל הַיְלֵד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֵּה גְדוֹל בְּיוֹם הַגְּמֵל אֶת יִצְחָק". וכתב הרה"ק האוהב ישראל ז"ע (פרשת וירא ד"ה ויעש אברהם) סודות נפלאים: "והנה סוד שורש נשמתו של אברהם אבינו ע"ה הוא מבחינת נוצר חסד שהוא מזלא עילאה קדישא סוד ג' (שלשה) הוי"ת עולים מנין ע"ח גימ' מזל"א. וכל ימיו היה עבודתו עבודת הקודש להמשיך ולהשפיע מבחינתו שהוא חסד לכל העולמות ולהמתיק את הדינים. וזהו ויעש אברהם משתה גדול היינו משתה ושמחה וחדוה. ביום - הוא לשון בהירות ואור. הגמ"ל - גימטריא מזל"א. היינו כשהמשיך מבחינתו ומדתו הוא מזל"א עילאה קדישא למדת יצחק והמתיקו וכללו במדתו. והמשכיל יבין כל זה".

ואם כי דבריו נאמרו רק למשכיל, לפי דרכנו למדנו דהיום הראשון של ראש השנה קוראים בענין המשתה גדולה לפי שהוא יום המתקת הדינים, וההמתקה הגדולה ביותר היא המתקת הדינים בשורשן, והוא על ידי י"ג מידות של רחמים, וכבר מתחילת חודש אלול נפתחים הי"ג מידות של רחמים, כדאיתא מהאר"י הקדוש מדברי הזוה"ק, ולכך עדות המזרח מתחילים לומר סליחות מראש חודש שבהם מזכירים י"ג מידות של רחמים, ואנן בני אשכנז מתחילים במוצאי מנוחה.

ותכלית אמירת הי"ג מדות של רחמים הוא בעת נעילה, כדכתב הטור (או"ח סימן תרכ): "לגאון מנהג של ישיבה בערבית ובשחרית ה"פ ויעבור, ובמוסף ז' ובמנוחה ו' ובנעילה ג' ואבי העזרי כתב קבלתי שבתפלת יוצר צ"ל י"ג פעמים ויעבור כנגד י"ג מדות רוב נטרונאי כתב מנהג בשחרית אומר ז' סליחות ובמוסף ה' ובמנוחה ג' ואם יש פנאי אומר ה". דאף על פי ש"ג מידות של רחמים נפתחו כבר בראש חודש אלול, אך הזמן שבו הם מאירים בתוקף הוא בנעילה דיום הכיפורים.

ולכך בתפילת נעילה אומרים: "אתה נתן יד לפושעים, וימנין פשוטה לקבל שבים". כיון שבתפילת נעילה מאירים בכל תוקף י"ג מידות של רחמים, עד שאפילו הפושעים מעיזים לגשת אל הקודש, שכן בדרך כלל פושע אינו מעיז פניו לבקש מחילה, שהרי הוא פושע במזיד במרד ובמעל, אך בנעילה עם כח הי"ג מידות של רחמים, הקדוש ברוך הוא מרבה ברחמים ונותן יד אפילו לפושעים. והחכם עיניו בראשו, וכבר מראש חודש אלול שבו נפתחים י"ג מכילין דרחמי

יש מקום לעורר על מה שנהגו ישראל לברך את כולם בליל ראש השנה: "לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים", ולכאורה מי שמך לראש שר ושופט להחליט שהוא יכתב לחיים טובים. אמנם ודאי הוא בלשון תפילה ובקשה. שכל אחד מבקש מהרבונו של עולם, ראה שהאיש הישראלי הזה יחתם לאלתר לחיים טובים, וכאשר אדם מישראל מבקש על חברו, הקדוש ברוך הוא מסכים על ידם. ואפילו אם השטן מקטרג על אחד שהוא לא ראוי, אך הקדוש ברוך הוא משיבו תשובה ניצחת, והרי גם חבריו בירכוהו בשנה טובה.

הגמ"ל - גימטריא מזל"א, דווקא לאחר שיצחק אבינו נולד שמידתו דין, צריך ליעקב אבינו שמדתו רחמים, והוא שנאמר (בראשית כא, יב): "כִּי בְּיִצְחָק יִקְרָא לְךָ זָרְעוֹ", ודרשו חז"ל: "ביצחק - ולא כל יצחק" (נדרים לא, א). וכן מצלינן בזכרונות: "ועקדת יצחק, לזרעו (של יעקב) היום ברחמים תזכר". שכן אברהם אבינו מידתו חסד, ויצחק גבורה, ואברהם אבינו עקד את מידת הגבורה, וזוה המשיך מבחינתו מזל"א עילאה קדישא למדת יצחק וזוה זכה ליעקב. וכדאמרו: "הכל תלוי במזל" (האדרא רבא קלד, א). וְהַחֹסֵן

שב בתשובה בידיעה שהקדוש ברוך הוא נותן ידו אפילו לפושעים, וזוה יזכה להנצל מהעקתין דנפישין, דהרי לא כל כך קל להתוודות חטאתי עוויתי פשעתי, וכיצד הוא יודה שהוא חטא עיווה ופשע, אך כאשר יודע שהקדוש ברוך הוא מושיט ידו אפילו לפושעים, יקל בעיניו לעשות תשובה, ולבקש (במדבר יד, יז): "וְעַתָּה יְגַדֵּל נָא כַח אֲדָנָי". ובאמת אברהם אבינו מידתו מידת החסד, ואין החסד צריך גם לרחמים. אלא יצחק אבינו שהוא מדת הדין, צריך למיזוג של מדת הרחמים. והוא שכתב הרה"ק מאפטא, דביום הגמל את יצחק

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: אין אנו יודעים חשבונות שמים, אבל הנער האציל טוב הלב, ישראל יצחק, זכה להינצל מידם של הגרמנים הרשעים ולהקים משפחה חסידית שורשית. הרפתקאות רבות עברו עליו במשך שנות המלחמה, הלוא הם כתובים. עלי ספרו 'עם שרידי חרב', אך הוא זכה להינצל מהם ולהשאר בחיים... זכות הצדקה והחסד שעשה במסירות נפש כתבו את גזר דינו בספר החיים...

הפכו את עירם למעצמה של חסד. הרב עצמו כיתת את רגליו בין המאפיות היהודיות של העיר והתרים ככרות לחם עבור פליטי החרב. הרב גם ביקר אצל החנוונים וקיבל מהם מוצרי יסוד בסיסיים. גם תושבי העיר תרמו בגדים חמים, כרים וכסתות. עבור האומללים שנותרו חסרי כל. בתושייתו ניהל את מערכת גמילות החסדים בפקחות רבה. לפי השמועות המבוססות שהגיעו אל הרב על המצב הקשה השורר בערים הסמוכות כלכל הרב את צעדיו בתבונה וחילק את התרומות בין כל אלו שהיו זקוקים להם. חלק הארי הגיע אל הפליטים שהגיעו לעיר 'דלוגושודלו', אלו שהפכו להיות 'עניי עירך', ואילו החלק האחר נשלח לערים הסמוכות. עגלות עמוסות במזון בסיסי ובגדים טובים עשו את דרכם לערים כמו וישקוב וגוברבה, שם קבלו נאמניו של הרב את התרומות החיוניות ונתנו אותם לעניים.

ביקורי בית מיוחדים ערך הרב אצל בעלי היכולת של העיר, אלו שהפרוטה הייתה מצויה בכיסם עוד מהימים הטובים, ועורר אותם לפתוח את ליבם ואת ידם. ביקורים אלו הוכתרו בהצלחה ואצל הרב נאספו סכומי כסף גדולים שהיו קודש למען עזרה וסיוע לנצרכים. אפשר היה לומר שהעיר כולה נרתמה לעזור ולסייע. הייתה זו נחמה פורתא עבור הפליטים המסכנים שהגיעו בחוסר כל, ובני 'דלוגושודלו' אימצו אותם באהבה ובאחוה אמיתיים.

באחד מימים טרופים אלו נראתה עגלת איכרים פשוטה קרבה ובאה אל ביתו של הרב. על העגלה ישב יהודי הדור פנים, כובע רבני לראשו, יחד עם בני משפחתו. אם כל יושבי העגלה היו לבושים בגדים יהודיים טיפוסיים הרי שאחד מהם היה יוצא דופן לחלוטין. על פי מראהו היה אברך צעיר, בעל זקן ופאות, אך בגדיו היו כשל איכר גוי מהשורה. לא זו אף זו: בגדיו היו גדולים בהרבה ממידותיו. מכנסיו הענקיים היו קשורים אל מתניו בחבל, חולצתו הייתה תלויה על כתפיו ושרוליה היו מקופלים.

העגלה עשתה את דרכה אל בית הרב, והרב, למרות שבביתו התאכסנו כבר עשרים וחמישה פליטים, יצא בשמחה לקבל את פני האורחים החדשים שזה עתה הגיעו. כאשר הבחין הרב בבאים, הוא מיהר לקראתם בחרדת קודש, תוך שהוא מכריז: ברוכים הבאים - הרב מפולטוסק ומשפחתו - שלום עליכם ובואים לשלום!

היה זה הגאון רבי ברוך יצחק יששכר הלוי לוינטל, רבה האחרון של העיר פולטוסק, אשר היה כמעין המתגבר וזכה לחבר ספרים רבים: 'עטרת ראש', 'זכרון ישכר', 'ברכת יצחק' ועוד חידושים רבים שלא עלו על מכש הדפוס. גם רבה של פולטוסק וגם רבה של 'דלוגושודלו' היו מחשובי הרבנים של קהל חסידי גור והסתופפו

הפצועים והרעבים, קרועי הבגדים ויחפי הרגליים, סיפרו את הכל ללא מילים. אכזריותם החייתית של הנאצים ועזריהם השתוללה בראש כל חוצות. באותם ימים קשים התגלתה עוד יותר דמותו הנעלית והמרוממת של רב העיר, הגאון רבי מנחם בנימין פומרנץ, אשר נחלץ חושים לעזרתם ולרווחתם של בני הקהילה ושל הפליטים הרבים שגדשו אותה, כשעיניו צופיות גם לעבר ערים נוספות משם הגיעו שמועות קשות על פליטים הזקוקים לעזרה.

הדרשה האחרונה שרבי מנחם בנימין מסר לבני קהילתו הייתה מזעזעת וקורעת לבבות. השומעים כבר הבינו היטב את המצב הקשה בו עם ישראל מצוי, והרב עוררם לתשובה ולמעשים טובים. 'ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה' זעק הרב בקול לא לו. עלינו לחזור בתשובה על כל מעשינו, להפציר בתפילה לפני רבון העולמים שיחוס וירחם עלינו, ובעיקר,

**בוודאי תדעי את אשר אמר אבינו
בדרשתו לפני בני הקהילה, כי
מאחר שמידת הדין מתוחה על
בני ישראל, יש להרבות במעשי
חסד מעל ומעבר לשורת הדין,
וכך נוכל לזכות לישועת השי"ת.
לכן גם אני יש ברצוני לעשות
לפנים משורת הדין ולתרום את
בגדי לשמר**

להרבות במעשים טובים של צדקה וגמילות חסדים.

ברגש רב עורר הרב את שומעי לקחו לדעת כי נדרשת מהם מסירות נפש והקרבה של ממש: אם ברצוננו שהקב"ה יעשה עמנו חסד לפני משורת הדין ויציל אותנו מיד מבקשי רעתנו, עלינו גם לעשות לפני משורת הדין ויותר מיכולתנו: להרבות במעשים טובים בגוף ובממון למעלה מכוחותינו, ניתן צדקה לעניים ולפליטים יותר מהאמצעים העומדים לרשותנו, נפתח את דלתות הבתים הקטנים שלנו בפני הפליטים הרבים, ובזכות זאת נזכה למידה כנגד מידה והקב"ה יקרע את רוע גזר דינו. בזכות הצדקה, סיים הרב, יתן לנו השי"ת שנה טובה ומתוקה, ונזכה להיכתב בספר החיים, ויאמר לצרות ישראל די.

דברי הרב שהיו דברים היוצאים מהלב נכנסו אל הלבבות. בני 'דלוגושודלו', בניצוחו של הרב,

... וצדקה מעבירין את רוע הגזירה

נער צעיר היה זקני הגה"ח רבי ישראל יצחק פומרנץ זצ"ל, בנו של הגאון רבי מנחם בנימין פומרנץ זצ"ל הי"ד, ביום ראשון של ראש השנה של שנת ת"ש, כשהחיילים הגרמנים פרצו לתוך עירם 'דלוגושודלו' שבפולין, בה ישב אביו על כסא הרבנות, והטילו על העיר שלטון נאצי תוקפני.

היה זה ימים ספורים לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה בשלהי שנת תרצ"ט, וכבר בימים הסמוכים לראש השנה זרמו אל תוך העיר פליטים רבים שהגיעו מערים אחרות, מבוהלים ומפוחדים מאימת הצורך המבקש להורגם.

הסיפורים שבפי הפליטים האומללים היו מסמרי שיער: הזאבים הטורפים התנפלו על הכבשה התמימה בחמת זעם ובטירוף מוחלט. כנסת ישראל ניתנה למשיסה וישראל היו לבוזים. הפליטים נמלטו על נפשם כמפני הארי והנחש. הנה בעיר 'גוברבה' אספו הגרמנים את כל היהודים המקומיים והכניסו אותם בכוח אל בית הכנסת הגדול של העיר. תחילה הציתו את בתי היהודים, ולאחר מכן העלו באש את בית הכנסת על כל יושביו רח"ל.

היהודים שהשלהבות הענקיות הודיעו להם כי קיצם קרוב ניסו למצוא דרך להימלט החוצה, אך הגרמנים שהמתינו לכך ירו למוות בכל יהודי שניסה לצאת מבית הכנסת. רק ברגע האחרון הגיע קצין אלמוני ופתח את דלת בית הכנסת, כפתח מפלט מהאש הבווערת. עבור אלה שכן הצליחו להמלט, הפכו החיים להיות קשים ואיומים. הבתים על כל תכולתם נשרפו, אוכל ובגדים לא היו להם, והם נותרו על פני השדה כשהם רעבים להחריד וקפואים מקור איום.

גם מהעיר וישקוב הגיעו שמועות נוטפות דם: כמנהגם הזדוני אספו הגרמנים את כל היהודים לבית הכנסת. שם נעשה בהם פוגרום נורא. ילדים רכים נטבחו באכזריות נוראה לעיני אמותיהם וקדשי ישראל חוללו בשאט נפש, כשהגרמנים ששים ושמחים לנוכח הזוועה.

הפליטים לא היו מסוגלים לדבר ולתאר את אשר ראו בעיניהם. הזעקה נפלוטה מגרונם: 'ריבוננו של עולם! חוסה על עמך ישראל! דם יהודי הפך להפקר מוחלט! חיים יהודיים אין להם ערך! אלפי יהודים, אנשים נשים וטף, מתגוללים בדרכים כשהם חסרי כל! רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף'.

ובני 'דלוגושודלו' עומדים משתוממים ונדהמים. הם אינם מסוגלים להאמין לשמע אזניהם. היתכן כדבר הזה?! הנשמע כזאת או נעשה כמוהו מאז היו ישראל לעם?! אך המציאות הייתה יותר חזקה מהכל: המראה של הפליטים

בכך. זו מסירות הנפש של צדקה לפני משורת הדין שבוודאי תציל אותנו ממידת הדין המתוחה על ראשנו.

דמעות של התרגשות זלגו מעיני האב והבן, התערבו זה בזה, ועלו כמליצי יושר לפני כסא הכבוד. האב הדגול הנהן בראשו ואמר: בני, מחמד לבי, אם חכם לבך ישמח לבי גם אני! מצוה גדולה נפלה בחלקך, ואשרי חלקך.

ישראל יצחק מיהר לקרוא לשמרל להכנס אל חדרו. הוא פתח את ארון הבגדים וחילק את בגדיו לשתי ערימות שוות. ערימה אחת של בגדים הוא נתן לשמרל, ואת הערימה השנייה השאיר לעצמו. שמרל חש מאד שלא בנוח ופניו הסגירו את צערו הרב. תמיד היה מבקש ומתפלל להשי"ת שלא יצריכו לבוא לידי מתנת בשר ודם, והנה עתה אין לו ברירה והוא נאלץ לקחת מבחור צעיר שאינו מכירו את בגדיו. אך הנער, טוב הלב, מיהר לפייסו בדברים ואמר לו: אל תצטער, שמרל, השי"ת יעזור והמלחמה תעבור במהרה. או אז תשיב לי את הכל. אך בינתיים קח את הבגדים והשתמש בהם לבריאות. הלאוי ונוכה כולנו, שיהיה לנו תמיד די והותר כדי לחלק משלנו לאחרים ביד רחבה.

ישראל יצחק לא אמר די במעשה חסד נפלא זה. בכל בוקר היה מסתובב, יחד עם בני משפחתו וחבריו הקרובים, בין בתי העיירה כדי לאסוף מצרכי מזון עבור הפליטים. הם נשאו שני סלים בהם היו מניחים את המאכלים שנתנו להם יהודי הקהילה, ולאחר מכן היו יוצאים לסבב חלוקה אצל העניים ונותנים להם את האוכל תוך שהם מוסיפים להרנין את ליבם בדברי פיוס ותנחומים.

אין אנו יודעים חשבונות שמים, אבל הנער האצילי וטוב הלב, ישראל יצחק, זכה להינצל מידם של הגרמנים הרשעים ולהקים משפחה חסידית שורשית. הרפתקאות רבות עברו עליו במשך שנות המלחמה, הלא הם כתובים עלי ספרו 'עם שרידי חרבי', אך הוא זכה להינצל מהם ולהשאר בחיים. זכות הצדקה והחסד שעשה במסירות נפש כתבו את גור דינו בספר החיים.

כתב רבינו אשר ז"ל: **ערב ראש השנה נהגו להתענות ולעשות צדקות גדולות (כל בו' סי' טד).**

ומביא בספר הקדוש 'אור החכמה' (עמ' תלה): על כן מצוה גדולה לחלק צדקה בערב ראש השנה לְהַעֲנִיִּים וְהַאֲבִיּוֹנִים מְבַקְשִׁים מֵיָם - שורש החסדים, 'אֲיָן' (ישעיה מא ז'), רצונו לומר, שמבקשים שיהא להם מדת 'אֲיָן', סוד מזל, בני חיי ומזוני במזל תליא מלתא (מו"ק כח.), שהוא מדת רחמים גדולים אפילו בלא זכות. על כן 'עניים ואביונים מבקשים מים' שורש החסד ומדת הרחמים גדולים, אפילו שאין להם זכות, על כן נקרא מדת רחמים גדולים 'אֲיָן' שאין צריך זכות. ועל כן, על ידי חילוק הצדקה בערב ראש השנה פותחים מדת 'אֲיָן' ו'מים', מה שחושקים עניים ואביונים, ועל ידי זה נמתקו כל הדינים שיש בראש השנה.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

בגדיי יהלמו אותו לגמרי, וכך יהיו לו בגדים יהודיים ללבוש.

האמא הביטה בבנה ושתקה שתיקה עצובה. שמחה לראות את נדיבות לבה של בנה ואת טוהר מידותיו הזכות, אך לא ידעה האמנם נכון הדבר בימים קשים אלו; האם אין זו הקרבה גדולה מדי עבורו. אך ישראל יצחק לא הרפה, והמשיך להפציר: "אמא, הלא משמים יצא הדבר שיש לשנינו את אותה מידה של הבגדים. זה יהיה נפלא אם הוא יוכל לקבל את בגדיי! ראי נא את התלאות שעברו עליו עד שנותר ללא בגד לגופו, והרי הכל יודו שלא נאה ולא יאה לאברך חמד שכמותו ללכת עם בגדים של איכר גוי.

בוודאי תדעי את אשר אמר אבינו בדרשתו לפני בני הקהילה, כי מאחר שמידת הדין מתוחה על בני ישראל, יש להרבות במעשי חסד מעל ומעבר לשורת הדין, וכך נוכל לזכות לישועת השי"ת.

האמא המשיכה להרהר ולבסוף ענתה קצרות: אדבר על כך עם אבא. בערב ניגש האבא, רבי מנחם בנימין, אל בנו הבחור, ותוך כדי שהוא מניח ידו על כתפי אמר בחום וברגש: בני היקר, אינני מתנגד כלל לכך שתתן את בגדיך לשמרל האברך שהגיע לבתינו. אדרבא ואדרבא, זו מצוה עצומה. אך זכור נא, בני אהובי, כי אנו מצויים בשעת מלחמה, ובימים טרופים כאלו יהיה לך קשה מאד להשיג בגדים חדשים. עליך לקחת זאת בחשבון לפני שאתה מחלק את בגדיך האישיים...

לכן גם אני יש ברצוני לעשות לפני משורת הדין ולתרום את בגדיי לשמרל.

האמא המשיכה להרהר ולבסוף ענתה קצרות: אדבר על כך עם אבא. בערב ניגש האבא, רבי מנחם בנימין, אל בנו הבחור, ותוך כדי שהוא מניח ידו על כתפי אמר בחום וברגש: בני היקר, אינני מתנגד כלל לכך שתתן את בגדיך לשמרל האברך שהגיע לבתינו. אדרבא ואדרבא, זו מצוה עצומה. אך זכור נא, בני אהובי, כי אנו מצויים בשעת מלחמה, ובימים טרופים כאלו יהיה לך קשה מאד להשיג בגדים חדשים. עליך לקחת זאת בחשבון לפני שאתה מחלק את בגדיך האישיים.

וישראל יצחק, נענה בעוז של קדושה: אבי מורי, אם לי קשה היום להשיג בגדים - לשמרל, אברך חסר כל, קשה שבעתיים! יודע אני את המשמעות של נתינת הבגדים, ועם זאת רוצה אני

בצילו של הרה"ק האמרי אמת זיע"א. משם גם הייתה היכרותם הקרובה והלבבית וההערכה העצומה שהם חשו זה לזה.

בשל הכירות זו ביקש רבה של פולטוסק להגיע אל בית רבה של 'דלוגושידול' ביודעו את חסידותו ונועם דרכיו ובהכירו כי בבית זה יתקבל בסבר פנים יפות ויוכל להתארח תוך כדי שמירה על יסודות התורה וגחלת החסידות. ואכן, כמים הפנים לפנים כך היו לבבות שני הרבנים זה לזה, ורבה של 'דלוגושידול' שמח מאוד עם אורחיו והכניסם אל ביתו.

בהבינו את נפש אורחיו מיהר רבי מנחם בנימין להתקין עבורם ארוחה טובה משיבועה. הרב בכבודו ובעצמו פרס להם פרוסת מכיכר הלחם והגיש לפנייהם קערות נזיד. בימים טרופים אלו הייתה זו עבורם סעודת מלכים, והאורחים שזה כמה ימים לא אכלו כראוי השיבו את נפשם המורעבת.

לאחר שסיימו את סעודתם והחליפו כוחות, פתח רבה של פולטוסק וסיפר את סיפורם האומלל: ניסים רבים היו לנו בדרכנו הארוכה מאז שברחנו מפולטוסק ועד שהגענו הנה. הגרמנים ביקשו את נפשנו וחרדת מוות עברה עלינו במשך כל זמן ההימלטות. בשלב מסוים הגענו לנהר אותו היה עלינו לחצות. מי הנהר לא היו עמוקים וניתן היה לחצות אותו בהליכה.

יחד עמנו היה בן אחי, שמרל, אשר לרוע מזלו, שונאי ישראל שהיו שם השליכו אותו אל המים באופן שכל בגדיו התמלאו מים ומכובד המים החל לשקוע בביצה שבקרקעית הנהר. שמרל, בתושייתו לא איבד את עשתונותו, ותוך כדי פרפוריו בנהר פשט את כל בגדיו ספוגי המים והשליכם ממנו. הוא הכה במים בידי וברגליו והצליח להיחלץ מהביצה. בשארית כוחותיו הצליח להגיע אל אחד ממוטות גשר קטן שהוצב בגדות הנהר, ובניסי ניסים טיפס ויצא מהנהר.

האמת היא, המשיך רבה של פולטוסק ואמר: אנו לא ידענו להיכן שמרל נעלם. ראינו את הגרמנים מתעללים בו ומשליכים אותו אל תוך המים. חשבנו שהוא לא יצא מכך בחיים. אולם לפתע הבחנו בו כשהוא גורר את עצמו אלינו ולגופו בגדים הגדולים ממידתו, בגדים של איכר גוי.

שמרל, נבון ומזועזע מכל אשר אירע עמו, סיפר את נס ההצלה שלו, והוסיף: נשארתי ללא בגדים. עמדתי על גדות הנהר, מצפה לישועה. לפתע הבחין בי איכר גוי, מחסידי אומות העולם, והוא ריחם עלי ונתן לי בגדים משלו. אמנם הבגדים לא היו לפי מידתי, אך טובים ועדיפים מכלום.

ובצד החדר עמד הבחור הצעיר, ישראל יצחק, והשים אזנו כאפרסת לשמע הסיפורים המטלטלים שסיפרו הפליטים. במיוחד הזדעזע מהסיפור של שמרל, כשלתע עלה רעיון בראשו. הוא מיהר אל המטבח, שם הייתה אמו, בתו של הגאון רבי נפתלי יוסף פריינד רבה של העיר רוז'אן ומחבר הספר 'פני לוי', והוא שטח את האברך הצעיר, אחיינו של הרב מפולטוסק, שהגיע זה עתה לביתנו. מידות הגוף שלנו שוות,

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

נוסח הברכה לחבירו בליל ראש השנה | אכילת תפוח בדבש | אכילת אתרוג
בליל ראש השנה - הנוהגים לאכל התפוח בדבש לאחר קידוש קודם נט"י צ"ע
איך אוכלים דבר שטיבולו במשקה בלי נטילה - מדוע הדבש טפל לתפוח - האם
יש ענין לקחת תפוח מתוק | בקשות פרטיות בר"ה או יו"כ שחל בשבת | חייב
לגיסו כסף ופורע לו ע"י קניית בגד

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

השפע ותענוג שמיועד בעולם הנצחי לחיים לבד. ובשעה שדנין נשמת האדם שהוא כחי או מת, אין לתאר צער הנשמה אם מכריזים עליו שהוא בגדר מת.

וזהו הטעם שחז"ל קבעו בר"ה עיקר התפלות לרוחניות - דהיינו קבלת מלכותו ית"ש, לעורר שאין אנו כמתים כלל, שאין לך עונש וצער כמי שמכריזים עליו שהוא מת ושהוא בעולם הזה כבהמה, וחז"ל הרגישו בדבר, ותיקנו ברוח קדשם עיקר התפלות בר"ה לנשמה, להראות שעדיין אנו קשורים בלב ונפש לאלקינו ית"ש, שהוא מלכינו ומקבלים על עצמינו עול מלכותו ית"ש, וניצוץ אלקי נשאר בלב כל אחד ואחד כפי מדריגתו, וזהו שפירש הקדוש האר"י"ל שאם פתאום מתחיל לבכות בר"ה סימן שאז דנין אותו, וכוננתו נראה לדין הנשמה שמתעורר אז לבכות ולקרוא לה לשוב כדי שיגיע לו תואר חיים, ולפעמים האדם מרגיש אז התעוררות לשוב לה' ולהתפלל בכוונה אליו, (וע"ע כמ"ש בארוכה בזה במועו"ז ח"ו סימן א', ובח"ח שם).

נוסח הברכה לחבירו בליל ראש השנה

שאלה: מהו הנוסח הראוי לאחל ולברך את חבירו בליל ראש השנה?

תשובה: ברמ"א ס"ס תקפ"ב שמברכין לשנה טובה תכתבו, והגר"א בביאורו מסביר שיש בר"ה שני דינים על האדם, ראשית לחיי עולם הבא, ושנית נגזר עליו מה שיקרה לו בעוה"ז לשנה הבאה, ולענין חיי עולם הבא צדיקים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, אבל לענין שנה הבאה אפילו צדיקים רק נכתבין ולא נחתמין בר"ה, ולכן כיון שאומרים לשנה טובה תכתב, הכוונה בעולם הזה דשייך בזה טובה, ולכן יש לומר להגר"א זצ"ל בליל ר"ה לשנה טובה תכתב, שאפילו בצדיקים אין אלא כתיבה בר"ה, ואין לומר בליל ר"ה תכתב ותחתם, ומנהגנו לברך לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום.

ונראה שגם להגר"א זצ"ל אתי שפיר, שמתחיל לשנה טובה תכתב, והיינו לעניני עולם הזה, ומסיים ותחתם לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום, והאי חיים טובים ארוכים היינו לעולם שכולו טוב וארוך, והיינו עולם הבא שגם להגר"א גם החתימה מיד בר"ה אם זוכין לכך.

ובליקוטי הגר"א מסביר שלעולם הבא לצדיקים הכתיבה והחתימה בר"ה, וכן רשעים שהם למיתה ג"כ הכתיבה והחתימה בר"ה, ובינונים תלוי ועומד ונכתבין ונחתמין ביוה"כ, ומפרש בזה נוסח התפלה בג' ראשונות זכרנו לחיים או זכר יצוריו לחיים דקאי (כעין תחיית המתים) לחיי עולם הבא, ולכן לא הזכיר חיים טובים דחיי עוה"ב ממילא הם טובים, אבל בסוף וכתוב לחיים טובים

או חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה קאי בעולם הזה וא"ש.

ולא נתבאר מהו גדר הדין לחיי עולם הבא, ולמה לדון כל שנה על חיי עולם הבא שהם לעתיד, רק נראה שצורת הנשמה תלוי כפי מזונותיה דהיינו תורה ומצוות, או כפי שלכלך אותו בסם המות דהיינו עבירות, וכשם שדנין הגוף מה יקרה בשנה הבאה, כך דנין בר"ה את הנשמה כפי מעמדו בר"ה אם מגיע לו כעת תואר "חיי" והיינו אם לעצמו יהיה כלי המסוגל לקבל שפע אלקי, או "מת" שהוא בעל מום ומת ואינו מסוגל לקבל

אכילת תפוח בדבש

אכילת אתרוג בליל ראש השנה - הנוהגים לאכל התפוח בדבש לאחר קידוש קודם נט"י צ"ע איך אוכלים דבר שטיבולו במשקה בלי נטילה - מדוע הדבש טפל לתפוח - האם יש ענין לקחת תפוח מתוק

(א). במק"א (ח"ה סי' רפ"ג) הבאתי ששמעתי שיש ענין לאכול אתרוג בליל ר"ה, וסיימתי דלא

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

ברכו ה'[[, מ"מ הדבש אינו טפל לתפוח, אלא תרוויהו עיקר הוי, שהמטבל תפוח בדבש כדי להטעים התפוח הוי התפוח עיקר והדבש טפל ומברך על התפוח ופוסט הדבש. אבל בליל ר"ה אוכל התפוח בדבש, מצד שבליל ר"ה יש ענין באכילת דבש מצד עצמו לרמוז לשנה מתוקה, וא"כ הדבש חשוב אצלו כמו התפוח, שעל שניהם יש סוד באכילתם בליל ר"ה וצריך לברך בין על התפוח ובין על הדבש.

[ועוד דכמו דמצינו ראשונים שפירשו דהמרור בליל הסדר טעון ברכה, (ואנו חוששין לשיטתם ומכוונים בברכת הכרפס לפטור המרור), אף שבעלמא המרור הוא מין הבא מחמת הסעודה והרי הוא טפל לפת (שהוא עיקר הסעודה) ואין מברכין עליו, מ"מ בליל הסדר שאין כוונתו לאכול המרור מחמת הסעודה רק למצוה, הוי המרור חשוב ואינו נטפל לפת וטעון ברכה, וה"נ בנד"ד כיון שאין כוונתו לאכול להדבש להנאתו רק למצוה, והיינו כדי לקיים דברי רבותינו שפירשו שיש סוד באכילת תפוח בדבש בליל ר"ה, יש לדבש חשיבות ואינו נטפל לתפוח וראוי לברך על שניהם].

ויש לומר דאפי' דבליל ר"ה יש ענין באכילת הדבש מצד עצמו, מ"מ חשבינן להדבש כטפל, דכיון שאין הדרך לאכול דבש אלא ע"י שמטבל בו דבר אחר (כתפוח או פרוסת המוציא), שהדבש הוא תבלין בעלמא ואינו חשוב לאוכלו בפ"ע, אבל תפוח הדרך לאוכלו בפ"ע, (ואפי' מצד הסוד דאכילת תפוח בליל ר"ה) (שמרמז לשדה תפוחים וכדלעיל) ג"כ הענין אפי' כשאוכלו בפ"ע, והדבש מטעם זה שהתפוח דרך לאוכלו בפ"ע, והדבש אפי' בליל ר"ה אין דרך לאוכלו בפ"ע, הוי התפוח חשוב לאכילה והדבש אינו חשוב, ולכן התפוח הוא העיקר והדבש טפל אליו.

ובמק"א (ח"ה סי' קפ"ג) העליתי עוד דהאוכל תפוח בדבש לאחר פרוסת המוציא, אין צריך לחשוש שמא הדבש הוא ג"כ העיקר, דכיון שכבר טבל פרוסת המוציא בדבש, כבר יצא בזה עיקר הענין דאכילת דבש בליל ר"ה (לרמוז לשנה מתוקה), ושוב אין חשוב אצלו אכילת דבש, ולכן הדבש טפל לתפוח.

האם לקחת תפוח מתוק

(ה). ראיתי למי שכתב דלאכילת תפוח בדבש, עדיף ליקח תפוח מסוג מתוק דוקא (כדי שגם התפוח ירמז לשנה מתוקה). אמנם עפ"י הסוד אדרבה כשלוקח תפוח מר וממתקו בדבש, הוא מרמז שכמו תפוח מר אפשר למתקו בדבש, כן אנו אפי' שאנו מלוכלכים בחטא, יש לנו למתק עצמינו בתורה ותשובה ומעש"ט, ולכן אין לנו לדקדק להעדיף ליקח תפוח מסוג מתוק דוקא.

ביום הדין הנורא בודאי חייבין להחמיר ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה].

ופלא הדבר שבכדי לקיים מנהג לטבל תפוח בדבש מבטל חיוב נט"י שחייב בו מדינא לרוב הפוסקים. וע"כ נראה ברור שלא יאכל התפוח בדבש אלא אחר שנטל ידיו ובירך המוציא ואז יאכלנו.

הטעם שהדבש טפל לתפוח

ג). במנהגי המהרי"ל כתב שנחלקו הדעות באכילת התפוח בדבש בליל ר"ה, אם הדבש הוא העיקר והתפוח טפל ומברך שהכל על הדבש ופוסט התפוח, או להתפוח הוא העיקר והדבש טפל ומברך על התפוח ופוסט הדבש. ומסיק המהרי"ל ד"יברך על התפוח שהתפוח עיקר, שכתב בכל מקום נוטלין התפוח וטובלין בדבש, ולא כתב אוכלים דבש עם התפוח משמע שהתפוח עיקר דומיא דטיבול מרור. והד"מ (תקפ"ג) וכן המג"א (שם) העתיקו מסקנת המהרי"ל דמברך על התפוח בלבד.

ואמנם שמעתי על האדמו"ר הקדוש רבי אהרון מבעלזא צוק"ל שלא אכל בליל ר"ה תפוח בדבש. וכפי הנראה חשש להדעה דמברכין על הדבש ולא על התפוח, ולכן מספק נמנע מלאכול תפוח בדבש. ושמעתי שיש נוהגים לאכול התפוח בדבש יחד עם פת, שלדעתם מתבטל אז חשיבות התפוח והדבש לעומת הפת והווו טפלים אליו ואינם טעונים ברכה, ויצאו מידי פלוגתא האם לברך על התפוח או על הדבש. וכ"ז צ"ב.

[וידידי הגר"ב רקוב צ"ל נהג לברך על תפוח ולאכול בלא דבש, ואח"כ טובל התפוח בדבש ואוכלו. ואף שע"י"ז לא יצא לגמרי מידי פלוגתא, דלהדעה דהדבש הוא העיקר, כשא"כ טובל התפוח בדבש עליו לברך שהכל. מ"מ הרויח עי"ז שלכו"ע ברכת בפה"ע על התפוח אינו ברכה לבטלה, שבודאי התפוח אינו טפל לדבש, שהרי אוכל התפוח בלא דבש].

ולענ"ד צ"ע הכרעת המהרי"ל דמברך על התפוח ופוסט הדבש, דהא אפי' דהתפוח הוא עיקר, [דאין התפוח בא כדי שע"י יוכל לאכול הדבש, אלא הוא סוד מיוחד בעצם אכילת התפוח גופא בליל ר"ה, וכמש"כ המהרי"ל (והובא בד"מ שם) שלוקחים תפוח כדי לרמוז על שדה תפוחים הידוע הנרמז במקרא "ראה ריח בני כריח שדה". וכן בביאור רבינו הגר"א (שם) מביא שאוכלין תפוח "ע"ש ופריו מתוק לחיכי וכמ"ש כריח שדה ומתרגמינן חקל תפוחין והיה ברי"ה כידוע" (ומרמז שכשם שיש להרגיש בתפוחים מתוקים טעם גן עדן, וכמ"ש "כריח שדה אשר ברכו ה'" שזהו שדה תפוחים, כן אנחנו ע"י תשובה ומעשים טובים אנו ממתיקים עצמינו שיהיה בנו "ריח שדה אשר

מצאתי שנהגו כן, ומנהגי ישראל תורה הם ואין לשנות. אבל כעת מצאתי שהטור (סי' תקפ"ג) מביא הגירסא בגמ' "אמר אביי וכו' הלכך איניש רגיל למיכל בריש שתא 'אתרוגא' קרא רוביא", (ובב"י שם העיר דבנוסחי דידן בגמ' ליתא דלא הוזכר "אתרוגא"). ולכן התחלתי לנהוג בס"ד לאכול אתרוג עם שאר הסימנים. (ועיי"ש בפרישה שהביא טעם לאכילת אתרוג, ולענ"ד נראה לבאר הטעם שבעלמא קליפת הפרי (שמעכב האכילה) מרמז לכוחות הטומאה, והפרי הראוי לאכילה מרמז לכוחות הקדושה, ורק באתרוג בלבד עצו ופריו שוה והקליפה ראוי לאכילה כפרי, ולכן אנו אוכלים האתרוג לרמז שהטומאה יהפך לקדושה. ולכן אני נוהג בליל ר"ה לומר קודם אכילת אתרוג "יה"ר מלפני אבינו שבשמים שהקליפה יהפך לפרי ועוונות יהפכו לזכויות". [ושבו הראוני בספר אחד שמבאר שהטעם לאכילת אתרוג הוא, כיון שאתרוג קרוי בתורה פרי עץ הדר, לכן אוכלים האתרוג לסימן שנהיה הדורים במצוות, ולדבריו י"ל קודם אכילתו יה"ר וכו' שנהיה הדורים במצוות].

לאכול תפוח בדבש דוקא אחר המוציא

ב). הנה מנהג העולם שאוכלים התפוח בדבש בליל ר"ה אחר ברכת המוציא, אבל יש נוהגים לאכול התפוח בדבש בליל ר"ה לאחר הקידוש קודם נט"י.

ואני תמה על הנוהגים לאכל התפוח בדבש לאחר קידוש קודם נט"י, שנכנסים לחשש שאוכל דבר החייב בנטילה בלא נט"י, דהרי דבר שטיבולו באחד מ'ז' משקין צריך קודם נט"י כדן נט"י לאכילה, ודבש דבורים הוא אחד מהשבעה משקין (וכמב' מ"ב סי' קנ"ח ס"ק י"ב). ואפי' אם אינו מטבל רק ראש התפוח ואין ידיו נוגעות במקום המשקה ג"כ צריך נט"י, וכמבואר להדיא בשו"ע (סי' קנ"ח ס"ד) וברמ"א שם. ואף דיש מהראשונים שמקילין שא"צ ליטול לדבר שטיבולו במשקה, הלא כבר כתב המ"ב (קנ"ח ס"ק כ) דהרבה אחרונים החמירו מאוד ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה, וכתבו דהעיקר כרוב הפוסקים דחייב נטילה מדינא לדבר שטיבולו במשקה, ובביאור הגר"א דעתו דאפי' צריך לברך על הנטילה, ולכן אין להקל לאכול בלא נט"י, עכ"ד. [ומה עוד דהנה האחרונים נתקשו למה אותם שאין נוהרין בכל השנה ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה, שסומכים על מקצת הראשונים דפוטרין, מ"מ בליל פסח נוטלים ידיהם קודם הכרפס שטיבולו במשקה. והמקובלים תירצו, דבליל פסח כל עבירה עושה רושם גדול, ולכן בליל פסח נוהרין לצאת לכל השיטות ולא ליכנס בחשש איסור. ואי"כ ק"ו בליל ר"ה שאנו עומדים

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א
דיין ורב בית הכנסת 'דברי שיר' בבני ברק

צרכיו בשבת, ומשום כן כשמתפללים על חולים, בעת "מי שברך" אין צריך לומר "שבת (או יו"ט) היא מלזעוק (מטה אפרים סי' תקפ"ד כ"ב) וכמו כן נוהגים לבכות ולהוריד דמעות בתפילת ר"ה ויה"כ, אף שחל בשבת (מטה אפרים סי' תקפ"ב כ"ח), והא דכתב הגר"א ב"מעשה רב" אות ר"ז שאסור לבכות, כוונתו לבכייה שהיא ממחשבת עצבות וצער ולא בכי של התרגשות.

ומה שכתב במשנה ברורה שאין אומרים "אבינו מלכנו" בשבת משום שאין לבקש צרכיו בשבת. וי"ל דהתם משום שכל הציבור אומרים ביחד מש"כ כאשר כל אחד מבקש בלחש י"ל שאפשר.

בקשות פרטיות בר"ה או יו"כ שחל בשבת

שאלה: האם מותר להתפלל בר"ה ויה"כ שחל בשבת על צרכים פרטיים? וכן האם מותר לבכות?

תשובה: מותר לבקש בימים אלו כל הבקשות הפרטיות והכלליות, לפי שימים אלו הוקבעו לבקשות ותחנונים לפני מנ"ה הקב"ה (ארחות רבנו ח"ב עמ' קפ"א בשם החזו"א). ואף כשחל בשבת אין לחשוש משום בקשת רחמים ושאלת

הגאון רבי פנחס וינד שליט"א
בעמח"ס ברית פנחס וראש בית ההוראה לענייני ריבית

החמיר שאף דבר שהלוח רגיל לתת למלוה, אין לו לעשות כן בשעת פרעון ההלוואה, משום דמחזי כרבית, וכאן הרי הוא טורח עבור גיסו בעת קניית הטלית עבורו, וזהו עת הפרעון, כי בתשלום לחנות הוא כפורע חובו.

והיה אפשר לעשות, שלא יקנה את הטלית עבור גיסו, אלא יקנהו לעצמו, והפרעון יהיה בעת שנותנו לגיסו, ואז בשעת הפרעון, כבר אינו טורח בשבילו.

אלא שעל ידי זה, מתעורר חשש חדש, והוא, שמן הסתם דבר ששכיח לקנות במדינה אחת ולא בשניה, אז במדינה השניה הוא שווה יותר ממחירו במקום קנייתו, כי שם הוא אינו מצוי. ואם הפרעון יהיה במקום המלוה, נמצא שפורע לו יותר מחובו והוא רבית. ובמשל שלנו, אם הטלית בארץ ישראל שווה 100 דולר, הרי שבאר"י ששם אין מוכרים טלית כזה, הוא יהיה שווה יותר מ-100 דולר.

על כן הלוח יקנה את הטלית לעצמו בארץ ישראל, ואחר כך יקנהו לגיסו המלוה על ידי אדם אחר, ובזה יפרע לו את חובו, ואחר כך ישלח לו את הטלית לאר"י.

אמנם ניתן לעשות פתרון אחר, והוא, שיפרש ויאמר לגיסו, שהטובה שעושה לו בקניית הטלית, אינו קשור כלל להלוואה שהייתה ביניהם, שגם בלי הלוואה כלל היה עושה עבורו טובה זו, וכבר ביארנו דכאשר מפרש להדיא היפך המחזי כרבית, התירו ליתן למלוה תוספת שרגיל לתת לו, אף שנותנו לו בעת הפרעון, דאין שייך מחזי כרבית בשעה שמפרש היפך מהאיסור רבית (וראה עוד באריכות במה שכתבנו בספר התשובות ח"א שאלה עה; וח"ב שאלה ז).

דהיינו שאין הלוח פורע לו יותר. הנה, באופן שלוח מחבירו מעות ופורע לו בחפץ, יש לבדוק שני דברים. א. שהחפץ אינו שווה יותר מהכסף שחייב לו. ב. שהטרח שטורח עבור חבירו במה שהולך לקנות עבורו את החפץ, אין בו איסור רבית.

ולמשל אם חייב לגיסו סכום של 100 דולר שהלוח לו כשהיה באר"י, ועכשיו הגיס מבקש ממנו לקנות לו טלית מיוחד הנמכר בארץ ישראל בשווי 100 דולר, הרי אין כאן תוספת שווי כשפורע בבגד, שהרי הוא שווה כהחוב שחייב לו. אולם יש כאן את הטרח שטורח בעבורו שהולך לחנות לקנות את הטלית. ואם טרחה זו היה עושה עבור המלוה גם בלי ההלוואה, כדרך בני משפחה שטורחים זה עבור זה בטרחות שונות, אין בזה איסור רבית.

אמנם בשו"ע הרב (הל' רבית סוף סעיף ז)

חייב לגיסו כסף ופורע לו ע"י קניית בגד

שאלה: דבר מצוי בין בני משפחה שגרים במדינות שונות ברחבי העולם, כשאחד חייב לאחיו או לגיסו סכום כסף, המלוה מבקש מהלוח שהואיל ובמקום שהוא גר ניתן לקנות בגד מסויים, או מאכל פלוגי, הוא מבקש ממנו לקנותו עבורו, וכשיבוא הנה לימים טובים ראש השנה וכדו' יביאו לו, או שישלחנו עם אדם אחר המגיע לכאן.

ויש לעמוד על הדבר אם יש כאן חשש רבית, והואיל והלוח טורח עבור המלוה והולך לחנות כדי לקנות לו דבר פלוגי.

תשובה: אם ההליכה לחנות היא טרחה יתירה, ובלי ההלוואה הלוח לא היה עושה טרחה זו עבור המלוה - אסור לו לטרוח עבור המלוה בחינם.

אם זו טרחה שגם בלי ההלוואה היה עושה עבור קרובו - מותר לו לטרוח, אך פרעון החוב יהיה אח"כ ולא בעת הקנייה.

אם החפץ במקום המלוה יותר יקר מבמקום הלוח - יקנה הלוח את החפץ עבור המלוה על ידי אחר, לאחר שהביא את החפץ לביתו.

סברת הדברים: הלוח דבר מחבירו, דין הלוח לפרוע למלוה באותו דבר שלוח, אם לוח מעות פורע במעות, ואם לוח פירות פורע בפירות. אך דבר פשוט הוא שאם שניהם מסכימים שיפרענו הלוח בדבר אחר ממה שלוח, יכולים לעשות כן, בתנאי שאין בזה איסור רבית,

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא בתרא דף קג-קט

המוכר דולרים ואח"כ נודע שבאותה שעה נפתח השקל

בגמ': יותר מאכן יעשה חשבון מה הוא מחזיר לו מעות וכו'. (בבא בתרא קג, א).

בשו"ת אבן ישראל (ח"ז סי' סא) דן באחד שמכר בארץ ישראל דולרים תמורת שקלים שהם המטבע היוצא בארץ ישראל, ואח"כ נודע ששעתיים לפני זמן המכירה נפתח השקל. וטוען המוכר שכיון שבשעת המכירה היה הדולר שוה יותר שקלים ולא ידע מזה, הרי זו מכירה בטעות ורוצה לבטל את המקח. והלוקח טוען שמה שנפתח הוא פחות משישית מהמקח וא"כ אין כאן תביעה כלל. כדן אונאה פחות משותת שמוחלין זה לזה כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' רכז ס"ג), ואינו מחזיר את האונאה.

וכתב, שאם הטעות כאן הוא בשוויות המקח, דהיינו שהוא רצה למכור ולקבל סך שקלים ששויים כך וכך, ונתברר שקיבל שקלים שאינם שויים כך אלא פחות, הצדק עם הלוקח שנידון זה שייך להלכות אונאה, ובפחות משותת הוי מחילה. אך למעשה מחדש שם שאין נידון זה שייך כלל להלכות אונאה, אלא הוא בגדר טעות בדבר שבמדה משקל ומנין. ומבאר שהטעם שבכל אונאה במקח שהיה צריך לקבל ששה שקלים וקיבל חמשה, לא אומרים שהוא טעות במנין אלא הוא טעות בשוויות שמכר שוה שש בחמש, היינו משום שכל מוכר חפץ עיקר כוונתו היא לקבל את שוויות החפץ, וכל שהתאנה בפחות משותת אין זה אונאה. אבל מי שמוכר דולרים אין זה משום שהוא רוצה את השוויות של הדולרים, אלא שהוא צריך מטבע היוצא והדולר אינו מטבע היוצא כאן, ונמצא שכל המכירה היא כדי לקבל מטבע היוצא דהיינו שקלים, וא"כ הנידון אצלו הוא כמה שקלים יקבל, ונמצא שהטעות היא במנין השקלים שקיבל ולא בשוויותם, והרי זה טעות בדבר שבמנין שלעולם חוזרת. ולכן מסיק שאין הדין עם הלוקח.

וטענת המוכר לבטל את המכירה תלויה במחלוקת הראשונים בסוגייתנו בפירוש דברי רבא (לעיל ז). 'כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה חוזר'. שלדעת הרשב"ם (ד"ה פחת) ועוד ראשונים (ראה לעיל) דהיינו ביטול מקח, הדין עם המוכר וצריך המוכר להחזיר לו את הדולרים. אך למעשה נפסק בשולחן ערוך (ח"מ סי' רלב ס"א) כדעת הר"י מייש והרמב"ם [ועוד ראשונים] שהמקח קיים ורק מחזיר את הטעות, וא"כ בנידון שלפנינו המכירה קיימת והדולרים שייכים ללוקח, אלא שהוא צריך להוסיף לו על השקלים כמה שנפחתו.

דין גביית חוב של סכום קטן

בגמ': לפיפת כחו של מוכר וכו' (בבא בתרא קד, א).

כתב בספר התרומות (שער ג ח"ד אות א) שהתובע מחבירו חוב שהוא דבר מועט, ויש ללוה

המוכר. וכן פסק בשולחן ערוך (שם ס"ה). ועיין בנתיבות המשפט (שם ס"ה) אם יכול לכופו למכור אפילו בפחות משוויה].

אם אופן תשלום דמי השכירות מוכיח על משך זמן השכירות

בגמ': מעשה בציפורי באחד ששכר מרחץ מחבירו בשנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחדש ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ולפני רבי יוסי ואמרו יחלקו את חדש העיבור (בבא בתרא קה, א).

בשו"ת בית שלמה (דרימר, ח"מ סי' קיח) נשאל אודות אחד ששכר מלמד עבור בנו לזמן הקיץ דהיינו חמשה חדשים [אייר-אלול], והבטיח לו שישיים זהובים בשכרו, ופרע לו בכל שבוע שלשה זהובים, ובכלות הקיץ שאל המלמד את בעל הבית אם ברצונו לקיים את השכירות גם בזמן חורף [חשוון-אדר], ואמר לו הן. ואותה שנה היתה שנה מעוברת והחורף ששה חדשים, והתחיל ללמדו ופרע לו ג"כ שלשה זהובים בשבוע ונמצא שבכלות אדר ראשון כבר שילם לו שישיים זהובים. ועתה טוען המלמד שכונתו היתה כשכירות הקיץ שקיבל שישיים זהובים עבור חמשה חדשים, ועל כן תובע הוא תשלום נוסף עבור חודש העיבור, והבעל הבית טוען כנגדו שההסכם לא היה על חמשה חדשים אלא על זמן שלם, והרי חודש העיבור הוא בכלל זמן חורף ואינו צריך להוסיף תשלום עבורו.

בתשובתו הכריע שהדין עם בעל הבית, והביא שם שהשואל העלה נימוק לטובת המלמד, שהרי יש אומדנא דמוכח מסדר התשלומים שכוונת בעה"ב היתה לשלם שישיים זהובים עבור חמשה חדשים, שהרי שילם לו גם בזמן החורף שלשה

קרקע השוה יותר מן החוב [ואין לו מטלטלין], ואם יטול המלוה בחובו חלק קרקע כנגד החוב לא יאזן בה שיעור הראוי לקרקע בפני עצמו, [והשיעור מבואר בשו"ע (ח"מ סי' קעא ס"ג)], אין הלוה יכול ליתן למלוה בעל כרחו קרקע פחות מכשיעור, אלא יכול המלוה לומר ללוה או מכור לי חלק קרקע יותר מהחוב עד שיהא בה שיעור ראוי לקרקע בפני עצמה ואתן לך את העודף על החוב, או מכור את כולה לאחר ופרע לי את מעותי.

ולמד זאת בקל וחומר מהמבואר בסוגייתנו שיפו חכמים את כח המוכר, שבאופן שצריך הלוקח להחזיר לו חלק מהקרקע ואין בה שיעור חשוב, יד המוכר על העליונה ואינו מוכרח ליתול קרקע שאין בה שיעור חשוב אלא יכול הוא להכריח את הלוקח שיתן לו מעות בשווי המגיעו. ובגידולי תרומה שם ביאר את הקל וחומר, שאם במכר שהיתה הקרקע של המוכר ועיקר תביעתו היא על הקרקע מ"מ אין הלוקח יכול להכריחו ליתול קרקע שאינה ראויה לו בפנ"ע, כל שכן המלוה שעיקר תביעתו היא על המעות שהוציא, שאין הלוה יכול לחייבו ליתול בחובו קרקע שאינה ראויה לו.

וכדברים האלה כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' אלף קמג, שו"ת החדשות סי' רעג), אלא שלא כתב כספר התרומות שיש ללוה ברירה או למכור למלוה חלק ראוי או לפרוע לו מעות, רק כתב שבית דין מחייבין את הלוה לפרוע לו מעות וימכור או ימשכן את הקרקע עד שיפרע.

אך כתב הבית יוסף (ח"מ סי' קג ד"ה ואם אין) שאין כאן מחלוקת, אלא הרשב"א כתב הדין באופן שהמלוה אינו רוצה לקנות חלק ראוי, ובספר התרומות מדובר באופן שהמלוה מסכים לקנות ונותן ללוה את הברירה, והכל תלוי ברצון המלוה, וכמבואר בסוגייתנו שהכל תלוי בדעת

שמחמירים בזה. אבל חלק וכתב שהיום נתפשט ההיתר בכל המקומות להשתתף בהגרלות.

גורל שהיה בו טעות

בגמ': איתמר אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת וכו' (בבא בתרא קז, א).

בשו"ת חות יאיר (סי' סא) הביא מעשה שהיה שהטילו כמה אנשים גורל ביניהם על כוס כסף, והניחו קלפי ובו שמות המשתתפים, ואחר שהעלו אחד וזכה בגורל בדקו את הפתקים שהיו בקלפי ומצאו שנחסר שם שמו של אחד מהמשתתפים, וזה שזכה בגורל ריצה ופייס את אותו אדם שנמצא שמו חסר. ונשאלה שאלה האם יכולים האחרים לערער על כשרות הגורל כיון שנעשה שלא כדין, אף שהם לא הפסידו מאומה בכך שנחסר שם אחד.

והשיב בפשיטות שהטעות מבטלת את הגורל, וכמבואר בסוגיינתו שהלכה כדברי רב, שאחים שחלקו בגורל ובא להם אח ממדינת הים שלא היו יודעים בו, בטלה החלוקה וצריכים הם לחלק מחדש לשלשה חלקים ולהטיל גורל חדש, כיון שנתברר שהחלוקה הראשונה בטעות היתה. ומבואר בשו"ע (חו"מ סי' קעה ס"ג) שאפילו אם האח השלישי נתפטר וקיבל את חלקו בהסכמה, מ"מ יכול כל אחד מהשנים לבטל את החלוקה ולדרוש שיפילו גורל אחד חדש לכולם, כיון שהגורל הקודם היה בטעות.

וכתב שאע"פ שאין בזה סברא מצד השכל, מ"מ גורל הנעשה שלא כהוגן בטל, מפני שענין הגורל הוא מצד השגחה העליונה, כמו שנאמר (שמואל א' יד מא) 'הבה תמים', ופירש במצודת דוד ששאלו ביקש מה' שיפול הגורל בהשגחה ולא במקרה, ומצינו שעכן נהרג על פי הגורל, ורק כשנעשה הגורל כהוגן ידבק בו השגחה העליונה, משא"כ אם הגורל מקולקל אפילו בשוגג, אין לומר שהכרעת הגורל היא מאת ה' כיון שהגורל מקולקל ויכול כל אחד לטעון שאלו נעשה הגורל

י"א נצי"ב], שהרי אנו רואים אפילו בני אדם שלמים ויראים הנוהרים שלא לשחק בקוביא, עכ"ל נוהגין היתר בדבר זה. והביא מה שכתב בשו"ת חות יאיר (סי' סא), כי ראינו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים שמכחו על הגורל, באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות וכו', מפני שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה. ותמה עליו איך לא חש משום איסור קוביא, ואדרבה משבח את עסק הגורל.

וכתב ליישב את מנהג העולם, וחילק בין הגרלה על חפץ להגרלה על המעות עצמן, שבהגרלה על חפצים דהיינו שיש לאדם חפץ ורוצה למכרו ביותר משוויו, ואוסף מעט דמים מהרבה בני אדם, ולוקח הדמים לעצמו וכותב שמו של כל אחד מאלו האנשים בפתקא אחת, ומי ששמו יוצא בגורל מקבל את החפץ, ובאופן זה שהזוכה אינו נוטל מן המעות של המשתתפים בהגרלה, אלא את החפץ שעדיין שייך לבעליו, והוא נותנו לו ברצון לאחר שקיבל את דמיו, ע"כ אין שום חשש ביד הזוכה בגורל.

ובזה היה גם נידון החות יאיר שהמשחקים נתנו מעות עבור כוס של כסף, והזוכה לקח הכוס ולא לקח המעות. משא"כ באופן שהזוכה בגורל נוטל את המעות עצמן שהמשתתפים נתנו, בזה יש איסור משום משחק בקוביא. [עיי"ש היטב שהביא עוד כמה דוגמאות של משחקים, אלו מותרים ואלו אסורים].

ולכאורה לפי דבריו יש לאסור להשתתף בהגרלת הלוטו משום משחק בקוביא. אך יש שכתבו שאין זה דומה כלל למשחק בקוביא, מפני שהמשחק בקוביא הוא שהמפסיד נותן למנצח מממונו הפרטי את הסכום המסוים שקצבו ביניהם. משא"כ הגרלת הפיס שאוספים הרבה מעות מכל המשתתפים ואחד זוכה, אין בזה ענין של נצחון שלוקח מה ששייך לחבירו, אלא הוא ענין של מזל. וראה בתשובות ונהגות (ח"ב סי' תרלה) שכתב כעין חילוק זה לענין ההיתר להשתתף בהגרלה שהיא לצורך הכנסות לצדקה. [ועיי"ש שהביא שיש מהרבנים הספרדים

זהובים לשבוע דהיינו י"ב זהובים לחודש, ואם היה בדעתו שחודש העיבור בכלל היה לו לחלק את השישים זהובים לששה חדשים וליתן למלמד רק עשרה זהובים לחודש. אמנם בתשובתו דחה את דבריו והעלה שאין בסדר התשלומים הוכחה כלל.

והוכיח זאת מדברי הרשב"ם בסוגיינתו (ד"ה אי) שכשמשכיר אומר [בשנה מעוברת] שנים עשר זהובים לשנה דינר זהב לחודש, יש מקום לומר שאין סתירה בדיבורו לגבי חודש העיבור, אלא ודאי נתכוין לכלול את חודש העיבור בתוך השנה, ומה שהוסיף לומר דינר זהב לחודש כוונתו לפרש את דבריו שאף על פי שהשכירות היא לשנה ומעיקר הדין שכירות משתלמת רק לבסוף, כאן רצונו שישלם לו דינר זהב בכל חודש. ואע"פ שהגמרא דוחה שאין מפרשים שלכך נתכוין, אבל מ"מ מבואר שאם יאמר המשכיר בפירוש שלזאת כוונתו יהא הדין ברור שחודש העיבור שייך לשוכר. [וכך כתב בערוך השולחן (סי' שיב סכ"ט) עיי"ש].

ולכאורה יש לתמוה על דברי הרשב"ם, שהלא אף אם נאמר שפירושי קמפרש וכוונתו היתה שישלם דינר בכל חודש, מ"מ עדיין הלשונות סותרים זה את זה, שהרי מתחילת דבריו משמע שמשכירי ב"ב דינרים לשנה אף שהיא י"ג חדשים, ונמצא שהי"ב דינרים מתחלקים ל"ג חדשים ומגיע לו עבור כל חודש מעט פחות מדינר זהב, ולפי סיום דבריו שדורש תשלום דינר זהב בכל חודש נמצא שהי"ב דינרים הם רק עבור י"ב חדשים ואינו משכיר לו את הבית בחודש הנוסף. וכדי לתרץ את דברי הרשב"ם צריך לומר שסדר התשלומין אינו מוכיח על זמן השכירות, ומה שבסיום דבריו אמר שרצונו לקבל את הי"ב דינרים במשך י"ב חדשים הרי הוא כאומר שאע"פ שהוא משכיר לו ל"ג חדשים מ"מ התשלום יהא עבור י"ב חדשים והחודש האחרון נותן לו בחינם [וכעין זה מבואר בריטב"א (ד"ה ופרקינן), אך הרמב"ן פירש באופן אחר. וראה אמרי מהרש"ח (ב"מ קב: בתו"ה הוה)].

וכמו כן נאמר אנו שאע"פ שהבעה"ב שילם למלמד את כל השישים זהובים במשך חמשה חדשים, אין זו הוכחה שלא נתכוין לכלול בשכירות את חודש העיבור, אלא יתכן שנתכוין לשכרו לששה חדשים ורק התשלום לא יתחלק בשוה, דהיינו שישלם לו י"ב זהובים לחודש עבור חמשה חדשים וחודש העיבור הנוסף ילמדו בחינם. [ועיי"ש שבתחילת דבריו רצה להוכיח כן מהתוס' להלן (ע"ב, ד"ה פרושי), אך הסיק שמהרשב"ם הוא יותר מוכח. וראה בשו"ת מהר"י הכהן (ח"ב חו"מ סי' כב) שדחה את דבריו].

אם מותר להשתתף בקניית כרטיסי הגרלה

בגמ': תניא ר' יוסי אומר האחין שחלקו כיון שעלה גורל לאחד מהן קנו כולם מ"ט אמר ר' אלעזר כתחלת ארץ ישראל מה תחלה בגורל אף כאן בגורל וכו'. (בבא בתרא קו, ב).

בשו"ת רב פעלים (ח"ב יו"ד סי' ל) כתב כדבר פשוט שהגרלה הוא בגדר משחק בקוביא, ותמה איך נוהגין העולם היתר בגורל [שקורין בערבית

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

ה אות ז) שכתב לחלק בין הגרלה שהיא על פי דין, להגרלה שעושים מעצמם, ומבואר מדבריו שבהגרלה שעושים מעצמם לא בכל טעות הגורל בטל, אלא אם כן יש קלקול בהגרלה עצמה. וראה עוד בשו"ת זכרון יוסף (או"ח סי' א).

דאתחולי בפורענותא לא מתחליני

בגמ': אתחולי בפורענותא לא מתחליני. (בבא בתרא קח, א).

בשו"ת הרדב"ז (ח"ה סי' א) נשאל בדבר לשונו של הרמב"ם שבמקצת הלכות פתח הרמב"ם וכתב 'מצות עשה' לעשות כך, ובמקצת הלכות פתח בדין עצמו בלא להזכיר את המצוה שבו, וכן האריך שם לבאר כמה וכמה לשונות בדברי הרמב"ם.

אחת ההלכות שעליהם עמד לבאר שם היא ההלכה המובאת בהלכות גירושין (פ"א ה"א), 'אין האשה מתגרשת אלא בכתב', וביאר שלא רצה הרמב"ם לפתוח ולומר מצות עשה שמי שרוצה לגרש לא יגרש אלא בגט, משום דאתחולי בפורענותא הוא, ומזה הטעם בעצמו פתח בלשון שלילה אין האשה מתגרשת אלא וכו'.

עוד כתב בשו"ת הרי בשמים (סי' י) בשם שו"ת משאת בנימין (סי' ז), שאף כשלא היה קלקול באופן עשיית הגורל, אלא שהגורל מעיקרו נעשה בטעות, דהיינו שהדין ברור אלא שמחמת שלא ידעו את הדין הטילו גורל, אין בגורל זה ממש. ועל פי זה השיב שם על נידון שהיו שני לויים שהיה להם יאהרצייט בשבת, ואחד מהם היה קנוי לו עליית אחרון של כל שבתות השנה, אלא שרצה ביום היארצייט לעלות לוי, והטילו גורל ביניהם ועלה הגורל על האיש שהאחרון שלו בכל השנה, ואח"כ נזכר הזוכה שהיום הקריאה היא בפרשה אחרונה של הספר וחביב יותר עליית אחרון מעליית לוי, ואילו היה זוכר מכך בתחילה לא היה מתרצה בגורל כי הרי שייך לו האחרון בכל השנה, ונסתפק השואל אם יוכל לחזור בו.

והשיב שאף שהגורל עצמו נעשה כהוגן ומבואר בחות יאיר שאם נעשה כהוגן דבוקה בו השגחה עליונה, מ"מ מאחר שבטעות עשו גורל שהרי אם היו זוכרים שהיום מסיימים ספר לא היו מטילים גורל, אין גורל זה עושה שום פעולה, ואין לנו לומר שצריך הוא לעלות לוי עפ"י השגחה עליונה, מפני שהטלת גורל שייך רק במקום שיש צורך לברר ספק, וכאן נתברר שלא היה ספק כלל. אמנם ראה בשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי'

כהוגן הייתי זוכה מחמת מזלי או תפילתי. [וראה מש"כ בס' דברי גאונים (כלל כ אות א) בשם שו"ת גאוני קדמאי, שהגורל יסודו על פי שמים שנאמר (במדבר כו נה) 'אך בגורל תחלק הארץ', והעובר על הגורל כעובר על עשרת הדברות. וכתב שסיום דבריהם הוא פלא].

ועל פי זה הכריע החות יאיר, שאם הערים אדם והטיל בתוך הקלפי שני פתקים של שמו, אף אם לא זכה אותו אדם יכולים האחרים לבטל הגורל בטענה שכיון שלא נעשה כהוגן אין כאן הכרעה של שמים, ויכול כל אחד [אפילו זה שנתן את שני הפתקים] לומר שאילו היה נעשה מעשה הגורל כדן היה הכרעת שמים על ידי הגורל שיזכה הוא. [וראה בשו"ת ושב הכהן (סי' עג) שהסכים עם החות יאיר לדינא אך לא מטעמו. וראה עוד בחידושי מהרי"ל דיסקין עה"ת (פר' ויצא)].

וכן כתב המגן אברהם (או"ח סי' קלב סק"א, הו"ד בביאור הלכה שם) לגבי דין אחר, שאם יש כמה אנשים שחייבים לומר קדיש מטילים גורל ביניהם, ואם הגורל לא נעשה היטיב כגון ששנים זכו, אין אומרים שיעשו הגרלה בין שני הזוכים אלא עושים את הגורל בין כולם מחדש. ועיי"ש במחצית השקל.

בס"ד

שֵׁשׁ עִזֵּי וְהָרִי מִנִּיקָד

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

היום של הודו

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי מנשה (הקטן) קליין זי"ע ב' שו"ת משנה הלכות כ"ט אלול תשע"א

הייתי כותב בחוה"מ כי לא הרגלתי בכך, אלא שצורך שעה הוא מפני חלול השם שמים וגם יש בדבר זה קצת מצורך המועד, ונראה שדעתו שלא לכתוב בחוה"מ, וכ"ג סיים ומעולם לא ראיתי לרבתי הגאונים ז"ל שכתבו ואדרבה אין הבלבל יוצא בקולמוס בחוה"מ וד"ל עכ"ל"ה...

גם מה שכתב שמעולם לא ראה רבותיו הגאונים ז"ל לכתוב, לולי דברי כבוד גאונו ראיתי בח"ס חאו"ח תשו' קפ"ב סיים וז"ל רשמתי לזכרון דברים בעלמא בחה"מ של סוכות פה ק"ק דרעזניץ תקנ"ה לפ"ק משהק"ס ובאה"ע תשו' פ"ו חתם יום ד' ג' דחוה"מ סכות תקס"ח לפ"ק משהק"ס דפפ"מ. הרי דמרון הח"ס ז"ל עשה הלכה למעשה וכתב וחתם בחה"מ ובפרט תשו' קפ"ב באו"ח שמשמע שלא הי' תשובה להלכה מה ששאלו אותו אלא שרשם זה לעצמו לזכרון דברים וכמו שכתב רשמתי לזכרון דברים בעלמא ולא חש עד לאחר סוכות וע"כ דלהורות מעשה רב בא לן רבינו הח"ס ז"ל, וא"כ שאנו מתלמידי תלמידיו הרי רבתי הגאונים כן נהגו לכתוב בחה"מ חידושי תורה ובפרט בדור יתום הזה שנתמעט כבוד התורה בעונ"ה וכה הזכרון נחלש עד מאוד לפענ"ד אין בזה כדאי להשגה, גם בשאר ספרי רבותינו האחרונים הצדיקים ז"ל מצאתי שכתבו בחוה"מ ח"ת, והלואי שאזכה לקדש עצמי במותר לי במלוא המובן.

שו"ת משנה הלכות חלק ג סימן עו

דחוה"מ פסח בתשו' נ"ג ואחר שהביא כל הפוסקים אשר כל יקר ראתה עיניו הביא דברי הרא"ש בתשובה כלל רביעי ס"י שמסיים ולא

הגר"מ קליין נולד באונגוואר שבסלובקיה בשנת תרפ"ה למשפחת רבנים. למד תורה אצל אביו ובישיבות בעירו. בשואה שהה במחנות ריכוז שונים, אך זכה לשרוד כשהוא נותר בודד מכל משפחתו. הוא הועבר למחנה מעבר בצרפת, משם עבר לארה"ב והמשיך בלימודיו. לאחר זמן קצר נסמך להוראה בידי האדמו"ר בעל השפע חיים מצאנז וגדולי תורה אחרים, והחל להרביץ תורה ולהורות הלכה.

היה ראש ישיבה ורב של קהילה חשובה, ויצר קשר הדוק עם גדולי התורה של ארה"ב ואח"כ גם של א". בשנת תשי"ח הוציא לאור את החלק הראשון של ספר השו"ת שלו 'משנה הלכות', ומאז נדפסו 17 כרכים בחייו ועוד שניים לאחר פטירתו. הרב קליין הקים את קהילת 'אונגוואר' בבורו פארק שבניו-יורק על כל מוסדותיה, וייסד את ישיבת 'בית שערים' ועמד בראשה. בשנת תשמ"ז הקים את 'קרית אונגוואר' בשכונת רמות בירושלים, ושימש כאדמו"ר מאונגוואר.

רבינו עלה בסערה השמימה בכ"ט באלול תשע"א (ערב ראש השנה תשע"ב) ונטמן בבית העלמין העתיק בצפת.

מרנא החתם סופר כתב חידושי תורה בחול המועד

מה שהעיר כ"ג במה שכתבתי בתאריך א'

הרה"ק רבי ישראל פרלוב מסטאלין זי"ע ה"ינוקא, ה"פרנקפורטר ב' תשרי תרפ"ב

סבו הקדוש בכל מקומות מגוריהם. בסטאלין ערכו מדי יום ביומו במשך כל שבעת הימים מיום לידתו עד יום הברית "טייש", לכבוד האורחים הרבים שבאו, מידי ערב הלכו כל הקהל יחדיו לקרוא קריאת שמע בחדר הרך הנולד.

אחר לידתו, נכנס אבי הבן לאביו ה"בית אהרן", להיוועץ עמו בדבר השם שיקרא לרך הנולד. ענהו אביו, "אמור אתה", שוב שאלו, וחוזר חלילה מספר פעמים, לסוף החליטו שכל אחד מהם יכתוב על פתק את השם שהוא חושב לקרוא לרך הנולד, וכן עשו. לאחר שפתחו וראו את הפתקאות, נוכחו לדעת שכל אחד מהם הציע את השם "ישראל".

כאשר שאל רבי אשר את אביו, כיצד הגיע לשם זה, ענהו, מעת שהביאו לנו את הזוהר של הבעל שם טוב, החלטנו לתת שם זה לילד. לאחר הברית אמר עליו זקנו הבית אהרן, הבעל שם טוב זיע"א היה שמו ישראל, המגיד הקדוש מקוונ'ניץ היה

רבינו נולד ביום י' כסלו תרכ"ט, בבית אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין, שהיה חתנו של הרה"ק רבי אלימלך מגרודז'יסק זיע"א.

היה זה לאחר שאביו שציפה למעלה מעשרים שנה לזרע של קיימא, ביקר אצל רופא המלך המפורסם, ושאל בעצתו. לאחר שבדקו הפרופסור המפורסם, שב לביתו ואמר לאביו ה"בית אהרן", כעת אני בטוח כי יולד לי בן.

שאלו אביו, "מאין לך הבטחון הזה", והוא ענה, הרופא הודיעני, "כשם שיצמח עשב על גב ידי, כך יתכן שייוולדו לי ילדים". הוא הוסיף ואמר בשמחה מיוחדת, "אם הפרופסור כבר מייאש אותי, ובדרך הטבע אינני מסוגל להיוושע על ידי שום רופא, בטוחים אנו בבורא כל עולמים, ורק על ה' בטחוני. אצלו אין שום דבר קשה, ובודאי נוושע". באותה שנה נולד רבינו.

עם לידתו, פשטה שמחה גדולה בקרב חסידי

ורבינו נשאר לשבת. רבי יצחק אלחנן סבר כי הקהל הגיע לקבל את פניו, קם אל חלון הרכבת, אולם לגודל תמהונו ראה שהקהל אינו פונה אליו. רק כאשר קם רבינו וניגש אל חלון הרכבת, קרבו אליו כולם לקבל ממנו שלום. שאל רבי יצחק אלחנן את אחד החסידים מי הוא רבינו, ענה כי זהו הרבי מסטאלין. כשהמשיכה הרכבת בדרכה, שאלו רבי יצחק אלחנן, "מדוע אמרתם כי אתם סוחרים בבולי עץ", ענה רבינו, "וכי אין הם בולי עץ". חסידים הסבירו את כוונתו, כי מבולי עץ ניתן לייצר כל דבר...

עיניו הקדושות צופות היו ברחבי העולם כאילו הכל מונח לפניו, כל רז לא אניס ליה. אחרי מלחמת העולם הראשונה, התבטא ואמר, "חושבים אתם שהמלחמה כבר הסתיימה, תהיה עוד מלחמה, ולאחריה, יראה העולם כמו אחר המבול".

פעל ישועות רבות בקרב הארץ, והיה משתדל להסוות פעליו ככל שרק היה בידו. גם רבים שאינם מבני ברית, באים היו לבקש את ברכותיו שלא שבו ריקם.

(אוצר פניני החסידות)

ולאחריה נשאר סמוך על שולחן חותנו זמן מה. לאחר מספר חודשים, שב רבינו לסטאלין והחל לנהל את העדה ברמה, אך כלפי חוץ התנהג בהסתר שלא יכירו בו. בתקופת הנהגתו, השפיע רוב טובה וברכה על רבים, אלפים היו קשורים אליו בקשר חזק ואמיץ להפליא, כשהוא מתנהג עמם כאב רחום אל בניו.

טרם נסיעתו בקיץ תרפ"א לצרכי רפואתו לפרנקפורט, אמר, (סוכה ג.) "רגלוי דבר איניש אינון ערבין ביה, לאתר דמיתבעי תמן מובילין יתיה", היכן שמציעין לו את המטה. ביום ב' דראש השנה, בעיר המרפא באד - נוהיים שלייד פרנקפורט, נסתלק לבית עולמו, ולמחרת ראש השנה הובילוהו לפרנקפורט, בה נקבר למנוחת עולמים.

סוחר בבולי עץ

פעם בעת נסעו ברכבת, התיישב בתאו הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל שטרם הכירו. בדרך שאלו רבי יצחק אלחנן במה הוא עוסק, והוא ענה כהרגלו כי הוא מתעסק בבולי עץ. הרכבת עצרה באחת מתחנותיה, שם המתין קהל רב מחסידיו,

שמו ישראל, הרה"ק מרוזין היה שמו ישראל, וגם זה, הראה באצבעו על רבינו, נקרא ישראל. אולם מיד לאחר שהזכיר את שלשת מנהיגי הדור אמר, "אוי וויי, הרי כולם גדלו כיתומים".

בקיץ תרל"ג, נסע אביו הקדוש ולקח עמו את רבינו. בדרכם חזרה הגיעו לכפר סמוך לעיר דרוהביטש, שם התאכסנו. ליל חמשה עשר באב ביקש אביו שיקחו את בנו מבית האכסניא, וייסעו עמו הרחק, באותו לילה עלה רבי אשר לשמי שמיא, נסתלק מהעולם בפתאומיות והוא בן קרוב לחמישים.

מעט פטירת אביו בהיותו ילד רך בן ארבע וחצי, ניהל את החסידים, והתפרסם כבר אז בברכותיו, במופתיו ובראייתו הרחוקה. כיוון שהחל להנהיג את העדה הקדושה עוד בשנות ינקותו, נתפרסם בשם "הינוקא". כמו כן נקרא בשם "הפרנקפורטער", על כי מנוחתו כבוד בעיר פרנקפורט.

בהיותו בן חמש עשרה שנה, היה לחתנו של דודו, הרה"ק רבי דוד מזלאטופולי זצ"ל, שהיה בנו של הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריוקא זיע"א וחתנו של ה"בית אהרן". החתונה נערכה ברחמסטריוקא,

רבינו אברהם אבלי הלוי גומבינר זצ"ל

ב' מגן אברהם ג' תשרי תמ"ג

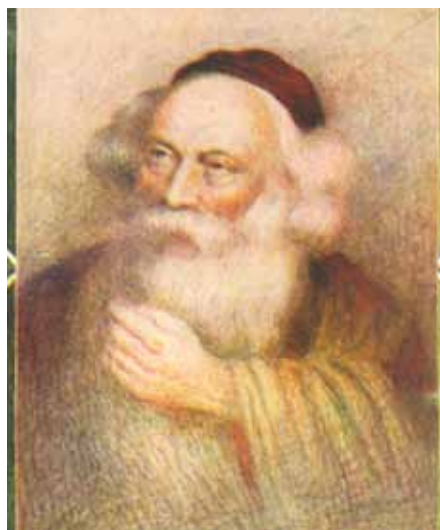
בכל ספרי השו"ע עד היום. ר' אברהם גומבינר חיבר גם את הפירוש 'זית רענן' על ילקוט שמעוני, שקיצורו נדפס ברוב מהדורות הילקוט.

כל ימיו היה אוכל חולין בטהרה

הפרי מגדים כותב (בהקדמה לשו"ע או"ח): "הלא ידוע מאדונינו המגן אברהם ז"ל כל ימיו היה אוכל חולין בטהרה ובצמצום והיה לומד תורה לשמה וקעת רשכבה"ג וכוכבו מאיר מסוף העולם ועד סופו".

ולכאורה איך יתכן שהמג"א אכל כל ימיו חולין בטהרה, הרי אנו כיום טמאי מתים. ברם אפשר שאכל המאכלים באופן שעדיין לא הוכשרו לקבל טומאה, שהרי רק ע"י מים וכו' נעשה המאכל מוכשר לקבל טומאה, ואם לא נגע בו מים לא הוכשר לקבל טומאה, והמגן אברהם כנראה היה נזהר שכל המאכלים שאכל יהיו נלושים במי פירות כדי שלא יהיו מוכשרים לקבל טומאה.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל - שיחות מלוה מלכה

השונות, גרמו לרבים מגדולי האחרונים לדון בדבריו, להסבירם ולעיתים גם להגיהם. במהדורת השו"ע שנדפס בפרג תקמ"ה נמצא הנוסח המתוקן ביותר של ספר 'מגן אברהם', וזהו הנוסח המקובל

רבינו ר' אברהם אבלי הלוי גומבינר נולד לאביו הג"ר חיים בערך בשנת שצ"ז בגומבין שבפולניה. בנערותו עברו עליו פרעות ת"ח - ת"ט, בהם נפגעו רבים מבני משפחתו. שנים למד תורה בעיר ליסא, ואח"כ מונה לרב ודיין בעיר קאליש.

את המהדורה הראשונה של חיבורו על שולחן ערוך אורח חיים הכין ר' אברהם לפני הגיעו לגיל שלושים. לפני שהספיק להדפיסו הופיע בשנת תמ"א הספר 'עולת תמיד' (ועולת שבת) על שו"ע או"ח מאת ר' שמואל ב"ר יוסף מקרקא, וזה חייב את ר' אברהם להכין מהדורה חדשה של ספרו ובה התייחסות שיטתית לספר זה.

רק לאחר פטירתו נדפס ספר 'מגן אברהם' בידי בנו ר' חיים, כשהוא נושא שני שמות - שמו המקורי 'נר ישראל', והשם 'מגן אברהם' שבו נקרא הספר בידי המדפיסים לזכר המחבר; שם זה הוא שנתקבל. הספר נדפס בפעם הראשונה עם ספר הט"ז ('טורי זהב' - 'מגן דוד') בדיהרנפורט שנת תנ"ב. שני המפרשים נקראו יחד 'מגיני ארץ'.

תוך זמן קצר הפך ספר 'מגן אברהם' לנושא הכלים העיקרי של שו"ע או"ח. לשונו הקצרה והמרומזת, וכן השיבושים שנגרמו בהדפסות

הרה"ק רבי יצחק אריה ווארמזער זצ"ל

בעל שם ממיקלשטאט

ד' בתשרי תר"ח

לידינו, ואולי עוד נזכה שגם הם יראו אור עולם. כמו"כ נשתמרו אצל הצאצאים כמה פנקסים מכתב ידו, דברים שרשם בעצמו, ובתוכם ענינים מסדר הלימוד, ביחוד סידר סדר לימוד עבור צאצאיו, אשר ניכר מזה עוצם גאונותו בתורה, למעלה מהשגתו, והלואי שנגיע לקצות הדרכים שהורה לנו זקננו הק'. בפנקסים הללו גם ניכר עוצם המלחמה שהיתה לו בשעתו עם המשכילים שהתחילו להרים ראש, והרים מעלת תמימות האדם, והוא עצמו לפי הנראה היה בקי בכל החכמות, ובוזה ניצח את מתנגדיו.

והמענין ביותר בתוכן פנקסים אלה הם הרשימות של מאות האנשים שפנו אליו לעצה ולתפילה ורשם בקיצור לפי שמות המוקמות בקשותיהם והעצות שנתן להם רובם עניני תפילות ומקצתם סגולות, אך בעיקר הוא עצמו קיבל עליו "שיעורים" ללמוד עבור כל חולה וכל מבקש, ולהבדיל עבור כל נשמה שנתבקש לעשות לעילוי, וגם נראה מן הפנקס שהוא עמד בקשר מכתבים עם מבקשיו והתענין בהמשך גורלם, ולפלא שלפי הנראה היו לו עשרות שיעורים נשיאות עול זה, והמתברר משם שכל הישועות שנפעלו על ידו הוא בכח לימוד התורה.

הוא נלב"ע בצום גדלי' שנת תר"ח, ונקבר לפי צוואתו המיוחדת יומיים אח"כ.

הבטיח שכל המתפלל על קברו תתקבל תפלתו, ואמנם הבטחתו זו קיימת עד היום ורבים משתטחים על ציונו, וכבר ראינו בשנים האחרונות ישועות רבות שבאו בעקב התפילה במקום קדוש זה, ורבים נושעו.

(מתוך ההקדמה של הרה"ג ר' אליקים שלזינגר, לספרו של רבינו זי"ע)

בשריפה שהיתה בביתו אחרי שנתגלה לו הדבר בחלום והוציא מחוץ לבית את כל בני ביתו, אולם נשתמרו הגהות הש"ס והיו"ד שכתבם אחר כך, הם הגהות המובאות בספר "בעל שם ממיקלשטאט", אמנם מתוך מה שנתפרסם ממהלך הלוחית העצומה, בעתונים שנשתמרו מאז, נראה שעוד נשאר הרבה כתבי יד, שנזכר שם על כרכים גדולים של חדושי תורה, שנישאו ע"י תלמידיו אחרי המטה, כאשר ציווה, אבל טרם זכינו שיגיעו

רבנו יצחק אריה זצ"ל המכונה זעקל לייב ווארמזער, בעל שם ממיקלשטאט ה' חוטר מגזע תרשישים, המשפחה המפארה לוריא-אשכנזי, דור רביעי להגה"ק רבנו אליהו בעל שם מוורמיזא ולמעלה בקודש משפחת המהרש"ל והאר"י הק', תוס' ורש"י.

רבנו נולד בשנת תקכ"ח לאביו ר' מתתיהו שלפי דברי רבנו ה' איש תם ירא אלקים, ולפי הנמסר במשפחה נולד ע"י שאליהו ז"ל נגלה לאביו בתור אורח בליל שמחת תורה ובישר לו על הולדת בן שיהיה אור עולם בשכר מסירותו של ר' מתתיהו לכבוד התורה בעירו, ו'העמדת בית לקדושה אמיתית' כלשון רבנו על בית אביו.

כבר בהיות רבנו בגיל חמש נודע לעילוי פקח ושקדן, והשר בעירו ביקש להכירו, והילד נצחו בהתווכחו עמו. בגיל חמש עשרה שם לילות כימים בלמוד התורה, עבר אח"כ לעיר הסמוכה רבה תפארת לתורה ותעודה, פראנקפורט, שם למד תחילה אצל הגה"ק בעל "הפלאה" זי"ע, ואח"כ אצל הגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע,

וה' סדר יומו ביגיעת התורה בתעניות וסיגופים קדש לה'.

בגיל צעיר נשא אשה בת אחד מנכבדי קהילת פראנקפורט ר"י רייז ורבו המרא דאתרא בעל ההפלאה ה' מסדר הקידושין, לאחר נשואיו המשיך לימודו שם. הוא סבל הרבה מצער גידול בנים, שיכל כמה מילדיו בקטנותם ר"ל, אח"כ מתה עליו אשת נעוריו.

רבינו עלה בסערה השמימה ביום ד' תשרי שנת תר"ח, זי"ע.

חידושי תורתו

חידושי תורתו של רבנו זצ"ל רובם נשפרו

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שכח דזיזוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך ויזיסלנסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לוינגר | הרב יחיאל מיכל לנדאו | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיצברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

הרה"ק רבי אריה לייב משפולא זי"ע

הסבא משפולי ו' בתשרי תשנ"ב

ואמר: לפי שבשעה שיגיע זמני לעלות לעולם העליון לאחר אריכות ימי ושנותיי, בוודאי יביאו לפני רשימה ארוכה של אנשים שונים ושאלו אותי: מי מתוך כל אנשים אלה מוכר לך? מי מכל אנשים אלה היה חברך וידידך? ולאחר שאענה, יבדקו את טיבם של האנשים הללו וכך יבואו לדון אותי בבית דין של מעלה.

משכך, אם אתחבר כאן בעלמא הדין עם ידידים ורעים כשרים וטובים, אזי אוכל בעלמא דאתי להצביע עליהם בשמחה ולומר: אלו הם החברים שלי, ומהשמים יענו ויאמרו: יגיד עליו רעו! אם התחברת עם חברים טובים, יש להניח שבוודאי אף אתה התנהגת כמותם ואף אתה התנהגת כראוי, וכך לא יבואו לפשפש במעשיי ולדקדק עמי כחוט השערה. אולם אם יהיו לי חברים שאינם ראויים, ובשמים אצטרך לומר את האמת שאלו הם חבריי, ברור שישאלו וידונו, מה לי ולהם, וההחלטה תהיה שיש לחשוש שמא גם אני התנהגתי כמותם, ואז יבדקו בעינא פקיאח על כל מעשיי, ומי יודע מה ימצאו בהם.

(ספיר ויהלום פר' תולדות פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

והעיד על עצמו כי הוא מבקש להתחבר רק עם חברים יראים ושלמים. וכל כך למה? הסביר

הרה"ק רבי אריה לייב משפולא זי"ע נולד בשנת תפ"ה לאבי רבי ברוך, שהתגורר בכפר סמוך לאומן, כמוכסן אצל הגראף פוטוצקי.

מסופר שהבעש"ט הק' זי"ע ביקר בדירתו של רבי ברוך טרם שנתגלה, לאחר שנתגלה היה רבי ברוך מראשוני מעריציו. הוא ביקש מהבעש"ט זי"ע שיברכו בבן, והבעש"ט הבטיחו שילד לו בן שיזכה לנשמת המהר"ל מפראג, ועל כן נקרא הילד בשם אריה לייב. כמו"כ מסופר שהבעש"ט זי"ע השתתף בהברית וברכו שיהיה בבחי' "אברהם זקן" דהיינו בא לכל

ישראל, ומאז נתכנה הילד בתואר "זיידע" שדבק בו כל ימי חייו ונתפרסם בעולם כה"שפולע זיידע". בהתאם לצוואתו לא הועמדה שום מצבה על קברו, והניחו רק ארון גדול ועליו כתוב יום פטירתו. נערץ ונקדש בכל העולם, זקן ושבע ימים - בן פ"ז שנה - נסתלק הסבא קדישא משפאלא.

חברים טובים

סיפר הרה"ק האמרי חיים מויוניץ זיע"א: הרה"ק הסבא משפולי זיע"א היה נוהר מאוד

נביאים וכתובים מאידים נבדוזה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

בְּשׁוֹפֵר אֶפְתְּנוּ וּבַבְּרָךְ כְּרִיעָה

הקצין ההמום, שמעולם לא נתקל בגולה סרבן כזה, הזעיק את הממונה עליו. הלה בא מלווה בשני כלבים אימתניים, שעצם נוכחותם הטילה אימה.

"היום שבת-קודש אצלנו, היהודים, ולכן לא אחתום", הסביר הרבי בשלווה.

הממונה רתח מזעם. "כאן, בסיביר, לא מתחכמים. מי שמתחכם - בן-מוות הוא!", איים על הרבי.

שריר לא זע בפניו של הרבי. השלווה שהייתה נסוכה עליהן עד עתה לא התפוגגה. הוא פתח את כפתורי מעילו, ובעיניים בוערות כלפידים אמר לקצין:

"הנה, אתה יכול לירות בי כאן! לא אחתום בשבת!".

שפתיו של הקצין הרוסי רטפו מלעם. הוא שלף את אקדחו, דרך אותו וכיוון אותו לעבר הרבי, שלא נע ולא זע.

הקצין משך בהדק. הוא ירה פעם, פעמיים ושלוש.

הרבי נותר על עומדו. זעקות כאב בקעו דווקא מפיו של שוטר שעמד לא-הרחק מהרבי, ובדרך מסתורית ניתז הקליע לעברו.

היד האוחזת באקדח החלה לרעוד. הקצין שמת את אקדחו ופניו החווירו והסמיקו חליפות. רעד הופיע בזווית פיו. לפתע פרץ בבכי, ובקול מקוטע ומרוסק לחש: "רבי קדוש... אנא סלח לי... גם אני... יהודי!".

הוא נפל לרגלי הצדיק ובדמעות בעיניו התחנן לפני הרבי, שזה עתה ניסה לחסלו, כי יסלח לו על מעשיו. "אעשה כל שתבקש", געה בבכי. "אם תרצה - אדאג לך למניין תפילה ולספר תורה בתפילות הימים הנוראים".

"אבקשך לדאוג לי לשופר", השיב הרבי בשקט, כאילו לא אירעה התרחשות נוראה לפני רגעים אחדים.

איש לא ידע מהיכן השיג זאת, אך לקראת ראש השנה סיפק הקצין לרבי שופר כשר למהדרין. (על-פי הספר 'לעבדך באמת')

בספר אמרי אמת (פרשת נצבים תרפ"ט): כי קרוב אליך הדבר בפוך ובלבבך לעשותו (דברים ל יד)... איתא בשפת אמת (ש"ת תרמ"ה) בפוך הוא ר"ה ובלבבך הוא יו"כ, כתיב (תהלים עב לו, לז) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יזכו לו ולבם לא נכון עמו. ואיתא (ילקוט"ש תת"מ) שידועים לפתות את בוראם בתרועה ואיתא בשופר אפתנו ומה שייך פיתוי כלפי מעלה, אלא שזה הוא ע"י כח התורה, ויפתוהו בפיהם היינו שלא לשמה, הלב עוד לא נקי, עדיין אינו מקושר, אולם ע"י התורה הפה מתנקה אף על פי שהלב עוד לא נקי, בני ישראל נפלו, ויפתוהו בפיהם, ואח"כ ביו"כ נמחל להם שביו"כ הלב כן מוכן.

איתא בשפת אמת (ר"ה תרס"ב) בשם הרבי מקוקס ז"ל על מה שאיתא בזוה"ק להשתדל באורייתא שהוא כמו שכתוב (שמות כב טו) כי יפתה ופירש בתרגום ארי ישדל, איתא בגמ' (סנהדרין צט. ב) רבי עקיבא אומר זמר בכל יום זמר בכל יום וכו' שנאמר (משלי טז כו) נפש עמל עמלה לו וכו' הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר, וברשי"י שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וכו', זהו להשתדל באורייתא, ע"י שמייעג עצמו בתורה, בר"ה נפתח פתח וביו"כ נגמר הדבר.

הלב נהיה זך ביום כיפור. אבל צריך לפתות בפה. ואיך מפתים בפה? על ידי השופר. הטעם לפי שאפילו אם מרגישים שהלב עדיין לא נקי, ובאים לפתות בפה, יהיה הפיתוי על ידי השופר, שאינו דיבור, אלא העברה, קול שופר. לשמוע קול שופר. קול פשוט שמתחבר עם הלב ומטהר את הלב.

"רצוננו שתהיה הרב הראשי במדינה!" - זאת ההצעה שהניח לפניו נציג השלטון הסובייטי ברוסיה.

פניו של רבי אברהם-יהושע-העשיל טוורסקי, האדמו"ר ממכונבוקה, נפלו. הוא הבין מיד מה עומד מאחורי הנדיבות הזו. בימים ההם ניסתה ברית-המועצות להפחית את עוצמת הביקורת נגדה במערב. שלטון הדיכוי ביקש להציג מצג-שווא שלפיו האזרחים היהודים נהנים מחופש דת, ואף יש להם רב ראשי משלהם.

האדמו"ר מיאן לשתף פעולה עם התרמית, שהייתה אמורה להקל על השלטונות לרדוף את היהדות במדינה ולהשתיק את הקהילה הבין-לאומית. "אינני רב", אמר לאנשי שיחו. "לא אוכל לשמש רב ראשי".

בתחילה ניסו הפקידים לשכנעו ברוח נעימה. "דיי לנו ברב כמוך", אמרו לו, והפליגו בתיאורי התגמול הצפוי לו אם יקבל עליו את התפקיד. באותם ימים של עוני ומצוקה, הצעת משרה המבטיחה בית מרווח, רכב שרד צמוד ומזון בשפע הייתה בגדר חלום מפתה. אך הרבי דחה את ההצעה על הסף.

השלטונות לא התייאשו. הם פנו אליו שוב ושוב, וכשהתמיד האדמו"ר בסירובו, הוזמן לפגישה אצל שר התרבות בכבודו ובעצמו. הלה המשיך בניסיונות השכנוע ותיאר במתק שפתיים את מנעמי התפקיד.

בתחילה ניסה האדמו"ר לדחות את ההצעה בתירוצים כאלה ואחרים, אך כשהשר הוסיף ללחוץ, הישיר הרבי את מבטו לעברו ואמר בנחרצות: "אומר לך מדוע אני מסרב: רב כמו שאתם חפצים - אינני מוכן להיות; ואילו רב כמו שאני חפץ להיות - אינכם מוכנים לאפשר!".

למשמע הדברים התחלף החיוך המעושה שעטה השר על פניו בארשת זעם. "אתה עוד תשלם על כך ביוקר", נופף באצבעו באיום.

למרות כעסם הגדול, סברו השלטונות שהתועלת בכהונתו כרב הראשי עדיפה להם מחיסולו. הם החליטו להציע לו הזדמנות אחרונה להיענות לבקשה.

האדמו"ר החליט לשים קץ למאמצי השכנוע. בפגישה האחרונה הודיע להם חד-משמעית: "לא אסכים לקבל את ההצעה!". כדי להמחיש את נחרצותו הצביע לעבר ליבו ואמר: "אפילו אם תוציאו אקדח ותירו בי כאן - לא אשנה את דעתי".

בליל שבת, סמוך לחצות הלילה, נשמעו דפיקות על דלת ביתו. בני הבית התעוררו בחרדה, אך בטרם הספיקו לגשת אל הדלת התפרצו אל הבית אנשי המשטרה החשאית. הם עשו חיפוש תוקפני בבית, וכשסיימו הורו לאדמו"ר להתלוות אליהם.

בימים הבאים עונה האדמו"ר עינויים קשים. חוקריו ניסו לסחוט ממנו מידע על פעילות יהודית מחתרתית, ולא בחלו באמצעים, ובכלל זה כליאה בצינוק. הוא סבל סבל מר, ורק בנס שרד מן העינויים האכזריים, אך בכל אותה עת היה פיו חתום. הוא לא הסגיר איש.

כשהבינו שלא יצליחו להכניעו, ערכו לו משפט ובו נגזרו עליו חמש שנות גלות בסיביר באשמת היותו "אישיות בלתי-רצויה".

זמן קצר לאחר בואו לסיביר נדרש הרבי להתייצב במשרדי הק-ג-ב, על-פי הנהול הקבוע. אלא שהתאריך חל בשבת, ראש-חודש אלול, והרבי סירב כמובן לחלל את השבת ולחתום על הטפסים שהוגשו לו.

"שבת היום", אמר לפקידים המופתעים, "אסור לי לחתום. אשוב בלילה ואחתום".

הקצין הביט בו במשטמה. "ידוע לך שאתה נמצא בסיביר?", שאל בבוז.

"לא אחתום היום", עמד הרבי על שלו.

הלב נהיה זך ביום כיפור. אבל צריך לפתות בפה. ואיך מפתים בפה? על ידי השופר. הטעם לפי שאפילו אם מרגישים שהלב עדיין לא נקי, ובאים לפתות בפה, יהיה הפיתוי על ידי השופר, שאינו דיבור, אלא העברה, קול שופר. לשמוע קול שופר. קול פשוט שמתחבר עם הלב ומטהר את הלב

מסר חסידי לראש השנה

אומר רבי צדוק הכהן מלובלין (רסיסי לילה אות נא):

ויסד הפייטן בשופר אפתנו וידוע דפיתוי הוא מה שאינו כך על צד הראוי וכשהפיתוי בדיבור הנגלה נאמר (תהלים עח, לו) ויפתוהו בפיהם וגו' והוא רחום יכפר וגו' כי מצד הדיבור הנגלה בעולם העשייה יש טענות וצריך למדת הרחמים לכפר, אבל הפיתוי דקול שופר שהוא קול פשוט בלא גילוי הרצון בעולם הזה רק להשם יתברך היודע מחשבות. כי כל קול שופר אינו אלא כסימן לדעת מי שהוא יודע הסימן ואינו נגלה לאחר כלל.

ועל כן אומות העולם לא יתעוררו לשופר גדול כי הם אין מכירים הסימן דאינו יודע זה רק מי שיודע המחשבה של התוקע.

והשם יתברך נקרא לבן של ישראל (שיר השירים רבה ה, ב) דבפנימיות דבוקים בו על כן הם מתעוררים לקול שופר שלו וכן הוא מתעורר לקול שופר שלנו.

ובעולם הזה דנקרא עלמא דשיקרא זה נקרא פיתוי כאילו באמת אין כן, אבל מצד המחשבה הוא באמת כן כי פנימיות המחשבה

דישראל באמת דבוקה בו יתברך ואין שם דבר החוצץ כלל רק למראית עין מקוצים הסובבים השושנה. ולעתיד יבוקש עוון ישראל ואיננו ולא צריכין כפרה כלל שהוא לשון קינוח, כי בהתגלות הפנימיות אין חטא. וכן בראש השנה אין להזכיר חטא ועוון כי כל ענין שופר דראש השנה הוא

להתעוררות שופר זה דלעתיד דלא שייך קיטרוג ועוון כלל.

וזהו ענין קול השופר שאינו יוצא מגרון האדם גוף הקול רק הבל לבד ואותו הבל מקשקש בשופר ומשמיע קול, כי גם קול הוא גינוי מה על כל פנים דרך כלל. וגם זה אינו מצד האדם רק מצד דבר אחר המקבלו דהוא העולם. אבל מצד האדם הוא רק ההבל לבד שאינו נרגש כלל בשום חוש בעולם הזה ומאן דנפח מתוכו נפח ומפנימיותו ובו קבוע כל פנימיות האדם. ועיקר המצוה הוא לשמוע קול זה, כי כל כוונותינו הוא לעורר על ידי זה אתערותא דלעילא.

הרי גם מי שמברך - מברך לשמוע. הוא משמיע, אבל המצוה היא לשמוע. מצד אחד מעוררים את השמיעה, לקבל את התורה והמצוות, לשמוע דברי ה', אבל מבאר לנו רבי צדוק שזה יותר מכך, המצוה היא לשמוע, כי כאן לא מדברים, אלא שומעים את ההבל. ואז יש חיבור. לדבר ממש - הרי צריך לב נקי, גם בעולם השפל. זה צריך להיות נקי וגם נראה נקי. ממילא מתחילים בשופר. בשופר אפתנו.

בימים הבאים עונה האדמו"ר עיניים קשים. חוקריו ניסו לסחוט ממנו מידע על פעילות יהודית, מחתרית, ולא בחלו באמצעים, ובכלל זה כליאה בצינוק. הוא סבל סבל מר, ורק בנס שרד מן העיניים האכזריים, אך בכל אותה עת היה פיו חתום. הוא לא הסגיר איש

רצה הרבי שופר לקיים את המצוה. רצה הרבי שופר גם להחזיר את אותו יהודי למקור.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אור החיים המבואר במתיקות ועריבות טוב התורה

אור החיים המבואר
מבית ספר תורה נאמנה בעיר אשדוד
על פי ספר חת"ם הדו"ס, ד"ר שאול אור - מאת ענין החיים
מאת החיים - מכתב מד"ר בשר רבי

אור החיים המשולב
הבית לשיעור נאמנה הביא לאור זהו וילקח מאת החיים
כאור שירד שיה סאננת כשת החיים צד החיים
| החיים | תורת חיים מכתב מד"ר בשר רבי

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

עוז והדר
חיים של תורה

ניצוב ועימוד: שוקי קטר

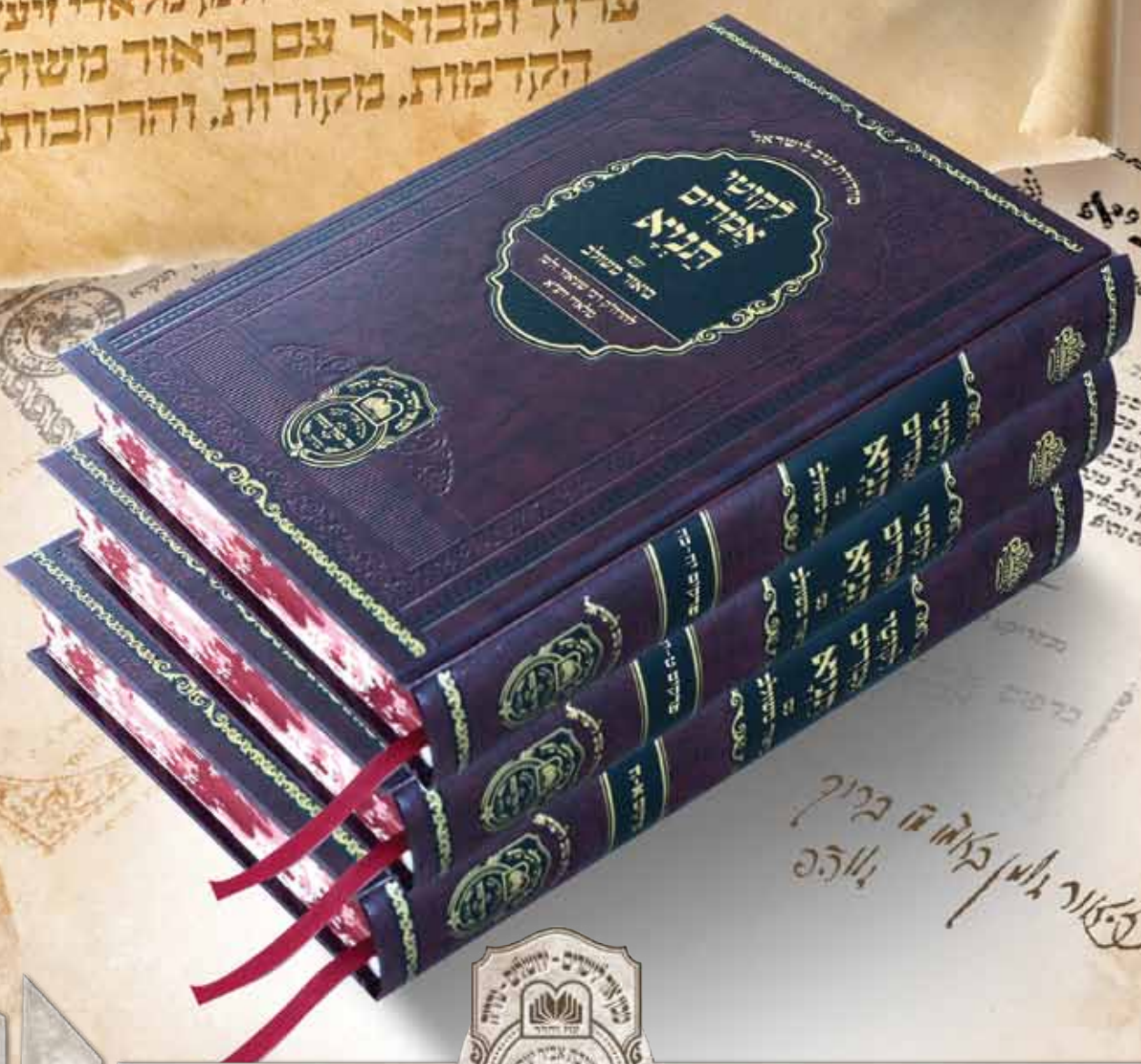
לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

יצא לאור חלק ג':

תניינא

ספרן של בינונים

להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
ערוך ומבואר עם ביאור משולב
הקדמות, מקורות, והרחבות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

ב"ד, גרין י"ג

האם צריך לסכן עצמו כדי להציל נפשות

סכנה למציל אינו מחויב, דחייו קודמים לחיי חבריו, ואפילו שאצלו זה ספק סכנה, ואצל חבריו זה ודאי סכנה, מכל מקום אינו מחויב בזה דספק נפשות ידידה דוחה סכנת ודאי דחבריה.

ו. אמנם כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ח ספ"ז] דדוקא בספק השקול אינו מחויב להציל, אך אם על פי רוב אין סכנה בדבר ורק במיעוט המקרים יש סכנה, אפילו שבדרך כלל אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב, מכל מקום אם חבריו בודאי סכנה ולמציל יש רוב שאין לו סכנה מותר לו להעדיף הצלת חבריו, ואפילו חובה על אדם להכניס עצמו למצוה זו של הצלה. וכן כתב בשו"ת אגודת אזוב בסוף הספר בהשמטות.

ג. בשו"ת ציץ אליעזר [ח"ט סי"ז] הביא בשם ספר חסידים דאם אדם טובע בנהר, והוא אדם כבד, אל יעזור לו לצאת, פן יטבע עמו.

ד. המהר"ם שיק בחיבורו על המצות [מצוה רלח], הוכיח דאין צריך להכניס עצמו לסכנה כדי להציל חבריו, מקל וחומר משבת [ששקול ככל התורה] מכל מקום נדחה מפני פיקוח נפש, כל שכן שלא דלא תעמוד על דם רעך שנדחה מחמת פיקוח נפש.

ה. אפילו בהצלת רבים אינו מחויב להציל כשנכנס על ידי זה לסכנת חיים, כנפסק בשו"ע [סי' שכת ס"ח], הרואה ספינה שיש בה ישראל המטרפת בים, מצוה לחלל שבת כדי להצילם, וכתב המשנה ברורה [שם], דאם יש

כונן הצלה כהן

אין לכהן להימנע מלהצטרף להצלה

מותר לו להיכנס לצורך זה, אמנם כשיסיים הכהן את הטיפול בחולה, או הבעל בעזרת אשתו, הזדרזו מיד ויצאו מהבית חולים. [הגר"מ סירוטה, ובספר הלכות הצלה פרק טו ע"פ החת"ס].

ד. כהן שבא להציל, ונראה לו לפי הסימנים שרגיל בהם שהחולה מת, יכול להתעכב כדי לבדוק את הסימנים, ואם לאחר הבדיקה רואה שהוא מת, צריך להמנע מלעשות החייאה, ויצא מיד מהבית. וכן ישראל שבא להציל בשבת, באופן כזה ימנע מחילול שבת בפעולת החייאה. אך אם אין הוא בקיא בסימני המיתה, הרי זה בגדר ספק פיקוח נפש, ומצוה על הכהן, או ישראל בשבת, לעשות החייאה, כדי להציל נפש בישראל. [ספר הצלה כהלכה סימן מב].

א. טומאת מת היא הטומאה היותר גדולה, ונקראת אבי אבות הטומאה, ומטמא לא רק במגע או משא, אלא גם באהל, ובזמן שהמת בבית כהן הנכנס לבית עובר בלאו ד"לנפש לא יטמא בעמיו".

ב. מן התורה אם סגרו את דלתות וחלונות החדר שבו מונח המת, מותר לכהן להיכנס לשאר חדרי הבית, ומדרבנן הטומאה יוצאת מהפתח שעומדים להוציא המת וסוף הטומאה לצאת משם, ונחשב כאילו הפתח פתוח ומעביר את הטומאה מחדר לחדר וכו'.

ג. כהן [רופא או כונן הצלה] מותר להיכנס לבית חולים עם חולה אפילו כשיש שלט שמת מונח שם, וכן באשת כהן יולדת אם נזקקת לעזרת הבעל

פרטוקול מד"א ודעת תורה

האם יהא מותר להמשיך בנסיעתו לבית חולים [כפרטוקול של מד"א], או שנתיר לו רק לחזור לביתו, כי לכונן מותר לחזור משום חולה לפנינו וכו', ומשום כבוד המת נניח על המת דבר מאכל ועל ידי זה יהא מותר לטלטלו לביתו ונכסו שם דרך כבוד.

ג. אמנם צריך לבדוק מה ההשלכות המעשיות לכונן מד"א שעובר על הכללים, ואולי מטעם "שלא להכשילן לעתיד" שהכוננים ימנעו ח"ו מיציאה למקרים דחופים משום שחוששים אם יקלעו לשאלות מעין אלו, אפשר למצוא מקום היתר לשמור את כללי הפרטוקול, בהגם דהיתר שלא תהא מכשילן לעתיד, הכריעו הפוסקים שמועיל רק לאיסורים מדרבנן, אך במקום שיש חשש ספק פיקוח נפש כנ"ל, אפשר שיש מקום להקל בעת צורך גדול לעמוד בכללי פרטוקול של מד"א אפילו בחששות איסורי תורה. ועדיין צ"ע. [ואולי אפשר לצרף כאן את תשובת המהר"ק, בנכרי המאיים על ישראל שיקצור שדהו, דאפשר שנחשב רק מלאכה שאינה צריכה לגופה שלהלכה איסורה רק מדרבנן, ובמקום צער והפסד גדול הוא קל יותר, שהרי המתנדבים שומרי תורה ומצוות עושים את הכללים מחמת הכרח. שמעתי ממחותני הגרא"ש שטיגליץ].

א. יש לעיין בכל אופן שהדעת תורה נוגד לכללים של מד"א, האם צריך לשנות מהכללים, או שלפי דעת תורה צריך דוקא לשמור על כללי מד"א כי הם כהיום הגוף המוסמך לרפואה, ועל ידי זה לא תצא מכשול ותקלה בפיקוח נפש כשחורגים מהנהלים, ועל כן בעת שנקלע כונן שומר תורה ומצוות בשבת לשאלה מעין זו, אפשר שעליו לקיים הכללים, כדלהלן.

ב. לפי פרטוקול מד"א, במוות עריסה צריך לפנות את התינוק לבית חולים, הגם שרוב המתנדבים אינם מוסמכים לקבוע מוות, וממילא אין להם את השאלה אם לקיים את הפרטוקול של מד"א בשבת, אך אצל פארמדיק נט"ן שמוסמך לכך תבוא השאלה, האם מותר לו להסיע את התינוק לבית חולים? ונראה, שאם התינוק נפטר לאחר חום גבוה או חשש זיהומי, מותר להסיעו לבית חולים כדי לבדוק אם אין לו חידק נגיפי מסוכן המצריך לפעמים חיסון או בידוד לכל המשפחה וצוות הרפואי, אך אם התינוק נפטר באופן אחר כך שאין לחשוש לזה, קשה להתיר לנהג יהודי להסיעו לבית חולים, ואפילו שבבית חולים ניתן למשפחה ליווי ותמיכה נפשית על ידי מומחים, עדיין צ"ע אם הוא סיבה להתיר חילול שבת בדאורייתא. כמו כן כל אמבולנס המסיע חולה בשבת לבית חולים והחולה מת בדרך,

כונני הצלה במעגל השנה

גלוקג'ל, יש בו חמץ, אך מכיון שצריך שיהיה מונח בתיק ההצלה, כדאי לייעד עבורו תא נפרד שיכולים לסוגרו, ולהניחו שם משך כל ימי חג הפסח, ויכתוב במכירת חמץ שמוכר את הגלוקג'ל שמונח בתא שייעד לכך בתיק ההצלה.

ג. יצא לפעולת הצלה בזמן שריפת חמץ

יצא לפעולת הצלה בזמן שריפת חמץ, וחושש שעד שיחזור יעבור הזמן, לכתחילה יבקש מבני ביתו שישרפו את החמץ, ויבטל את החמץ לפני שיעבור הזמן, ואם אין לו שליח, יבטל החמץ לפני שיעבור הזמן, וישרוף את החמץ כשיחזור מפעולת ההצלה.

א. לנקות את תיק ההצלה ולבדוק מחמץ

צריך לנקות את תיק ההצלה בערב פסח, ולבדוק מחמץ לביל בדיקת חמץ, כי במשך השנה לפעמים משתמש בתיק ההצלה בעת אכילת חמץ.

ב. תרופות המכילים חמץ גמור

א. כונן הצלה שיש בידו תרופות המכילים חמץ גמור, לצורך חולים שיש בהם סכנה, יניחם במקום שנמכר לנכרי, ויראה שיהיה סגור ומוצנע מידי אדם, ויכלנה במכירת חמץ, ובעת הצורך יכול להוציא את התרופות ללא רשות הנכרי. [מהגרש"ז אויערבאך, הו"ד בפ"ת או"ח סימן תסו ס"א].

ב. גילי לחולי סכרת [שנפל להם הסוכר], והם בסכנת חיים ממשית, בשם

מנורת
זהב
המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מלון יקירין והדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הֵתָא חֲזֵה־תָא

חֲזֵה־תָא דְאִזְרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

חגי תשרי - כנגד מחשבה דיבור ומעשה

וסוכות - הוא זמן להרבות בו בצדקה [חג הסוכות בזמן האסיף הוא זמן מתנות עניים (רש"י סוכה מז. ד"ה שיר). ובפרי עץ חיים כתב (חג הסוכות פ"ג): ערב סוכות יש להרבות בצדקה [וכו'] ויש לחלק הקופה לעניים. וראה בכיסא דוד להחיד"א (דרוש ז) שבעלי צדקה זוכים לחסות בצל השכינה כמו שכתוב (תהלים לו ח) 'מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון' (רות רבה ה ד), וכן ביציאת מצרים זכו לענני הכבוד כי קבלו עליהם לגמול חסדים, אם כן בחג הסוכות שאנו יושבים בסוכות זכר לענני הכבוד ראוי להרבות בצדקה כדי שזוכה לחסות בצלו [יתברך], ועל ידי עבודת הזמנים הללו זוכים לתשובה במחשבה ודיבור ומעשה. וכן חודש מרחשון הוא השלמה לעבודת התשובה של חודש תשרי, וזהו שנקרא חודש מרחשון 'בול', ראשי תיבות **ב'פיך ו'בלבבך לעשותו**, רמז להשלמת התשובה בין במחשבה בין בדיבור ובין במעשה.

סוף דבר יש לכל אחד לדעת כי הוא סך הכל אדם בשר ודם ולא הכל יכול להגיע למעשה ממש, אך על כך הם דברי הגמרא (ברכות ו.ו) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו יעזוב דרכיו הרעים, יבכה יתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ואז התשובה ביתר שלימות.

והיהודי הרוצה לחזור לבורא עומד לו כח גדול מלעילא, שהרי כלל גדול למדונו חז"ל (שבת קד). 'הבא לטהר מסייעין אותו'. וכתב החתם סופר (ראה ד"ה לשכנו) שיש בידינו הבטחה, אם ידרוש ויבקש את הקדושה בוודאי יבוא לזה. ודרש זה בפסוק (לעיל יב ה) 'לשכנו תדרשו ובראת שמה', שהוא על דרך מה שאמרו בגמרא 'הבא לטהר מסייעין אותו', שאם רק תדרוש לבוא 'לשכנו', תהיה בטוח 'שתבוא שמה', כי ישלח מקודש עזרך.

צלותין ובעותין].

יום כיפור - הוא הזמן המובחר לתשובה [כמו שכתב ברמב"ם (תשובה פ"ב ה"ז) יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. וכתב בשערי תשובה לרבנו יונה (שער ד אות יז): מה שנאמר (ויקרא טז ל) 'לפני ה' תטהרו' מצות עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכפורים, ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת, החיוב נוסף ביום הכפורים, והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים].

הנה נקבע הזמן לעבודת התשובה במועדי חודש תשרי [מדד את החדשים ולא מצא חדש נאה לסליחה ולכפרה כחודש] תשרי שבו נולדו אבות העולם, וכל העושה בו תשובה צדקתו מסייעתו (פסיקתא רבתי הוספה א פי"ג), בראש השנה ויום כיפור וסוכות, והם מיוחדים לעבודת התשובה כראוי.

ראש השנה - הוא יום מיוחד לתפילה [כדאיתא בזוהר (בהעלותך קמט.): ראש השנה דאיהו יומא דדינא, ומאריהון דלישנא בישא קיימין עלייהו דישאל, בעינן מלין

מִילְתָּא דְפִלְיָאָה

כפי מעשי האדם כן נוהגים עמו מן השמים

פִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הֵבו גְּדֹל לְאֱלֹקֵינוּ (לב, ג).

התנהגות ה' יתברך עם האדם תלויה כפי התנהגות עצמו, כמו שכתוב (תהלים קכא ה) 'ה' צלך' ואיתא **מהבעל שם טוב ע"ה** רמז שה' יתברך מתנהג כמו הצל של האדם, וכמו הצל הנוטה לכל צד שהאדם נוטה, כך כפי הנהגת האדם כך מתנהגים עמו מן השמים. והנה איברי האדם מכוונים כנגד מידות עליונות, וכמו שמובא ב'פתח אליהו' (תקו"ז הקדמה יז). 'חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא', נמצא שבפעולות האדם לחסד או לגבורה הוא מעורר השפעה כנגדו מן השמים, כפי פעולותיו בעולם הזה כך נוהגים עמו כמו הצל המתנועע לפי פעולות האדם. וכן כתב בשל"ה (תולדות אדם השער הגדול) בשם מדרש והזהיר: 'ה' צלך על יד ימינך', מהו 'ה' צלך', כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוכרות אף הוא נותן לך כך, אף הקדוש ברוך הוא צלך, כשם שאתה הווה עמו כך הוא הווה עמך עכ"ד.

וכל ההנהגה מן השמים תלויה ועומדת כפי התנהגות האדם ופעולותיו בעולם הזה, כי התחתונים נותנים ומעוררים כח בעליונים על דרך שנאמר (תהלים סח לה) 'תנו עוז לאלקים', וכן נרמז בפסוק (דברים לב ג) **הבו גודל לאלקינו**, שישאל במעשיהם הטובים מפרנסים לאביהם שבשמים, וחלילה להיפך, במעשים שאינם ראויים הרי מחלישים כביכול כח של מעלה, כמו שכתוב (שם פסוק יח) 'צור ילדך תשיל' לשון תשישות כח, ומכאן גודל הזהירות במעשינו להוסיף כח למעלה ולעורר כל מיני השפעות טובות כפי מעשינו.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

'תְרוּעָה' - מרמז כשאדם עושה כל שביכלתו עוזר לו הקב"ה

'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו', שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו', והקשה **בשם משמואל** (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיו' קודם ל'לבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתודה בפיו, וביארו שיסגור פה פה שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן לבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

מעלת המחשב לעשות מצוה אף שלא עשאה

וכבר אמרו צדיקים על דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', שכאשר אדם עושה מצוה כמעט ואי אפשר שלא יתערב בזה פניות ונמצא שהמצוה אינה בשלימות, אך אם נאנס ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה זה ביתר שלימות כי אין פניות במצוה. וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו ויעזוב דרכיו הרעים, ואז יבכה ויתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ותהיה התשובה ביתר שלימות.

וכפי שמסופר על הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג ע"ה שהזמינוהו להיות סנדק בברית מילה, לבסוף נאנס ולא יכל לבוא לברית, ראוהו התלמידים והנה רבם שרוי בשמחה עצומה, לתמיהתם השיב, בדברי הגמרא הנ"ל, אם הייתי עושה את המצוה, היה ודאי מתערב בזה אלו פניות, אך כאשר הכתוב מעלה עלי כאילו עשיתי, ודאי המצוה בשלימות.

העולם הבא. אמנם אין לנו השגה במה שהצליח לתקן ואת הניצוצות שהעלה ע"י תשובתו ולאִיזה מדריגות עצומות הגיע כדאיתא בספרי המקובלים, אך זאת נוכל ללמוד כל אחד ואחד מישראל שאף אם חטא והרשיע חלילה עד שנראה שאין לו אפשרות לחזור בתשובה, יתן ליבו לקחת לימוד מרבי אלעזר בן דורדיא, שכאשר ראה והבין שבשביל לתקן את העוונות החמורים שעבר, לא יספיקו כל ימי חייו, געה בבכיה נוראה עד שיצאה נשמתו.

וכן כתוב (ירמיה ח כג) 'מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה את חללי בת עמי', שהיא העצה לאדם שחללים הפיל במעשיו, שיתן ראשו מים ועיניו מקור דמעה, וה' יתברך ברחמי שרואה את צערו ודמעותיו ולפניו נגלו כל מצפוני הלב ורואה שמתחרט על מעשיו, אף שאין בכח האדם לתקן מעשיו בעצמו, משלים הקב"ה את תשובתו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ.). ולא עוד אלא גם ממתיק את הדין מעליו, שבכוח הדמעות לשבור כל מחיצה וגזירה שחלילה נגזרה על האדם כדברי הזוהר הקדוש (ויחי רכג.): כל בר נש דאושיד דמעין קמיה דקודשא בריך הוא, אף על גב דאתגזר עליה עונשא, יתקרע ולא יכיל ההוא עונשא לשלטאה ביה.

כח הפה גם כאשר הלב אטום וסתום

ואף כשהאדם מנסה לרחוץ את לבו ורואה שלבו אטום אל יפול לבו בקרבו, כי גלוי וידוע לפני רבון העולמים שרצוננו לעשות רצונו ולקיים כל מצוותיו חוקיו ומשפטיו, ולא להיכשל בשום נדנדוד חטא והרהור עוון במחשבה בדיבור ומעשה, וחפצים אנחנו להרגיש את ההרגשות הגדולות שאדם צריך להרגיש אחר שעושה חטא, אך מה נעשה ותוקף הגלות אוטם וסותם את ליבנו בחותם בתוך חותם, ופעמים שקשה להרגיש אפילו הרגשה קטנה, לא גנוחי ולא ליל. אך על זה אמר הנביא (הושע יד ג)

שיעור תרועה כשלב יבבות. **מר סבר גנוחי גנח ומר סבר ילולי יליל** (ראש השנה לג, ב).

אמרו בספרן של צדיקים על הפסוק (במדבר לא כג) 'כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר, וכו' וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים', ישנם דברים שיעברו ויחלפו באש, ויש דברים שהם בבחינת 'אשר לא יבוא באש' ועליהם נאמר 'תעבירו במים' שצריך להוריד דמעות כפלגי מים כדי לטהר נפשו לה'. שצריך האדם להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותו כדי לזכות להתקרב חזרה לאביו שבשמים.

אפשר לרמוז במה שאמרו בגמרא (ר"ה לג:) שתי דרכים לפרש 'תרועה' שנאמרה בתורה, או 'גנוחי גנח' או 'ילולי יליל', שצריכים לגייס את כל הכוחות, אם באש אם במים, אם בגניחה אם ביללה, וכשאדם עושה כל שביכלתו עוזר לו הקב"ה וזוכה שיתרצה עבד אל אדוניו.

וידוע שכל עולם הזה הוא משל, וכמו בעולם הזה אם בן מתחנן לאביו אפילו בדבר הקשה עליו, אולם אם הוא בבחינת 'תְרוּעָה' יְדַבֵּר רָשׁ' (משלי יח כג), אזי 'וְלִשׁוֹן רַפָּה תִשְׁפֹּר גְרָם' (שם כה טו) וכפי שכתב רש"י: 'ולשון רכה' בתפילה ובתחנונים, 'תשבר' את עצם קושי הגזרה. כן הדבר אצל אבינו שבשמים שאף מי שהתרחק וקשה דרכו לחזור בתשובה שלימה, אבל אם שופך את לבו ברחמים ותחנונים וצועק לבו אל ה', ע"י זה מתעוררים רחמים מרובים ועצומים ונפתחים כל השערים, ע"י התפלות צומות וזעקות.

תיקון החטאים בבכיה מעומק הלב

כן ראינו אצל רבי אלעזר בן דורדיא (ע"ז יז.), אף שעבר עבירות חמורות ביותר, אך כששמע שאינו יכול לחזור בתשובה, תפס את עצמו וצעק ובכה מקירות לבו, שמים וארץ בקשו עלי רחמים וכו', אמר אין הדבר תלו אלא בי, נתן ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו, יצאה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי

התפילה לבורא עולם מכל יהודי בכל מצב ובכל זמן

ובמדרש (ב"ר נג יד) הוסיפו, והביא רש"י את דבריהם: 'באשר הוא שם', אמר רבי סימון, קפצו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו, רבון העולמים, אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם, עכשיו מה הוא, צדיק או רשע, אמרו לו, צדיק, אמר להם, איני דן את האדם אלא בשעתו].

וממילא ידע כל אדם ויחזק בליבו אמונה זאת, וכפי שאמר הרה"ק רבי לוי **יצחק מברדיטשוב ע"ה בקדושת לוי** (ויחי ד"ה יהודה אתה) שיש לו לאדם להתחזק באמונה זו, שעל אף שהקדוש ברוך הוא נקרא 'הגדול, הגבור, והנורא', ו'לו דומיה תהילה' (עפ"י תהלים סה ב), אף על פי כן יקר בעיניו דבריהם של עמו ישראל ומגיע מהם תענוג לבורא יתברך, אפילו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה, ובוודאי אין הקדוש ברוך הוא מואס חס ושלום בשום תפילת עמו ישראל.

כידוע פירושו של הרה"ק ר' מרדכי מלעכוויטש ע"ה בפסוק (תהלים כט ח) 'יחיל ה' מדבר קדש', 'יחיל' מלשון מיחל ומצפה, 'מדבר קדש' מלשון דיבורי קודש, שהקדוש ברוך הוא כביכול ממתין ומצפה לדיבור קודש שיהודי מוציא מפיו (תורת אבות תורה ותפילה אות ז). ובתולדות יעקב יוסף (עקב מצוה והלכת בדרכיו) ביאר מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים סח יד) 'אם תשכבון בין שפתיים', שהקדוש ברוך הוא שומר ושוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומר בתורה ותפילה בדחילו ורחימו.

אברהם אבינו הכין דרך של התקרבות בכל מקום

והנה גם בזה כבר סלל אברהם אבינו ע"ה את הדרך בשבילנו בניו אחריו, שנדע כי בכל מקום ובכל עת יכול כל איש ישראל לעבוד את השם יתברך, כמו שנרמז בפסוק (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', שראה ממרחקים את הטענה הזאת שיש מקומות שבהם אין אפשרות לעבדו יתברך שמו, אלא ידע ש'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך' (להלן כ כא), והדבר אפשרי בכל מקום.

(פ"ג): ואפילו המבינים אי אפשר שיוכלו לכוין בכל עת שמתפללים, ולכן אנו אומרים בסוף הברכות האמצעיות 'שמע קולנו ה' אלקינו וכו', כי גם שלא כווננו כראוי בתפלתנו, שישמע קול תפלתנו, גם כי הקול הוא בלי כוונה. ובחתימה אנו אומרים 'כי אתה שומע תפלת כל פה', כלומר אפילו התפילה שהיא מן השפה ולחוץ, שאינה בכוונה, אתה שומע אותה על ידי רחמיך הרבים, כיון שאינם יודעים לכוין בה, כמו שכתוב 'שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו', כי מצד שהוא שומע קול התפלה גם בלי כוונה, עדיין כל בשר יבואו, אותם שהם קרובים לחומר מן הצורה והם מכונים לבשר, יבאו עדיין תפלתם.

והוסיף בזה אחי המהר"ל בספר החיים (סליחה ומחילה פ"ח) עוד רמז: וכן דוד המלך עליו השלום, לסוף מאה ארבעים וחמשה מזמורים, אמר, 'תהלת ה' ידבר פי', 'דיבור פי' לא נאמר, רק 'ידבר פי' וכו' הורה דוד שלא נתכוון בהם כוונה ראויה, וזה 'ידבר פי' כאילו לא היה כאן רק דיבור פה, הבאה מן השפה ולחוץ. ואף על פי כן הוא 'שומע תפלת כל פה' אלא שאין כל כך שכר לפעולתו. וזהו שנאמר 'ונצעק אל ה' וגו' וישמע קולנו', להגיד שאף על גב שתפלתנו אינו רק צעקת קול בעלמא, בערבוב, שזה מקדים וזה מאחר, אפילו הכי לא ימאס תפלת הרבים במקום שיש אסיפת עשרה שנקראו עדה עכ"ד.

באשר הוא שם

וכן מפורש בתורה הקדושה אצל ישמעאל (בראשית כא יז) 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם', ובגמרא (ר"ה טז): פירשו שהאדם נידון לפי מעשיו באותה שעה ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות.

[כה איתא שם בגמרא: ואמר רבי יצחק, אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנאמר 'כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם'.

'וַיִּשְׁמַע אֱלֹקִים אֶת קוֹל הַנְּעָר וַיִּקְרָא מִלְאָךְ אֱלֹקִים אֶל הַגֵּר מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה לָּךְ הַגֵּר אֵל תִּירָאִי כִּי שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנְּעָר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם (קריאת היום - בראשית כא, יז).

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספרו זרע קודש (ד"ה ואתחנן הב'): **ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר**, שלא אמר באיזה עת דיבר שעליה אמר **בעת ההיא**, ללמדנו שבכל עת ועת יתפלל האדם לפי העת ההיא שנמצא עומד בה, יהיה העת איזה עת שרק יהיה, עכ"ל. ותמיד בכל עת ובכל שעה יכול כל יהודי להתפלל לבוראו גם אם אין זה הזמן שמרגיש קרבה והתעוררות בעבודתו, וגם אם אין מוחו פנוי מכל וכל.

עובד ה' אין לו להמתין להתעוררות עליונה ורוח ממרום

כענין זה מובא בשם המגיד **מקוזני ע"ה** (ראה באר משה ויחי ד"ה נפתלי) לבאר הפסוק (קהלת יא ד) 'שומר רוח לא יזרע, ורואה בעבים לא יקצור', כלומר השומר ומחכה עד שיערה עליו רוח ממרום והתעוררות העליון להתפלל ולעבדו יתברך שמו, איש כזה לא יזרע זריעה בעבודת השם לעולם, ואילו 'רואה בעבים' היינו מי שרואה להתפלל ולעבוד את השם אף כשהוא נמצא בעביות וכאילו עב הענן סך בעדו שאין מוחו בהיר כל כך, ואף על פי כן מתחזק ועובד עבודתו, 'לא יקצור', זה האיש לא יקצר לעולם בעבודת הבורא ברוך הוא.

ה' יתברך שומע תפילת כל פה - אף מיהודי הפשוט ביותר

כדבר הזה ממש נמצא גם בבחינת נפש, שאין איש מבני ישראל שאינו מסוגל להתפלל ולעבוד את השם יתברך, ובכל מדרגה שהוא - הקב"ה שומע בקשותיו, כמו שאומרים בתפילת שמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים', שאף אם התפילה היתה בבחינת 'פה', דהיינו מן השפה ולחוץ ובלי כוונה, אף על פי כן הוא יתברך שומע ומקבל צעקתו.

כמו שכתב המבי"ט בספרו **בית אלקים**

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים

וכבר העיד הנאמן רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר כאמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות היי המחבר

היום של החרוץ

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחוקה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה היינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

שאלת כל צרכי בתפילה

היה לו חולה מבקש עליו רחמים בברכת רפאנו; היה צריך פרנסה, מבקש עליה בברכת השנים. ובשומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו, שהיא כוללת כל הבקשות.

וגדולה מזו מצאנו במג"א בס"י קט"א בס"א בשם הוזה"ק שבברכת שומע תפלה יש לו התוודות על עונותיו ולבקש על מזונותיו ואפילו הוא עשיר. והיינו לא רק כשיש לו צורך וחסרון באיזה דבר אלא בקביעו יתפלל על מזונותיו בברכה זו.

איברא, שהמשנה ברורה בס"י קכ"ח הביא את דברי החיי אדם בכלל כד סעיף י"ט שאעפ"י שפסק בשו"ע שברכה זו כוללת הכל ויתפלל בה מה שירצה מ"מ נכון יותר לקבוע תפילות הצריכות לו קודם יהיו לרצון כדי שאם יצטרך לענות על קדיש או קדושה או ברכו יאמר תיכף יהיו לרצון ויוכל לענות קדושה או ברכו. ולדבריהם עולה שיותר טוב ונכון לקבוע תפילותיו באלוקי נצור מבברכת שמע קולנו.

אלא שיש לדון בדבריהם בתרתי:

א. חדא, בעצם יסוד דבריו שחידש החיי אדם שכדי שיוכל לענות קדושה או ברכו יש לו לקבוע בקשותיו באלוקי נצור, ולא בשמע קולנו. ויש לדון בזה מדוע באמת יקצר תפילותיו משום עניינת דבר שבקדושה, ומהו המקור לדין זה, וביותר שהוא נגד דינא דגמרא שבשומע תפלה יש לו לשאול כל בקשותיו ולא חש כלל למה שיפסיד אחר כך. והנה מצאנו כי האי גוונא במשנה ברורה בס"י רס"ח סעיף ז בביאור הלכה שהביא משמיהם הדפרי מגדים שיש לו לאדם למהר בתפילתו כדי שיוכל לומר ויכלו עם הציבור. אולם בחו"א סי' ל"ח סעיף י' כתב שכל אמירת ויכלו אחרי התפילה אינה אלא הידור מצוה בעלמא ואינה חשובה לדחות עבור זה מעלת 'המאריך בתפלתו', שמבואר בדברי חז"ל שיש מעלה מסוימת במי שמאריך בתפילתו ואין להפסיד מעלה זו בשביל הידור מצוה של חזרת אמירת ויכלו. ומבואר החו"א סי' ל"ח דאין לו למהר בתפילתו בשביל אמירת דבר שבקדושה אחר כך, איברא דיש לדחות שכל דבריו אמורים רק לגבי אמירת ויכלו שהוא רק הידור מצוה ולא כלפי קדיש קדושה וברכו שהוא מתקנת חז"ל.

המשך בעמ"ב

ימי הרחמים והסליחות תשפ"ד לפ"ק

לכבוד הרב הגאון המפורסם, על ישראל הדרתו, כבוד שם תורתו, מורנו רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א ריש מתיבתא עוז והדר, אב"ד בית דין לשכת הפוסקים בעיה"ת בית שמש יצ"ו.

אחדשה"ט באה"ר

הנני להציע למעכ"ת הרמה, את אשר נתעוררתי לברר בדברים הנוגעים לעניינים העומדים ברומם של עולם, והיא ענין התפילה כמו שאמרו חז"ל.

ויסוד הדברים הם דבריו הנפלאים של הרבי ר' יהונתן זיע"א ביערות דבש ח"א דרוש א' לגבי ברכת שומע תפלה, שכתב בלשונו הוזהב: "בברכת שמע קולנו וכו', בו שיש כל מגומותיו לה' להתפלל על כל צרכי אפילו דבר קטן או גדול, לא יבצר דבר מה שלא יתפלל בו לה', אם צריך לעשות שידוך עם עצמו או בניו ובנותיו, יתפלל לה'. לסחורה יתפלל לה', שיצליחו ויוליכו בדרך הישר.

כללו של דבר, אין דבר מה שרצונו לעשות בו ביום, מה שלא יתפלל לה' להצליחו ולהוליכו בדרך הישר ונכון, ואצ"ל אם יש לו ח"ו איזה צרה בתוך ביתו, שצריך להתפלל, וכן אם יש לו איזה שמחה, שיתפלל שלא יחסא בשמחה ולא יקרהו עון שלא תהיה ח"ו שמחה שאחריה תוגה.

ועל כל ענין מה שעוסק, יתפלל בלשונו, ואף כי לשונו לשון עלג ואינו יכול להתפלל בלשון עברי כראוי, הוא חביב לפני הקדוש ברוך הוא כאילו הרבה להתפלל בלשון רחבה שפה ברורה ונעימה וצחה".

ויסוד דבריו הקדושים הוא המבואר במסכת עבודה זרה ח. 'אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה שואל אדם צרכיו בשומע תפלה'. וכן פסק בשולחן ערוך או"ח סי' סימן קטן סעיף א: "אם רצה להוסיף בכל ברכה מהאמצעית, מעין הברכה, מוסיף. כיצד,

הלכה למעשה

משולחן מורנו הרב שליט"א

שלם חובות לפני ראש השנה

בעמדנו לפני ימי הדין, רציני לדעת האם יש ענין לפרוע חובות שאני חייב לאנשים מכל מיני סוגי חובות, לפני ראש השנה, אציין שלא מדובר בחובות שהנושאים תובעים שאפרע אותם כעת:

תשובת מורנו הרב שליט"א:

כאשר החוב מוסכם על הצדדים עד לתאריך מסוים, אין עניין לפרוע מקודם, שהרי זה מקובל על שני הצדדים. כאשר אדם חייב ולא מחזיר במועד הפירעון או נוהג שלא בהסכמת המלוה, בוודאי שלפני יום הכיפורים עליו לחפש להחזיר או לסכם עם בעל חובו את העניין, וכמו שכתב המשנה ברורה (סימן תר"א סק"א).¹ ובספר יוסף אומץ כתב (סימן תתקפ"א): ראינו חרדים לדבר השם שמדקדקים לפרוע כל מה שחייבים לחבריהם קודם יום הכיפורים, אפילו אם לא תבעו

1 זה לשונו: ואם יש לחבירו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם יודיעו אף על פי שחבירו לא ידע מזה כלל, ועל כל פנים יסדר לפני הרב ומ"ץ הענין בשלימות ובאמת בלא שקר ולשאלו האין להתנהג. כללו של דבר כל דבר שבממון לא יסמוך על הוראתו כי היצה"ר יש לו התירים הרבה [חיי אדם].

2 כאמור, כאשר החוב מוסכם לזמן פירעון, אין צריך לפרוע קודם הזמן. כאשר יש חשש שחבירו מקפיד עליו בשל כך שלא פרע בזמנו, יש לראות להחזיר, כי יש בזה סו"ק גול שמטקטק בראש כ"ב.

3 ראה בפתחי תשובה (יורה דעה סימן טע"א סק"א) בנידון ספר תורה שנמצא בו טעות והתערב, שבתשובת חתם סופר

אותם מעולם, כדי שלא ימצא המקטרג אחריהם מאומו.²

התערבו מזוזות שעברו הגהה עם מזוזה שלא

נבדקה

לקראת חגי תשרי הבעל"ט אנו מתעדתים להיכנס לדירתנו החדשה והמרווחת שזכינו לקנות בגורל שעשו למשפרי דיוור כפריקט גדול בבית שמש. רכשתי עשר מזוזות מהודרות וליתר הידור שלחתי את כולן לבדיקה ממוחשבת, בני שיחי לקח את חבילת המזוזות מהבודק והניחן במגירת שולחני. למזוזות היה מצורף פתק ובו נאמר שכולן נבדקו ונמצאו כשרות בתכלית הידור. דא עקא שהאישור התייחס לתשע מזוזות בלבד. לאחר שבדקתי היטב מתברר שכנראה מזוזה אחת נשארה במגירה ולא נשלחה לבדיקה. כדי לבדוק אותה, אצטרך לשלוח שוב את כל המזוזות לבדיקה, האם עלי לעשות עם כל ההוצאה גדולה הכרוכה בכך:

תשובת מורנו הרב שליט"א:

אם חייב בדיקה מצד הדין, וכן אם נמצא באחת המזוזות טעות והתערבה עם מזוזות אחרות, הרי זה ספק דאורייתא וכל שאפשר לברורי מבררין ואין סומכים על רוב וחזקה,

(ס"ו) והכי נמי ספר תורה זה שנמצא בו הטעות, נהי דלא אמרינן זה שאבד כו' מ"מ שוב אין אנו דנין עליו ונימא גם הטעות הראשון היה בזה הספר ושירי אחריו.

4 על דרך מה שכתב בשולחן ערוך (אור"ח סימן לב סכ"א) זה לשונו: כל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב ככוונה בדקוק פעמים ושלוש, ויחזור ויקראנה קודם שיתגנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה. ע"כ. וראה פתחי תשובה יו"ד סוף סימן ק', שבספק דרבנן אזלינן לקולא גם היכא דאיכא לברורי. יש להוסיף לדון מצד דבר שיש לו מתירין, שאין זה דבר שיש לו מתירין כיון שצריך לתקן ואינו מותר מעצמו, מאידך, בדבר מצוה כתוב שצריך לתקן, ואם צריך, אזי יתכן שהוא בכלל דבר שיש לו

וגם הוא דבר שבמנין ואינו בטל.³ אך כל זה הוא כאשר בוודאי נמצא טעות, כמו כן, באופן שמעולם לא נבדקו, וממילא לא הוחזקו בכשרות. אך כאשר נכתב כהלכה,⁴ ובפרט באופן שכבר היה מוגה בעבר, רק כעת רוצה לבדוק את המזוזות להידור, אם כן, מאחר שלא נתברר שיש כאן פסול, שוב אין כאן וודאי איסור לפנינו, וממילא יש להקל. אמנם מצד 'כל היכא דאיכא לברורי מבררין', ראוי להחמיר גם בזה, אך שאין בזה חיוב גמור.

טבילת חוב לפני הגעלתו

ההלכה היא שכלי שצריך גם הגעלה וגם טבילה, כגון קדירת מתכת שקנו מגוי, קודם יש להגעיל ואחר כך לטבול (יו"ד קכ"א ס"ב). אם הקדיתו טבילה ואח"כ הגעילו, האם יש עניין לחזור ולטבול.

תשובת מורנו הרב שליט"א:

הכרעת הפוסקים שבכלים חדשים אין צורך לטבול שוב, משום שסיבת ההגעלה היא מפני חשש שומן והיא חומרא.⁵ בזמננו שמושחים את הכלים בשומן סינטטי, אף שעדיין נהגו להגעיל, בוודאי יש להקל בזה שהטביל לפני הגעלה.

מתירין, ראה יו"ד סימן קכ"א סק"ב).

5 בשולחן ערוך (שם) לגבי קונה כלים ישנים מגוי, מביא שתי דעות אם צריך להטביל לאחר ההגעלה, והדעה הראשונה סוברת שהגעלה איננה קשורה לטבילה, וכן דעת רוב הפוסקים (פ"ח), כי טעם הטבילה היא להוציא טמטומא לטהרה ואין לה שייכות לבלעיות. והנה בזמננו יש אומרים שכלל אין צריך להגעיל כלים חדשים, משום שהשומן שמושחים בו את הכלים הוא סינטטי מחומרי נפט וכדומה, (כי לא שווה להם מפה סיבות לעשות שומן מהחיה). והגם שבמקומותינו נהגו עדיין להגעיל, אבל בוודאי שיש יותר צדדים להקל בהם כיום.

אולם יעוין בספר אורחות רבינו (ח"א עמ' ס"ח) שהביא בשם החזון איש, וזה לשונו: "תמה מרן [החזון איש] על מה שכתב המ"ב בסימן רס"ח סעיף ז בביאור הלכה שלא יאריך באמירת ויכולו כדי שלא יפסיד קדיש, אדרבה יותר טוב להאריך בתפילה ובמאריך בתפילתו צריך למהר כדי לענות קדיש, אדרבה יותר טוב להאריך בתפילה בכוונה". הרי בא ללמד על אמירת ויכולו ונמצא למד על כל המאריך בתפילתו שאין לו לקצר עבור עניית קדיש או קדושה. ובאמת שאף המשנה ברורה עצמו בביאור הלכה בס"ק קט הסתפק בזה אם יש לו לאדם לקצר בתפילתו כדי לענות קדושה עיי"ש.

ב. עוד יש לעיין בדבריו, שהרי מדינא דגמרא מותר לשאול כל בקשותיו בשומע תפלה, ובודאי עדיף לקבוע בקשותיו בשמונה עשרה שאז הוא עומד לפני המלך, מלהתפלל בקשותיו באלוקי נצור שאז הוא כנפטר מלפני המלך, שהרי למנהגינו אומרים יהיו לרצון קודם בקשת תחנונים, וכי משום קדיש וקדושה יפסיד מעלה זו. [ועל החיי אדם עצמו אולי לא קשה קושיא זו שהרי המעיין בלשונו יראה שכתב בהדיא שיקבע בקשותיו קודם יהיו לרצון כדי שיוכל לענות קדושה אחרי שיאמר יהיו לרצון, והיינו דנקט כפשוטו דברי הרמ"א שנהגו שאומרים תחנונים אחרי שמו"ע קודם יהיו לרצון, אלא שמכיון שיש דעות שאין להפסיק קודם יהיו לרצון נקט החיי אדם שיאמר יהיו לרצון קודם לכן אולם למעשה נמצא שאומר הבקשות בתוך השמו"ע, וגם בזה יש לדון אולי אחרי שמו"ע ברכות כבר סליק תפלה וכמו שכתבו הראשונים, וצ"ת].

סוף דבר דברי המשנה ברורה בשם החיי אדם צריכים תלמוד, שהבגמרא מפורש שהמקום לבקשת צרכיו הוא בשומע תפלה, ולא חשו לשמא יפסיד קדושה או ברכו, ובודאי עדיפא בקשת צרכיו בתוך שמו"ע, מבקשת צרכיו באלוקי נצור שהוא כאחרי גמר התפילה.

וביותר, שהרי בקשת צרכיו הוא מעלה עליונה שבתפילה ובפרט לשיטת הפוסקים שתפילה כשיש לו צורך הוא דאורייתא. וכן מבואר בלשונו של היערות דבש שיש עליו חיוב לבקש כל מה שיצטרך באותו יום, הן בסחורה, הן בפרנסה והן בכל דבר, ולא מסתבר שחיוב זה ייעשה אחרי גמר תפילת שמונה עשרה.

ובפרט לפי דבריו של היערות דבש שבהוספת בקשת צרכיו הרי: "תפלה זו ודאי בכונה, ולא יהיה פיו ולשונו מדבר ולבו בל עמו, כמדבר בהרגל וכמצות אנשים מלומדה, כי אם מתפלל בכל יום דבר חדש מה שצריך לו באותו זמן ועת, וגם מסדר תפלתו בפיו אם כן לזה צריך כונה ודאי ואי אפשר להתפלל בלי כונה מיוחדת, וא"כ יוצא ידי תפלה גמורה, כי זהו העיקר, התפלה הבאה ממעמקי הלב, דכתיב [תהילים קלא, א] ממעמקים קראתיך, היינו מעמקי הלב". ומה מאוד החמירו חז"ל בכוונת התפילה והיא מעכב גדול הלכות תפילה ובודאי שתפלה בכוונה עדיפא על פני עניית קדיש וקדושה.

וה' יאיר עינינו בתורתנו ונוכה לעמוד לפניו ולהתפלל בשפיכת הלב בכוונה ראויה ויתקבלו תפילתו לרחמים ולרצון.

ויאל לאנדא

תשובת מורנו הרב שליט"א:

כבוד ידידינו הנכבד שמו מפארים בכל קצוות תבל לשם לתהילה ולתפארת

הנגיד המרום רבי יואל לאנדא שליט"א

הנני להשיבו בדבר שאלתו:

בשומע תפילה יכול לשאול כל צרכיו, וגם נכון וראוי הדבר כן כמו שהבאתם מהיערות דבש ועוד, אבל אין נגרע בעדו אם ישאל גם אחרי י"ח בתפילת אלוקי נצור, וא"כ למה יפסיד קדיש או קדושה שהם מעיקר התפילה, ולא דמי לויכולו כדבריהם בשאלה. ואף אם נגרע, כי מעלה עליונה דוקא בשומע תפילה וכדלהלן, אכתי ראוי לו להפסיד מעלה זו כדי להספיק עניית אמן לקדיש.

ומה שתמה שאחר י"ח נחשב כנפטר מלפני המלך, הרי אם טעה בתפילה קודם שאמר יהיו לרצון השני, עדיין יכול לחזור למקום שטעה ואין צריך לחזור לראש, נמצא שאינו כנפטר לפני המלך, ולא יידך גיסא אי יש גם מעלה במה שהוא מבקש צרכיו אחר שאמר דברי שבח והודאה להקב"ה בג' ברכות אחרונות.

והגם כי חז"ל אמרו שמותר לשאול צרכיו בשומע תפילה, וגם הארכתם להוכיח שיש בזה מעלה עליונה, אכתי יש לומר שביחיד בודאי עדיף לבקש צרכיו בתוך הברכות גופא, משום מעלה עליונה כנ"ל, אך עכ"ז אינו מעלה כל כך עד שפסיד בגלל כן קדיש או קדושה.

האמנם שאם היה מפסיד לגמרי מלבקש צרכיו, על זה פשוט שלא היה צריך להפסיק בתפילתו בגלל מצוה אחרת, אבל הלא כאן איירי שיכול להספיק שניהם, וממילא זה עדיף על הבקשה בשומע תפילה. וביותר לפי מה שפסק בשו"ע (סימן קט ס"ב) בשם יש מי שאומר ששמוסיף בברכה לצורך יחיד, לא יאריך, וכתב על זה במשנ"ב (סק"ב) דאפילו בברכת שומע תפילה, וכ"ש בשאר ברכות. אבל לאחר תפלה אפילו קודם יהיו לרצון מותר להאריך בכל גווני. וראה שם בשעה"צ (סק"ט) שציינו לביאור הגר"א (סק"א), ושם מבואר שאחר שמו"ע עדיין הוא כתפילה אריכתא, ולכן ככה"ג בודאי עדיף לבקש באלוקי נצור. ולפי"ז לא כתב החזו"א דבריו אלא כלי ויכולו, אך בתפילת יחיד עדיף לבקש בסוף כדי שלא יפסיד קדיש או קדושה.

אמנם ממה שהביא מספר אורחות רבינו (ח"א עמ' ס"ח) בשם החזון איש, בעניין

אריכות באמירת ויכולו כדי שלא יפסיד קדיש, דאטו מי שמתפלל בכוונה ומאריך בתפילתו צריך למהר כדי לענות קדיש, אדרבה יותר טוב להאריך בתפילה בכוונה. בזה לכאורה נראה שהחזו"א חולק על המשנה ברורה. ברם יתכן לומר שאע"פ שאמירת ויכולו אינה כתפילת שמונה עשרה, מכל מקום אין זה דומה למבקש בקשותיו וצרכיו, כיון שהוא מסדר התפילה, וכל שהוא מאריך בסדר התפילה מחמת הכוונה הנכונה בדברים שהוא אומר, בזה אין אומרים לו לאדם לקצר בדבריו ולמהר בכוונתו כדי להספיק לענות לקדיש. אולם להוסיף בבקשות, באופן שיכול להוסיף גם לאחר מכן, שאין זה קיצור בסדר התפילה, נראה דלכו"ע עדיף טפי לבקש אחר י"ח באלוקי נצור, וגם הביאור הלכה (סימן ק"ט ד"ה הנכנס) שציינו איירי במי שמאריך בתפילתו, היינו שמתפלל לאיטו ומאריך בכוונה, אך אין האריכות בגלל צרכיו ובקשותיו הפרטיות, שבוזה תליא מילתא כנ"ל אם יכול להספיק על ידי שיאמרם באלוקי נצור.

והנה במה שציינו לדברי היערות דבש, יש להוסיף בזה מאמר נפלא על הפסוק (בראשית יד כב - כג): 'ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ. אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשיתי את אברם', ובתרגום אונקלוס: ואמר אברם למלכא דסדום ארימית ידי בצלו קדם ה' קדם אל עלאה דקניניה שמיא וארעא, וצריך להבין: מה הוא זה שהוסיף אונקלוס בתרגומו 'ארימית ידי בצלו', שאברהם אבינו הרים ידו בתפילה, כי מה עניין תפילה לכאן. עוד יש להבין בסדר הפסוק, שנאמר 'אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך', ולכאורה היה ראוי יותר לומר: 'אם אקח מכל אשר לך מחוט ועד שרוך נעל'.

אלא פירש הרה"ק רבי שלמה מקשאנוב זיע"א, תלמידו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, שאברהם אבינו אמר למלך סדום, שעל כל דבר שהוא צריך - הוא מתפלל לקב"ה ומבקש שייתן לו, ואפילו אם הוא צריך דבר מועט, כמו חוט ושרוך נעל, הרי הוא מתפלל לקב"ה וכך הוא אינו נזקק לאחרים, וזהו שתרגם אונקלוס 'הרימותי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ - בתפילה - אם מחוט ועד שרוך נעל', ואם כן, 'ואם אקח מכל אשר לך', אינו נזקק לאחרים ואין לי צורך ליקח מנך כלום (נכדו בספר 'מחשבות משה').

אמנם אעפ"כ, וביותר בעמדנו בימים אלו שקודם יומא דצלותא, ראוי לידע ולשנן דבריו המפורסמים של רבינו הקדוש הבני יששכר זיע"א (מאמר חודש תשרי מאמר ב - יום הכסא) שכתב יסוד גדול בעניין בבקשת צרכיו לפניו יתברך ז"ל: במדרש (דברים רבה פ"ב יא) אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שיבקש עליהם רחמים מיד ענה אותם אמר לו הקדוש ברוך הוא משה חייך בכל שעה שיקראו אותי אני אענה אותם דכתיב כה' אלקינו בכל קראנו אליו (דברים יד ז). הדקדוקים רבו (עיי' בספר בינה לעתים), א. הרי משה ביקש כשלא יהיה מי שיבקש עליהם רחמים אל על פי כן יענה אותם הקדוש ברוך הוא, וה' יתברך השיבו כשיקראו אותי אני אענה ובזולת קריאה לא. ב. מהו הלשון הזה שאמר משה מיד ענה אותם. ג. למה אמר ה' יתברך אני אענה אותם תיבת אני מיותר.

ונראה לי על פי מה שקבלנו כשהאדם מתיירא להתפלל מחמת שחושש פן בבואו להתפלל יבואו המקטרגים לקטרג על תפלתו אם ראוי זה האיש שתקובל תפלתו, וח"ו על ידי זה יבוקר פנקסו, אזי יותר טוב לספר שבחו של מקום בנידון המצטרך, דהיינו אם יצטרך להתפלל על רפואה לא יתפלל דרך תפלה תיכף רק ישבח דרך שבח להבורא עולם שהוא רופא חולים, ובמחשבתו יכוין להמשיך רפואה להנרצה, והבורא עולם היודע תעלומות לב [משא"כ המלאכים] הנה הוא יעשה בקשתו, והטעם הוא, כיון דמזכיר שבח הבורא שהוא פועל הישועה הזאת, מי הוא שיקטרג על הדבר הזה, הנה כל המלאכים מסכימים והקב"ה עושה כפי מחשבתו של המשבח להמשיך הישועה להנרצה.

ולדעתי זהו שתקנו חז"ל (למדוהו מן המקרא) לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה ואחר כך יתפלל (ברכות לב), דכיון שמסדר שבחו של מקום, למשל כשמשבח את הבורא שהוא רופא חולים, הנה כל המלאכים עונים אמן ומסכימים לשבח הלזה, הנה הגם כשאחר כך יבא המבקש לבקש ברחמים על הרפואה כמו פיו, שוב לא יקטרגו המלאכים דהוה ח"ו כנוגע בכבוד המלך ובשבחו כאשר ירצו ח"ו למנוע הרפואה אשר זה כרגע שבחוהו שהוא רופא חולים, והנה להיות ה' יתברך יודע אשר שוב לא יקטרגו המלאכים גם בעת הבקשה הנה הוא יתברך שמו עונהו גם בטרם יקרא בתפלה ובקשה רק עונהו מקודם ובטרם יקרא היינו בעת סידור השבח. וזהו שביקש משה, רבוננו של עולם, כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שמבקש עליהם רחמים, דהיינו שאין מי ראוי לבקש עליהם רחמים שלא יתיירא מן המקטרגים, מיד ענה אותם, היינו מיד בסידור השבח קודם התפלה. [ובזה ידוקדק נמי לשון ענה אותם, דקשה במקום שאין קריאה לא תצדק ענייה, אבל היא קריאה נעלמת בסידור השבח. וזהו שהשיב לו ה' יתברך, בכל שעה שיקראו אותי, היינו אותי בלבד, היינו בעת סיפור השבח קודם הבקשה, וכונת המספר בשבח גם כן במחשבה על המבוקש, וזה אינו מכיר בקריאה הזאת רק הבורא יתברך שמו, אני אענה אותם, כי אני הוא היודע תעלומות שהנרצה הוא למסדר השבח להיותם נעזרים בדבר המצטרך להם, והבן. עכ"ל.

יידו מקורו המברכו כתיביה וחתומה טובה, ויה"ר שיתקבלו התפילות לפני שומע תפילה.

המנהג הנכון בנפילת אפיים

בשעת תפילת שחרית, הוריד שמעון את ראשו על יד ימינו בעת נפילת אפיים כנהוג, לאחר שסיים לומר את כל הפסוקים של תפילה זו, זקף ראשו, והנה בא כנגדו ידידו צבי, ומרמז לו כי לא טוב עשה. לאחר התפילה הזרז שמעון לחקור מפיו של צבי כדי לדעת 'מה פשעי ומה חטאתי', והוא בתגובה גער בו ואמר, 'האינך יודע כיצד יש לנהוג בנפילת אפיים? הרי חובה היא להטות גם את הראש וגם את הגוף?!' שמעון שכבר עומד בשנות העמידה תמה, האם אכן צדקו דברי צבי בתוכחתו, כי מעולם לא שמע על דבר זה, והוא נהג רק להטות את ראשו על יד ימין, וכמי שמדקדק בדבר הלכה, הוא שואל לדעת האם אכן דברי המוכיח נכונים:

תשובה: בשולחן ערוך (סימן קלא סעיף א) איתא: כשנפול על פניו, נהגו להטות על צד שמאל. וכתב במשנה ברורה (סק"ד), לפי שמצינו כשאדם מתפלל שכינה מימינו, שנאמר "ה' צלך על יד יד ימינך", ונמצא כשהוא מוטה על שמאלו פניו כלפי שכינה. ואם היה מוטה על יד ימינו היה להיפך, ולא יתכן לעבד להיות אחורי פניו כלפי אדוניו. עד כאן דבריו. וכתב הרמ"א: ויש אומרים דיש להטות על צד ימין. וביאר המשנה ברורה (סק"ה), כי השכינה נגד האדם, ונמצא שמאל השכינה כנגד ימינו. וכשהוא מטה על ימינו והשכינה כנגדו, יכוין [לפסוק] "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". עכ"ל.

והנה, מנהג העולם, שאינם מקפידים, רובם על כל פנים, להטות את הראש ואת הגוף, וסבורים שדי בזה שנופלים על יד ימין, ואין צורך להטות גם את הגוף לצד ימין, וכמו שנהג השואל, אך זה ברור שטעות בידם, ולא עשו כהלכה.

ונבאר את הדברים: בביאור הלכה (סי' קלא"א ד"ה להטות) כתב לבאר מה מקור מנהגנו - להטות בנפילת אפיים - שזה נובע מן המנהג הישן שנהגו בדורות הקדמונים, שהיו נוהגים ליפול על פניהם ארצה (דרך קידה), ומשום כך, היו מוכרחים - מדינא - להטות על אחד הצדדים, שלא יראה כמשתחוה לאבן משכית שזה איסור דאורייתא ופסוק מפורש בתורה לאיסור ["ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה" (ויקרא כו א)] (ראה שם סעיף ח' ובנו"כ באריכות), ולפיכך גם אנו - למרות שלא נוהגים ליפול על הפנים ממש - נוהגים להטות בשעת נפילת אפיים. עד כאן דבריו הצריכים לענייננו. ומכאן נראה שהמנהג הוא להטות את הראש ואת הגוף (שהרי כתב המ"ב שמנהג זה הוא חלק מנהג הקדמונים ליפול לגמרי על הרצפה).

והגאון רבי שמואל דוד גרוס שליט"א (הו"ד בלקט הלכה ח"ג עמ' טו), הביא ראייה נוספת לזה מדברי רבינו ה"שיבולי הלקט", מגדולי הראשונים, שהובאו בבית יוסף כאן, שכתב בשם רב האי גאון, שהנפול על פניו צריך שיטה לשמאלו, משום שהסיבת שמאל שמה הסיבה (פסחים קח.), שהיא הסיבת בני חורין ומלכים, הלכך באותו הצד שנראה כבן מלך ואיש חורין, צריך להיכנע לפני המקום. עכ"ל. ומדבריו אלו, מוכח גם כן שצריך להטות גם את הגוף ולא רק את הראש, שהרי בהסיבה מטים את הגוף ולא רק את הראש.

ועל פי זה, מובן היטב מה שכתב המשנה ברורה (סק"ד ה"ל) בביאור שיטת המחבר, שאם מטה על ימינו נחשב כאילו אחורי פניו כלפי אדוניו, דכיון שמטה את ראשו וגם את גופו לצד ימינו, נמצא שאחוריו כלפי אדוניו. וכן ממה שכתב בביאור דעת הרמ"א (סק"ה וכו"ל), שהטעם שצריך להטות לימינו הוא משום "שמאלו תחת לראשי", מוכח כדברינו שמה גם את הגוף ולא רק את הראש.

העולה לדינא:

בשעת נפילת אפיים, יש להטות גם את הראש וגם את הגוף לצד ימין, כהכרעת הרמ"א.

על פסגת הרי האלפים ישבו בני משפחת א. וסעדו את ליבם בלחמניה טריה ממולאת בפסטרמה בשרית משובחת לפתע אחד הילדים, שהינו אלרגי לחלב, קיבל התקף אלרגיה. לאחר בירורים מקיפים מה גרם לו להתקף, הוברר שהמאפיה בה קנו את הלחמניה, נשכרת מידי שנה ליהודי רוב המקום נותן הכשר, והאופה הגוי מתוך הרגל הניח בטעות בתוך הבצק אבקת חלב לצורך הוספת טעם ומרקם.

ובמקרה זה התעוררו מספר גידונים: א. האם יש בזה חשש חלב עכו"ם. ב. האם האבקת חלב נחשבת לדבר הנותן טעם ואם כן אינו בטל. ג. אם לא נחשב לדבר הנותן טעם יצטרכו שישים נגד האבקה או נגד החלב שממנו נוצר האבקה. ד. האם נחשב לפת הנילוש עם חלב והיה אסור למכור את שאר הלחמניות במאפיה.

תשובה:

א. בנידון חשש חלב עכו"ם: באגרות משה (י"ד ח"א סימן מז) כתב שמפעל שיש בו פיקוח ממשלתי שלא לערבב חלב בהמה טמאה, הרי זה נחשב כעדות, וניתן לסמוך על זה, ואף אם הקנס שקונסין על מי שעובר על הוראה זו הינו סכום פטוט, מאחר שדרך הוא שבגלי המפעלים חוששים להסתבך עם רשויות החוק [ובאנציקלופדיה לכשרות המזון מביא שבאיחוד האירופי יש פיקוח ממשלתי על המפעלים, ואם כן בנידון דידן אפשר לסמוך ע"ז דתו ליכא חשש חלב עכו"ם].

ב. בנידון מילתא דעביד לטעמא: מדברי הט"ז (סימן צח ס"ק יא) משמע שיש ב' גדרים ב'מילתא דעבידא לטעמא': א. דבר הנותן טעם ידידיה, וכגון מלח ותבלינים חריפים (כפלפל שחור וכיו"ב), ב. דבר הנותן טעם בכללות, וכגון שומן וכיוצא בזה, שנותן לתבשיל טעם כללי [וכדוגמא בימינו שנותנים ביצים או שמן וסוכר בעוגה ומיני מאפים, ואמנם בשעת האכילה אין מרגישים את טעם הביצים והשמן, אף שלא ספק הם נותנים בו טעם חזק]. אמנם מה שאינו בכלל נתינת טעם, אינו נחשב כמילתא דעביד לטעמא, ע"ש.

ולפי זה בנידון דידן, מאחר שהאבקת חלב אינה נותנת טעם, לא טעם ידידיה ולא טעם כללי, רק מייצבת את המרקם, נמצא שאינה בכלל מילתא דעבידא לטעמא, ובטל.

ג. אחר שנתבאר דאבקת החלב אינו בכלל מילתא דעביד לטעמא, ובטל, יש לדון בכמה מתבטל. דהנה אבקת חלב המשמש למאכל בני אדם [ובכלל זה כל מזון תינוקות, שוקולד חלב, גלידות וכיו"ב], נוצרת על ידי שפיכת חלב על כמין 'פלטה' המחוררת בחורים קטנים, ובמהלך יציקת החלב מסתובבת הפלטה במהירות, ועל ידי כך צנטריפוגלי טיפות החלב ניתנים במעין 'ערפל' אל תוך סילון אוויר חם בגובה עד 60-70 מע"צ, המאדה את הנזול ומייבש את החלב וע"י כך נהפך החלב לאבקה, ובכדי שהחלב לא יאבד את החלבונים נזהרים שלא להוסיף בו טעם.

ומעתה יש לדון במקום שאבקת החלב מתבטלת, האם בעינין שישים כנגד האבקה בלבד, או שישים כנגד הכמות שממנה יוצרה האבקה. ועל דרך משל, אם כף אבקת חלב נוצרת מכוס של חלב, האם בעינין שישים כנגד כוס החלב או שמספיק שישים כנגד כף האבקה. ובמנחת יצחק (חלק יא סימן ט) כתב דבכה"ג בעינין שישים כנגד כמות החלב שממנה נוצר האבקה ולא כנגד האבקה עצמה, מאחר שבאבקה מתומצצת כל טעם החלב. וכתב דכן הוכרע ב'מושב' מיוחד שקיים בד"ץ העדה החרדית בנידון תרכ"ז ענבים, אמנם שבט הקהתי (ח"ד י"ד סי' קצ"ה) כתב ששאל את הגר"ש אלישיב בענין זה, והשיב לו דבעינין שישים כנגד האבקה בלבד.

ד. בנידון פת הנילוש בחלב: הנה בנידון דידן שכבר נאפתה הפת, מותר להמשיך למכור את הלחמניות, מאחר שבדאי יש שישים בבצק כנגד האבקה [ואף לדעות הסוברים דבעינין שישים כנגד כל כמות החלב שממנה יצרו את האבקה, מ"מ הוברר שכמות האבקה מאד מזערית]. אלא דיש לדון מכאן ולהבא אם יש לאסור לנהוג כך מאחר דהוי כביטול איסור לכתחילה, או דלמא מאחר שבשעה שנותן את אבקת החלב בלחמניה עדיין לא חל האיסור א"כ ליכא כאן ביטול איסור לכתחילה, דהא הוי נתינת היתר בהיתר.

והנה בפרי מגדים (סימן צז מש"ז סק"א) כתב דאסור לערב חלב במים על מנת לאכלם בבשר. אמנם יש לומר דהני מילי התם שמערבם על מנת לאכלם אח"כ בבשר וכמ"כ בפרמ"ג להדיא, וא"כ נחשב כביטול איסור, אבל בנידון דידן שהוא מערבב היתר בהיתר שלא ע"מ לאכלו בבשר, א"כ אין זה בכלל ביטול איסור, אף שאח"כ יבוא לאכול הלחמניה אף עם בשר.

וכן כתב ברמ"א (סימן צט ס"ו) שמותר ליתן מים בבשר אף שבמים יש חלב שנתערב בו מאחר שנתבטל בהיתר, והוסיף שם בפרמ"ג שבבשר מצטרף למים לשישים לבטל את החלב, אלא דמכל מקום אסור לכתחילה ליתן חלב במים כל שדעתו לאכלו בבשר, ע"ש.

העולה לדינא:

א. אבקת חלב אינה נחשבת כחלב עכו"ם באופן שיש פיקוח ממשלתי. ומכל מקום כתב באגרות משה שבעל נפש יחמיר על עצמו ואין זה נחשב 'והרא'.

ב. אבקת חלב אינה נחשבת כ'מילתא דעבידא לטעמא', ובטלה בשישים.

ג. נחלקו הפוסקים אם בעינין שישים כנגד האבקה או כנגד החלב שממנה יוצרה האבקה, ודעת הגר"ש אלישיב שמספיק שישים כנגד האבקה.

ד. לחמניה שנותנים בה אבקת חלב, אינה נחשבת כפת שנילושה בחלב, מאחר שהאבקה בטלה בשישים. ואף לכתחילה מותר לעשות כן, כיון שאין אופים את הלחמניה עם האבקת חלב על מנת לאכלה עם בשר.

הלוח היומי

מתוך הספר: הלוח היומי בהוצאת מכון אור לישראל עוז והדר

תקס"ט: רבי יצחק אברהם אבלי ב"ר דב בעריש - אב"ד פינטשוב, בעל 'כתר כהונה'.

תרכ"ג: רבי יחיאל מיכל ב"ר שמואל שמעלקא מרגליות - אב"ד מעזיבוז, {מזיבוז בית החיים החדש - אוקריינע}

תרמ"ז: רבי מאיר לייבוש ב"ר יחיאל מיכל - המלבי"ם. תרע"ד: רבי רפאל יעקב דוד ב"ר זאב ווילובסקי - מסלוצק - בעל 'היריד ב'ד'. {צפת - ארץ ישראל}

תרצ"ב: רבי יצחק מאיר מקופיטשניץ ב"ר אברהם יהושע השל ממעזיבוז, {ווינען - עסטרייך}

תשנ"ב: רבי עזריאל יהודה ב"ר יעקב לעבאוויטש - אב"ד ווינען, בעל 'עזר מיהודה'.

ב' תשרי - יום ב' דראש השנה

ימי עולם:

ג' תט"ו: ראשי האבות נאספים אל עזרא הסופר להשכיל על דברי התורה, ומצאו כתוב כי ישבו בסוכות בחג {נחמיה ח ג'}. תקנ"ט: רבי אברהם יקותיאל זלמן {רבי זלמן פרלס} ב"ר מאיר הכהן רפפורט מברוד.

תקפ"ה: רבי אברהם ב"ר יצחק חריף {מסמבור} - אב"ד גלינא ואולינאב, בעל 'תולדות אברהם', 'זרע יצחק'. {אולינאב}

תרכ"ג: רבי משה ב"ר שאול כהן - מחכמי גרבה - בעל 'פני משה'.

תרל"א: רבי ברוך מרדכי ב"ר שלמה חיים פרלוב מקוידנוב. תרפ"ב: רבי ישראל ב"ר אשר פרלוב מסטאלין - הינוקא. {פראנקפורט - דייטשלאנד}

תש"א: רבי סלמאן ב"ר יוסף אליהו - רב שכונת הבוכרים - בעל 'כרם שלמה'. {הר הזיתים - ירושלים}

תש"ב: רבי דוד הכהן ב"ר עקיבא רפפורט - בעל 'מקדש דוד'.

ג' תשרי - צום גדליה

ימי עולם:

ג' ש"מ: נ"ב יום אחר חורבן ביהמ"ק הראשון נהרג גדליה בן אחיקם {לרד"ק וראב"ע {זכריה ח יח}} נפטר בראש השנה, וקבעו את התענית ביום זה מפאת החג, {וראה עוד ר"ה יח: נדרים יב. שבעות כ. או"ז ה"ל ר"ה}.

ה' תמ"ג: רבי אברהם אבלי ב"ר חיים גומבינר - בעל 'מגן אברהם', 'זית רענן', 'שמן ששון'. {קאליש - פולין}

תר"ח: רבי יצחק אריה זעקיל ב"ר מתתיהו - הבעל שם ממיכלשטאט.

תרכ"א: רבי ישראל ב"ר גדליה ליפשיץ - בעל 'תפארת ישראל'.

תרמ"ז: רבי יצחק דוד ב"ר משה מלעלוב. {הר הזיתים - ירושלים}

תרנ"א: רבי נתן ב"ר חיים מילר - אב"ד סעטשין, בעל 'אבני חשן'.

תרנ"ח: רבי רחמים שאלתיאל יעקב ב"ר חיים מאיר ניניו - בעל 'חן וכבוד', 'שמש ומגן'.

תרע"ז: רבי אורי ב"ר צבי הירש לנדמן - אב"ד פדולאי, בעל 'אור יצהר', 'משוש אבות על בנים'.

תרפ"ט: רבי נפתלי ב"ר משה טרופ - ראש ישיבת ראדין, בעל 'חידושי הגרנ"ט'. {ראדין - בעלארוס}

תרצ"ז: רבי שמעון נתן נטע ב"ר דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב. {הר הזיתים - ירושלים}

תש"ג: רבי אהרן יחיאל ב"ר ירחמיאל משה הופשטיין מקוונ'ניץ. {זשעליחאו - פולין}

תש"ז: רבי חזקיהו יוסף ב"ר חיים אריה מיסקובסקי מקריניקי. {הר הזיתים - ירושלים}

תשי"ז: רבי אפרים זלכה ב"ר משה הכהן - ממקובלי ירושלים. {הר הזיתים - ירושלים}

תשנ"ה: רבי אלחנן משה ב"ר ברוך קונשטאט - ראש ישיבת קול תורה, בעל 'אור אלחנן'.

תשע"ב: רבי גדליה ב"ר אברהם אייזמן - משגיח ישיבת קול תורה, בעל 'גידולי מוסר'. {הר המנוחות - ירושלים}

כ"ט אלול

סדר היום:

'שתי כתפות חזרות יהיה לו אל שני קצותיו וחובר'. כתב בכוננת הארז"ל שיש לכונן הפסוק הזה בערב ראש השנה, שהוא טוב לזכירה. ילקוט אוהב ישראל פרשת תצוה, עיי"ש בביאור הכוונה בזה.

ימי עולם:

ג' של"ב: מות נביא השקר חנניה בן עוזר אשר שיבר את המוטות מעל צוואר רמיהו בהינבאו לשלום ולנצחון יהודה תוך שנתיים ימים ועל השבת גלות יכניה וכלי המקדש {ירמיהו כח יז, וברשי"ש}.

ג' של"ד: תמו עשרים ואחד ימי שימוש דוביאל שר הפרסים תחת גבריאל.

ג' תכ"ח: נשלמה חומת ירושלים בימי נחמיה {נחמיה ו}.

ה' תי"ד: רבי מאיר ב"ר אליקים געץ - אב"ד פילא ור"מ בפונא.

תפ"א: רבי שלמה ב"ר יוסף אמארייליו מסלוניקי - בעל 'כרם שלמה', 'פני שלמה'. {סאלוניקי - גריכענלאנד}

תצ"ג: רבי נפתלי הירץ ב"ר אריה לייב צינץ - אב"ד פינטשוב. תקל"ז: רבי צבי הירש ב"ר יהודה לייב יאללעס.

תקס"ב: רבי חיים ניסים רפאל ב"ר אליהו מוצרי - רב בסלוניקי, בעל 'באר מים חיים'.

תקס"ז: רבי יששכר ב"ר שלמה זלמן - בעל 'צוף דבש' - אחיו של הגר"א².

תרכ"ו: בכור נסים יעקב מזרחי - רב באיזמיר, בעל 'ברוך מבנים'. {איזמיר}

תרע"ז: רבי אליעזר חיים ב"ר אברהם דייטש - אב"ד באניהאד, בעל 'תבואות השדה', 'צמח השדה', דודאי השדה, ועוד.

תשע"א: רבי מנשה ב"ר אליעזר קליין {הקטן} בעל 'המשנה הלכות'. {צפת - ארץ ישראל}

א' תשרי - יום א' דראש השנה

סדר היום:

נהגו לבכות ולהוריד דמעות בתפילות ראש השנה ויום הכפורים, אף כשהם חלים בשבת. ומי שאין בכיה נופלת עליו בימים אלה, אין נשמתו הגונה ושלימה. וכשנופלת על האדם בכיה רבה בתפלתו בימים אלו, סימן הוא שבאותה שעה נעשה עמו דין למעלה². והבוכה בתפלתו, כוכבים ומזלות בוכים עמו, ותפלתו נשמעת³. ורחמנא לבא בעי - לב נשבר, והכל לפי מה שהוא אדם, וכל לבבות דורש ה', ובלבד שיכוין לבו לשמים⁵.

ימי עולם:

ב' רל"ו: יציאת יוסף הצדיק מבית האסורים. ב' תמ"ט: בטלה עבודת פרך מאבותינו במצרים.

- פטירת שמואל הנביא בן אלקנה וחנה. ג' מ"ט: 'ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה וכו', והבטיחה שתחבוק בן {מלכים ב' פרק ד, זוהר ח"ב מד}.

ג' שצ"ב: בו החלו עולי גולה להעלות עולות 'היכל ה' לא יוסד' {עזרא ג}.

ג' תט"ז: עפרה הסופר מברך ברכת התורה בשם המפורש, וקורא בספר התורה מן האור עד מחצית היום' באזני קהל העולים עמו מן הגולה, ומסיים בדברי הרגעה לעם הבוכה 'היום קדוש וכו' אל תתאבלו ואל תבכו, כי חדות ה' היא מעוזכם' {נחמיה ח א-ב}.

ד' תרמ"ז: הפייטן רבי שפטיה בן אמיתי - בעל פזמון הסליחה 'ישראל נושע בה' תשועת עולמים'.

ד' תשע"ב: רבי אמנון ממגנצא - נהרג על קידוש השם בעת אמירת פיוטו 'נתנה תוקף'.

ה' שי"ד: שרפו בעוה"ל את התלמוד ברומי.

תק"ך: רבי יהודה ב"ר יצחק עייאש - רבה של אלג'יר, בעל 'בית יהודה', 'מטה יהודה', 'לחם יהודה' ועוד. {הר הזיתים - ירושלים}

כ"ו אלול

ימי עולם:

תקס"ה: רבי אליהו ב"ר יוסף הצרפתי - רב ודיין בפאס, בעל 'אליהו זוטא', 'אדרת אליהו', 'נער בוכה', ועוד. {פאס - מרוקו} תקע"ז: רבי צבי הירש ב"ר פנחס {הפלאה} הלוי הורוביץ - בעל 'מחנה לוי', 'לחמי תודה', 'חומר בקודש'. {פרנקפורט דמיין} תר"ו: רבי יחיאל מיכל ב"ר שמואל קיצע - אב"ד פרעשבורג, בעל 'שלמי נדבה'.

תרל"ט: רבי שמואל אבא ב"ר זליג - אדמו"ר מזיכלין, בעל 'להב אש'. {זיכלין - פולין}

תרנ"ז: רבי אהרן ב"ר ברוך מרדכי פערלאו - אדמו"ר מקוידנוב. {קוידנוב - בעלארוס}

תרס"ז: רבי עמרם ב"ר יצחק יעקב בלום - אב"ד באופאלה, בעל 'שורת בית שערים'.

כ"ז אלול

סדר היום:

שלושה ימים לפני ראש השנה: השליח צבור והתוקע צריכים להפריש את עצמם שלושה ימים לפני ראש השנה מכל דבר המביא לידי טומאה. ויש להם ללמוד את הכוונות והתפילות והתקיעות. ואם לא באו בסוד ה' יש להם ללמוד את פירושי התפילות והפיוטים, והלכות תפילות והתקיעות, וגם בספרי מוסר המעוררים את לב האדם, ויירא מפחד ה' ומהדר גאונו בקומו למשפט את הארץ¹. ~ ויש הנוהגים להתענות בשלושה ימים אלו קודם ראש השנה.

ימי עולם:

שע"ז: גירוש יהודי פרנקפורט. תפ"ו: רבי יצחק ב"ר יעקב חיות - אב"ד סקאליא, בעל 'זרע יצחק'.

תק"ס: רבי נתן ב"ר יעקב הכהן אדלער מפפד"מ - רבו של החתם סופר, בעל 'תורת אמת', 'משנת רבי נתן'. {פראנקפורט - דייטשלאנד}

'בין הבדים' איכא בינייהו

כאשר הגאון רבי נתן אדלר זצוק"ל מפרנקפורט דמיין רבו של הגאון רבי משה סופר ז"ע 'החתם סופר', היה עדיין ילד קטן כבר שית שנין, כבר אז היה לפלא בעיני כל רואיו בשכלו הצח והחריף, ואף בגאונותו העצומה שלא כדרך הטבע.

פעם אחת קרא הילד בבית הכנסת את פרק 'איהו מקומן של זבחים' בקול רם, וכי אז, גער בו בן תורה אחד לאמור: "אם אתה אכן מבין היטב את מה ששנית, אולי תוכל לומר לי מה ההבדל בין פר יום הכיפורים לפרים הנשרפים?" נענה לו הילד מיד והשיב לו ברוב חכמתו: "בין הבדים" איכא בינייהו...

{שיחת חולין של ת"ח}

תקצ"ג: רבי יעקב אריה מקוואלי ב"ר מרדכי מנעסכ"ז. {טיוקט}

תרט"ו: רבי שלום ב"ר אלעזר רוקח, - 'השר שלום' מבעלזא, בעל 'מדבר קדש', 'לקט אמרי קדש'. {בעלאז - אוקריינע}

תרמ"ט: רבי משה נתן נטע ב"ר אשר אנשיל הלוי יונגרייז - בעל 'תורת משה נתן'.

תש"א: רבי דניאל ב"ר משה גרשון מובשוביץ מקעלם.

כ"ח אלול

ימי עולם:

של"ו: רבי סעדיה - חותן מוה"ר חיים ויטאל. תצ"ו: רבי רפאל טריויש - בעל 'צח ואדם'.

תר"ו: רבי משה ב"ר הלל ריבלין - אב"ד ו"מ" שקאלוב, בעל 'בית מדרש'.

תרי"ז: רבי נתן ב"ר מאיר פריידער - אב"ד טשארא, בעל 'צמח השדה'.

1 מטה אפרים {ספי ספ"ח}, ועיין גם בשל"ה הק' {פס' 2 יש אומרים: ט' אלול}.

2 מטה אפרים {ספי ספ"ח}, ועיין גם בשל"ה הק' {פס' 2 יש אומרים: ט' אלול}.

3 האר"י ז"ל {שער הכוונות ד, א}, מטה אפרים {ספי ספ"ח}.

4 הגהות אלפסי {על המרדכי, ברכות פ"ד}.

5 ווי עמודים, חובא באלף המגן {שם ס"ק מד}.

טיגון ציפס בשמן בשרי האם צריכים שש שעות

שאלה זו שכחה הרבה בישיבות שמשתמשים עם מכשירי טיגון עמוק תעשייתיים, שדורשים המון שמן ולכן כשהם יכולים להשתמש עם השמן לשימוש חוזר יעדיפו לעשות כן, ולכן בימים שמביאים שניצל בארוחת צהרים ישתמשו בשמן גם לארוחת ערב, כגון לטיגון ציפס וכדומה. והנה רבים שרוצים להמשיך בלילה ללימוד כמה שעות ואינם רוצים להתבשר מסתפקים האם מותר להם לשנות קפה וכן לאכול שאר מאכלים חלביים לאחר אכילת הציפס או שמוטל עליו לחכות שש שעות לאחר אכילתם.

תשובה: הדבר ברור שהשמן ספוג מבליעות של בשר ואם יכניסו לתוכו גבינה המאכל והשמן אסורים [כשאין ששים] והחתיכה נעשית נבילה, אך אין אנו דנים כלל האם מותר לאכול ולבשל עם חלב ביחד, הנידון שלנו אינו אלא לגבי המתנת שש שעות אחרי אכילת הציפס.

הנה בשו"ע (סימן פט ס"ו) מתיר המחבר לאכול גבינה לאחר תבשיל של בשר לאחר נטילת ידיו אך ברמ"א כתב שנהגו עכשיו להחמיר שלא לאכול גבינה אחר תבשיל בשר כמו אחר בשר עצמו ואין לשנות ולפרוץ גדר. עוד הוסיף הרמ"א, מיהו אם אין בשר בתבשיל רק שנתבשל בקדירה של בשר מותר לאכול אחריו גבינה. הש"ך מבאר חידושו של הרמ"א, דאתא לאשמועינן שמוותר לאכול גבינה אחר כך אפילו נתבשל בקדרה שלא הודחה יפה דהוי קצת ממשות של איסור דבכה"ג אסור לאכול עם גבינה כמבואר לשם ושרי חב"א, ובפתחי תשובה (סק"ו ב) דנראה שמוותר אפילו אם אין ששים בתבשיל נגד הבשר אשר בתוכו, ובהסבר הדבר הוא דכשטבל בשישים יתכן שמוותר לאוכלו גם עם הגבינה עצמו. והטעם שהקילו ובטעם הדבר כתב המגילת ספר, דבאמת לא שייכא הטעמים של המתנה [בשר בין שינוי ועולה טעם הבשר] בתבשיל אלא שהחמירו משום לא פלוג, וא"כ לא נאסור אלא אם כן הניח בכוונה לתוך המאכל ומשום לא פלוג משא"כ אם לא הדיח טוב ובשא בכוונה יש שם בשר בכה"ג לא גזרו על אף שאין ששים לבטלה.

עוד חידש הפתחי תשובה (שם) שאם אכל תבשיל שהושם בו מעט שומן בכוונה, שמוותר לאכול אחריו גבינה לפי הרמ"א דנחשב כקדירה שהונח בו בשר ולא כתביש של בשר, אך בדין זה חלק עליו היד יהודה (פירוש הארוך סק"ה) דאף להש"ך אינו מותר אלא בתביש שנתבשל בקדירה שלא הודח יפה כיון דאין כוונתו כלל לאכול בשר, וכיוון שאין כוונתו לזה לא גזרו משא"כ להכניס שומן ע"מ לאוכלו יחשב כבשר ממש ואסור לאכול אחריו גבינה עד שש שעות.

ובעיקר דינו של הש"ך שמועיל גם כשאין ששים עיין ביד יהודה הנ"ל שחולק על יסודו זו ואוסר כל זמן שאין ששים, אך כתב דלגבי דין זה של תבשיל של בשר שתלוי במחלוקת אפשר להקל ע"י טעימת ישראל, ואם יהודי טעם את המאכל שאין ששים לבטלו ולא ירגיש בו טעם בשר מותר לאכול אחריו גבינה.

ולפי"ז יוצא לנו לדינא דאם לא הניח בכוונה בשר לסיר ע"מ לאוכלו, וגם אינו מרגיש טעם הבשר, מותר לאכול אחריו גבינה.

והנה בשמן שטיגנו בו שניצל על אף שהניח לתוכו שניצל בכוונה, עכ"ז לגבי המאכל שבא אחריו כמו הציפס וכדו' לא הגיע הבשר למטרה כלל, ואינו אלא כסיר שלא הודח שיש שם בשר [על אף שכשעשה את הבשר הניח שם לתחילה, אך עכשיו עומד שם בשי שום מטרה], ולפי"ז במקרה שאינו מרגיש כלל טעם בשר בציפס מותר לשנות קפה אחרי זה. וראיתי בעלון שהביא כן בגשה הגריש"א אך לא ביאור הטעם ושבעו אחרי זה היה מכתבים למערכת לרוב היתכן שאפשר להתיר כזה דבר אחרי שהרמ"א החמיר בתבשיל של בשר, אך אחרי ליבון הסוגיא הפסקא אמת ויצ"ב.

העולה לדינא:

מאכל פרווה שטיגנו בשמן שטוגן בו בשר ולא מרגישים בהמאכל טעם הבשר מותר לאכול גבינה אחריו.

בלילה השני של ראש השנה, הבחינו בני הבית שהמיחם המיועד לשתית קפה גם למחרת ביו"ט התרוקן כמעט כולו, ויש צורך למלאותו מחדש. ביו"ט כמובן מותר לבשל, אך דא עקא שמיחם רגיל רק שומר על החום ולא מרתיח את המים, ע"כ החליטו להרתיח מים בכלי נפרד, ואז לשפכם למיחם. אחד מבני הבית לקח סיר בשרי נקי מהארון, הרתיח בו מים, ואז העביר את המים הרתוחים ושפכם ישירות למיחם, להשקות צמאי חסדך בקפה לפני תפילת השחר. אך הבעיה היא שהסיר הוא בשרי, ויש בו בליעות של בשר שכתעו עברו למיחם, ועתידות להתערבב בחלב.

תשובה: יש לדון על הכנת הקפה עצמו, על המיחם, ועל הכוסות זכוכית החלביות, ועל הכפית ברזל שערבבו בה את הקפה.

הנה לעניין שתית הקפה, אם בישלו בכלי זה בשר בתוך כ"ד שעות מחימום המים, הבשר נתן טעם ראשון בקדירה, ואח"כ כשהמים קיבלו את הטעם, הוא חלש יותר ונקרא נ"ט בר נ"ט שלשו"ע שאחינו הספרדים נוהגים לפיו הוא מותר לגמרי בלי פקפוק בדיעבד לאחר בישול המים ואפילו שעדיין לא הכין את הקפה בפועל ושם בהם חלב. ובשו"ת יביע אומר מהרב עובדיה יוסף (ח"ט י"ד ס"ד) סמך למעשה שלדעת השו"ע נ"ט בר נ"ט מותר גם לכתחילה, וממילא לאחינו הספרדים אפשר לחמם את המים הנ"ל גם לכתחילה.

אך לשיטת הרמ"א, גם נ"ט בר נ"ט אסור לכתחילה, וממילא יהיה אסור לערב מים אלו בחלב אח"כ, אא"כ כבר הכין את הקפה ועירב חלב במים אלו יהיה מותר (דאינו קרא דיעבד עצם חימום המים, לרמ"א, ואעפ"י שמים אלו מיועדים בביור לשימוש לערבוב בחלב בקפה, כמנח מדברי הש"ך (צ"ו ד)).

ולשיטת המהרש"ל שמחמיר יותר במאכל שנצלה בכלי בשרי, ומים אלו נחשבים צליה כיוון שקיבלו טעם ישירות מהכלי שלא ע"י דבר ביניהם, יהיה אסור גם אם כבר הכין את הקפה ועירב בו חלב. ואם כי הש"ך החמיר כמותו וכן הרבה פוסקים, עכ"פ יש למיקל על מי לסמוך, ובפרט אם הקדירה היתה בשרית רק מבשר עוף שהוא דרבנן.

ואין לומר שבשפיכת המים למיחם שכבר יש בו מים כשרים קמא קמא בטיל חד בתרי דזהו אמרינן רק אם נודע בינתיים האיסור, וכאן לא שייך שהרי שופך הכל יחד.

ודין המיחם לעניין שימוש עתידי במים אחרים ואפילו מייד, הוא כדן ג' נ"ט שמוותר, דהיינו שהמיחם קיבל טעם שלישי מהבשר (בשר לסיר, סיר למים, מים למיחם) ועדיין הוא היתר כלומר שעדיין לא עירבו בו חלב. והוא הכין את הקפה ונתן בו חלב, מותר גם לרמ"א. אך עדיין מהמים הנ"ל, שהכוסות מבחינת המים הם בדיוק כמו המיחם, ששניהם קיבלו רק טעם של ג' נ"ט ומותרים, וכ"ש לעניין כפיות שעירבבו בהם את הקפה הנ"ל.

אך אם לא בישלו בכלי הבשרי בשר תוך כ"ד שעות, טעם הבשר הבלוע בו התקלקל ונפגם (ואז יש לנו ב' קולות, נ"ט בר נ"ט ונתן טעם לפגם, שהגם שבכ"א לחוד מחמירין בשניהם יחד מקילין), ובדיעבד שבישל את המים אפילו שעדיין לא הכין את הקפה ונתן בו חלב, מותר גם לרמ"א. אך עדיין יהיה אסור לחמם לכתחילה את המים על מנת להכין מהם קפה. אך בשעת הדחק בנידו"ד יש להקל גם לכתחילה (וי"א שזה רק כשאין לו ממי לשאול קדירה חלבית).

וצ"ע להקל אם עבר לילה מעת בישול הבשר בכלי - ולצדף השיטות שלילה הוא כמו שעבר מעת לעת, ובנוסף, שבישול/חימום בו מאכל פרווה בין בישול הבשר לבישול המים, שמקליש את הטעם, ובצירוף עם זה היה בשר עוף שמדרבנן (ולא בשר בקר שמדאורייתא), והרי לשיטת המחבר זה מותר, וכאן לצורך רבים וצורך מצווה אולי יש להקל גם אם לא עבר כ"ד שעות, אך עדיין צ"ע בכך.

ואם ספק אם בשלו בכלי זה תוך כ"ד שעות בשר - יש להקל דנקטינן סתם כלים אינם בני יומן וכבר עבר עליהם כ"ד שעות מהבישול האחרון של הבשר וממילא הטעם פגום.

העולה לדינא:

א. אם בישלו בכלי מאכל בשרי בתוך עשרים וארבע שעות, אסור לערב את המים עם חלב לבני אשכנז שמחמירים כשיטת הרמ"א ש"ט בר נ"ט אסור. ולבני ספרד הדבר מותר לכתחילה. ב. אם כבר הכין את הקפה ועירב את החלב במים אלו, לשיטת המהרש"ל אסור גם אם כבר הכין את הקפה ועירב בו חלב. ואם כי הש"ך החמיר כמותו וכן הרבה פוסקים, יש למיקל על מי לסמוך, בפרט אם התבשל בשר עוף שאסור מדרבנן. ג. דין המיחם לעניין שימוש עתידי במים אחרים, הוא כדן ג' נ"ט שמוותר לכתחילה לערב את המים האחרים עם חלב. ד. אם לא בישלו בכלי הבשרי בשר תוך כ"ד שעות, [וכן אם הדבר ספק, משום שסתם כלים אינם בני יומן], טעם הבשר הבלוע בו התקלקל ונפגם ובדיעבד שכבר בישל את המים אף שעדיין לא הכין את הקפה ונתן בו חלב מותר. ה. לכתחילה אסור לחמם את המים על מנת להכין מהם קפה, אך בשעת הדחק כמו בנידון דידן, יש להקל גם לכתחילה, (וי"א שזה רק כשאין לו ממי לשאול קדירה חלבית).

תגובות והערות

תגובות והערות שהתקבלו במערכת

ישר כוח על הגיליון הנפלא ועל כל המפעלות הברוכות, רציתי להעיר על המאמר בענין לא תחמוד בדירה שכורה, שם מורנו ראש הכולל שליט"א דן בהרחבה מדלא תחמוד ועני המופך בהררה, יש להוסיף בנידון גם מצד מצרנות בדבר השכור, יעוין בנתיבות סימן רלו, שנקט לדינא ששוכר שכבר דר בדירה קודם לשוכר אחר, ויעוין בפת"ש סוס"ס קעה בהכרעת השבות יעקוב בפלוגתא דמצרנות בשכירות. האמנם כפי שנראה מטופס השאלה, שבנידון שם לא שייך מצרנות כיון שהמשכיר בעצמו העדיף להשכיר למי שבני ביתו מועטים, ולא דן השואל רק האם עובר איסור בכך שחומד את הדירה, אבל קדימה מצד דינא דבר מצרא ליכא. ואחתום מעין הפתיחה ומפטיר בהודאה ובברכת כוח"ט וכ"ט יהודה וקסלר כולל באר ישראל בית שמש

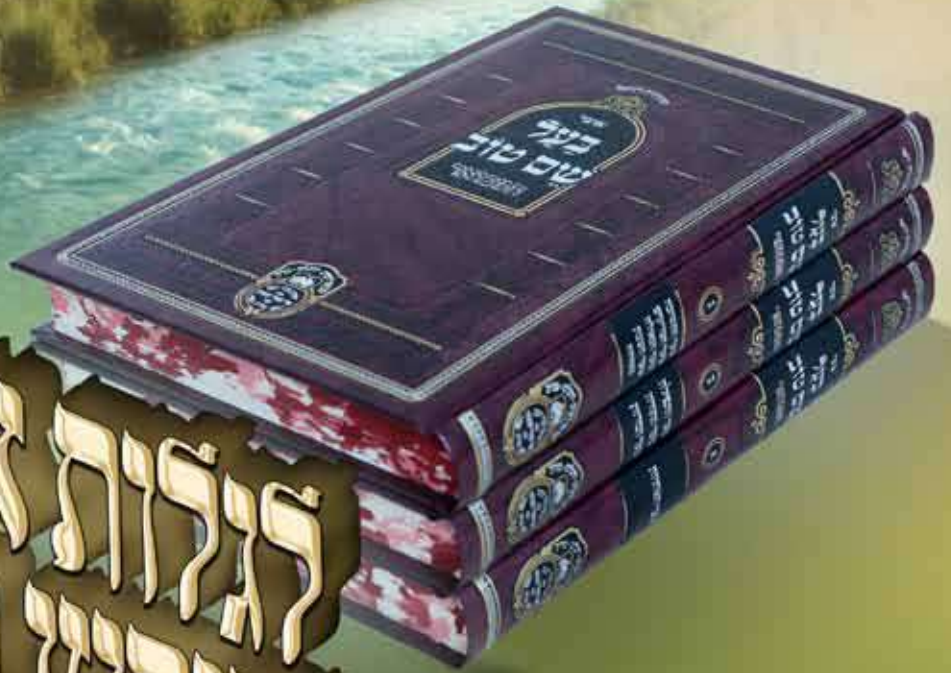

הפסדה שמענה את ארון הפפרים החסידים

אוצר

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
ככל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שודרש החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אֵלֶּזְנֹת

פְּרֻשַׁת הָאֵלֶּזְנֹת

לְעֵלְמֵנוּ שְׂפָתַי

כס"ד, ג' אלול רס"א

שְׁפֻלוֹת עֲצֻמוֹ

וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנֵי מֶהֱם אֲרָאָה מִה אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תִּהְיֶה הַמָּה בָּנִים לֹא אֲמֹן בָּם (לב, כ).

הַסֶּבֶא מִסְּלֻבוֹדְקָא, הַגָּאוֹן רַבִּי נִתָּן צַבִּי פִּינְקֵל וְצ"ל, הִיָּה מְדַדְקָא מֵאֵד בְּהִנְהָגָתוֹ עִם בֵּיתוֹ. מִי שֶׁנִּמְצָא בְּמַחְצָתוֹ יוֹדֵעַ הִיָּה לְסַפֵּר נַפְלְאוֹת עַל יַחְסוֹ לְרַבְּנֵית. אִיזוֹ סִבְלָנוֹת גְּלוּהָ לָהּ, כְּמָה הִיָּה דוֹאֵג לָהּ, מִשְׁתַּדֵּל לְמַנַּע צַעַר וְטִרְחָה מִמֶּנָּה, מוֹשִׁיט לָהּ עֲזָרָה בְּעִבּוּדֶתָהּ וְעוֹד כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה, וְלִפְעָמִים קְרוֹבוֹת מֵאֵד הִיָּה זֶה לְמַעַלָּה מִכְחוּצָתוֹ וּמִכְבוֹדוֹ, וְאַחֲרֵי הַכֹּל עֲדִין חוֹשֵׁשׁ הִיָּה תְּמִיד שְׂמָא לֹא יֵצֵא יָדִי חוּבְתוֹ כְּלַפְיָהּ, וְהִיָּה מְרַבֵּה לְבַקֵּשׁ סְלִיחָה מִמֶּנָּה.

בְּעֵקֶר הִיָּתָה מוֹעֲזַעַת פְּרֻדְתוֹ מִמֶּנָּה בְּעֵרֵב יוֹם הַכַּפּוּרִים, לְפָנֵי עֲזוֹבוֹ אֶת הַבַּיִת בְּלִכְתּוֹ לְיִשְׁבִּיבָה, עִם כָּל יַחְסוֹ הָאֲדִיב כְּלַפְיָה חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא לֹא נִהְיֶה אִתָּה כְּשׂוֹרָה לְפִי עֵרְכָה וּבְכוּדָה, וְהִיָּה מִתְחַנֵּן לְפָנֶיהָ שֶׁתִּסְלַח לוֹ. וּבְמִקְרָה שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁהִיא כְּאִלוֹ מִהֶסְסֶת, הִיָּה נִרְעָד כְּלוֹ וְלֹא הִיָּה זֶה מִשָּׁם, לְמִרוֹת שְׁחִפּוֹ לוֹ בְּיִשְׁבִּיבָה, עַד שֶׁהִיָּתָה מִבְּטָאָה בְּפֶה מְלֵא שֶׁהִיא סוֹלַחַת לוֹ בְּכָל הַלֵּב ('תְּנוּעַת הַמוֹסֵר' ח"ג פֶּרֶק י"ט).

אֵין הֵם מִתְגָּאִים

מַעֲשֵׂה בְּאִישׁ חֲסִיד, תּוֹשֵׁב אַחַד עָרֵי רוּסְיָה, שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַרְה"ק רַבִּי אֶהְרֹן מְקוֹיִדְנוֹב זִיע"א בְּפְרֻשַׁת הָאֵלֶּזְנֹת. בְּתוֹךְ לְבוֹ הִיָּה הַחֲסִיד מְדַכְדֵּךְ עַל מִצְבוֹ הַרוּחָנִי, וְהִיָּה סְבוֹר שֶׁאֵין הוּא לּוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל כְּרֵאִי.

בְּבוֹאוֹ אֶל הַשְּׁלֶחָן הַטְּהוֹר שֶׁעֵרַף הַרְה"ק מְקוֹיִדְנוֹב שָׁמְעוּ מִפְּרֻשׁ אֶת דְּבָרֵי הַפְּסוּק (דְּבָרִים לב כ): **וַיֹּאמֶר אֶסְתִּירָה פָּנֵי מֶהֱם אֲרָאָה מִה אַחֲרֵיתֶם כִּי דוֹר תִּהְיֶה הַמָּה בָּנִים לֹא אֲמֹן בָּם**, בְּדֶרֶךְ בְּרַכָּה וְשִׁבְחָה, שֶׁהִקְבִּי אֹמֵר שֶׁהוּא יִסְתִּיר אֶת חֲרוֹן אַפּוֹ וְכַעֲסוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי הוּא רוֹאֶה אֶת אַחֲרֵיתֶם,

שֶׁדוֹר תִּהְיוּכּוֹת הֵמָּה בְּכָךְ שֶׁמִּהְפָּכִים הַשָּׁךְ לְאוֹר וּמֵר לְמַתּוּק, וְעַם זֹאת אֵין הֵם מִתְגָּאִים וּמֵאֲמִינִים בְּעֲצֻמוֹ, אֲלֵא סְבוּרִים שֶׁכָּכֵל שֶׁהֵם לּוֹמְדִים וּמִתְפַּלְלִים וְעוֹשִׂים מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין זֶה אֲלֵא מַעַט מִהִמְעַט מִמָּה שֶׁהִיָּה עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת ('שִׁיחַ אַבוֹת').

דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעַלָּה

הָאֵלֶּזְנֹת הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמִרִי פִי (לב, א).

הַרְה"ק רַבִּי לױ יִצְחָק מִבְּרֵדִיטְשׁוֹב זִיע"א נִכְנַס פְּעַם לְבֵית הַמְדַרְשׁ הַגָּדוֹל בְּבְרֵדִיטְשׁוֹב וּמִצָּא שָׁם מְגִיד אוֹרַח שֶׁעֲמַד עַל הַבִּימָה וְדוֹרֵשׁ בְּאֵזְנֵי הַקֶּהֶל. בְּדֶרֶךְ מְגִידִים הוֹכִיחַ הָאִישׁ אֶת קֶהֶל הַשׁוֹמְעִים בְּדְבָרִים קָשִׁים, וּבִיחּוּד הִתְעַכֵּב עַל עֲבֻרוֹת שְׁבִי' אֲדָם לְמִקּוֹם שֶׁהִמוּנֵי הָעַם לּוֹקִים בְּהוֹן מִדַּעַת וְשִׁלְא מִדַּעַת.

בְּתֵם הַדְּרָשָׁה, אֲמַר רַבִּי לױ יִצְחָק לְמַגִּיד הָאוֹרַח: אַחֲרֵי שֶׁהִשְׁמַעְתָּ בְּאֵזְנֵי הַקֶּהֶל הַקְּדוֹשׁ דְּבָרֵי מוֹסֵר וְהוֹכַחְתָּ אֶת אֲנָשֵׁי בְרֵדִיטְשׁוֹב עַל עוֹנוֹתֵיהֶם כְּלַפֵּי אֲבִינוֹ שְׁבַשְׁמִים, הִגִּיעַ הַזְּמַן לְזַעַק כְּלַפֵּי מַעַלָּה עַל הַצַּעַר וְהִיסוּרִים שֶׁסוֹבְלִים עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגְּלוּת הָאָרֶץ עַד שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ רַחֲמֵי שֶׁל הַבוֹרָא יִתְבַּרַּךְ עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיִוְשְׁעֵנוּ מִן הַגְּלוּת הַזֶּה ('פְּרַפְרָאוֹת לְתוֹרַה' פְּרֻשַׁת דְּבָרִים).

מְלִיצָה טוֹבָה עַל כָּלל יִשְׂרָאֵל

סִפֵּר הַרְה"ק רַבִּי מְרֻדְכֵי מְקוֹזְמִיר זִיע"א, כִּי פְּעַם אַחַת בָּא לְפָנָי אֲבִיו הַקְּדוֹשׁ הַרְה"ק רַבִּי אַבְרָהָם מְטְרִיסק זִיע"א בְּחַג הַסְּפּוֹת, כְּשֶׁהִיָּה אֲבִיו הַקְּדוֹשׁ יוֹשֵׁב לְבִדּוֹ בְּחֶדְרוֹ, וְשָׁמַע כִּי מְדַבֵּר אֶל עֲצֻמוֹ וְהִבִּין שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְיִתְיַצֵּב אַחֲרָי הַפְּסָא וְשָׁמַע דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים מִלְּהַבּוֹת אֲשֶׁר בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: רַבּוֹנוּ

שֶׁל עוֹלָם, מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ מִבְּנֵיךָ, הָאֵם לְנִצַּח תִּשְׁכַּחֲסֵם ח"ו, הֲלֹא אֵין בְּכַחֲסֵם עוֹד לְסַבֵּל עַל הַגְּלוּת וְהַצָּרוֹת וְהַשְׁעָבוּד שֶׁיֵּשׁ לָהֶם.

וְאִם תֹּאמַר, שְׂאִינֶם מְקִימִים הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּרֵאִי, אֲדַרְבֶּה הֵם מְקִימִים יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמְחַיְבִים, כִּי הַדִּין הוּא בְּאִשָּׁה תַּחַת בְּעֵלָה פְּטוּרָה מִכְבוֹד אָב דְּרִשׁוֹת אַחֲרִים עֲלֶיהָ (כַּמְבוֹאֵר בְּקִידוּשֵׁין ל: וּבְרַמְב"ם הַלְכוֹת מְמָרִים פ"ו ה"ו, וּבִיו"ד ס' רַמ ס"ז), וְיִשְׂרָאֵל מְסוּרִים תַּחַת רִשׁוֹת וְעַל גְּלוּיּוֹת, וְאִף עַל פִּי כֵן אֵינֶם מְשִׁיחִימִים עַל זֶה וּמְקִימִים מִצְוֹתֶיהָ וּמְכַבְּדִין אוֹתָהּ, וְכִי כֵן מְדַתָּה, הֲלֹא יִדְעָתָּ כִּי יֵשׁ בִּיכְלַתְנֵנוּ לְצֵאת וּלְרִיב עִמָּךְ וּלְבַטֵּל גְּזֻרָתָהּ, כְּמֵאֲמָרֶם וְ"ל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהַצִּדִּיק מְבַטֵּל, רַק אֵין אֲנִי רוֹצִים לַעֲמֹד נִגְדָּךְ כְּמֵאֲמַר זֶה הַקְּדוֹשׁ, וְכִי צִדִּיקֵי עֲבָדֶיךָ קִטְגוֹרִיא עִם קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא, לְזֹאת אַתָּה נוֹהֵג כֵּן, לְכֵן אֲמַר לָךְ: אִם לֹא תִרְחַם עַל בְּנֵיךָ ח"ו, אֲבוֹא עִמָּךְ בְּמִשְׁפָּט לְפָנָי פְּמַלְיָא שֶׁל מַעַלָּה, עַד כָּאֵן דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים.

וְעַל פִּי זֶה פִּרְשׁ הַרְה"ק מְקוֹזְמִיר אֶת הַפְּסוּק (דְּבָרִים לב א) **'הָאֵלֶּזְנֹת הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמִרִי פִי**, 'הָאֵלֶּזְנֹת הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה', דְּבוֹר הוּא לְשׁוֹן קָשָׁה, כִּי הַבְּעֵלִי דַעַת וְצִדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִים לְדַבֵּר לְפָנָיו ית"ש דְּבוּרִים קָשִׁים. 'וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמִרִי פִי מְרַמֵּז לְהַמּוֹן עִם שֶׁהֵם בְּבַחֲיַנַּת אָרֶץ, הֵם מְכַרְחִים לְדַבֵּר אֲמָרִים רַפִּים וְלִהְתַּחַנֵּן עַל נַפְשָׁנוּ מִמֶּנּוּ ית"ש, אֲמִנֶם חֲסָאֵתִי אֲכֹן אַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עֲזוֹר עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׂמָךְ וְאֲזִי הַשִּׁי"ת בּוֹדָא יִרְחַם עֲלֵיהֶם וְיִשְׁמַע תְּפִלָּתָם ('גְּדוּלַת מְרַדְכֵי' עֵמוּד 14 אוֹת כב).

(סִפֵּר סִפִּיר וִיהִלוּם - לַהֲרַב הַגָּאוֹן רַבִּי מִנְחָם מְנַדֵּל פּוֹמֵרְנֵץ שְׁלִיט"א)

חִידוֹן אֵלֶּזְנֹת - נוֹשֵׂא פְּרֻשָׁה זֶה נִכְתְּבַת כְּמִלָּה שְׁלֵמָה?

פְּתָרוֹן הַחִידָה - פְּרֻשַׁת קֶרַח:

ש. הֵיכָן מוֹזְכָרִים בְּפְרֻשַׁתְנוּ שְׂקִידִים?

ת. מִטְרָה שֶׁל אַהֲרֹן הַצַּמִּיחַ פְּרָחִים וְשְׂקִידִים, בְּעוֹד שֶׁכֵּל יִתֵּר הַמִּטּוֹת נוֹתְרוּ יְבִשִׁים - כְּהוֹכַחָה לְכָךְ שֶׁאַהֲרֹן נִבְחַר עַל יְדֵי אֱלֹקִים (בְּמַדְבֵּר יז כג)

שֵׁם הַזּוֹכֵה בְּסִידוֹר מִתִּיבַת מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר":

פְּרֻשַׁת קֶרַח:

ה' יִצְחָק נִתָּן קוֹפְרֻשְׁטוֹק מִירוּשָׁלַיִם.

פְּתָרוֹן הַחִידָה וְכֵן שֵׁם הַזּוֹכֵה, יְפּוֹרְסֵמוֹ אִי"ה בַּגְּלוּיוֹת הַבָּאִים

הַפּוֹתְרִים נִכּוֹנָה יִכְנַסוּ לְהַגְרָלָה אִי"ה עַל סִידוֹר מִתִּיבַת מִנְחָה מְעֵרִיב בְּהוֹצֵאת "עוֹז וְהַדְר".

אֶת הַפְּתוּרֹנוֹת יֵשׁ לְשַׁלּוֹחַ אֵלֵינוּ עַד לְיוֹם שְׁנֵי

לְמַסְפֵּר פֶּקֶס: 077-470-26-81

אוֹ לְמִייל: magdenot@gmail.com

נֹא לְכַתּוֹב שֵׁם, כְּתוּבַת מְדוּקָה וְטוֹלְפוֹן.

בְּרֵאשׁ הַדָּף לְצִיין "עוֹבֵר חִידוֹן לְנוֹעַר".

מרנליות יקרות ואבני חושן
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הנגה ורעיון מאוצרות תורת החסידות
משובצות זהב ומסודרות על

ספיר ויהלום

עשי"ת • יום הליפורים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66